

Vrije Universiteit Brussel

Seks onder je 20ste: een grootschalig
kwantitatief, exploratief onderzoek
naar het seksueel leven van
Vlaamse jongeren van 14 tot 20 jaar

Eindverhandeling tot master in de Psychologie
Student: Sabrina Rodriguez y Canteli
Promotor: Prof. Dr. Klaï
Organisatie: Sensoa
Academiejaar: 2008-2009

WETENSCHAPSwinkel
Brussel

Seks onder je 20ste: een grootschalig kwantitatief, exploratief onderzoek naar het seksueel leven van Vlaamse jongeren van 14 tot 20 jaar

Eindwerk voorgelegd voor het behalen van de graad van Master in de Psychologie door
Sabrina Rodriguez y Canteli

Academiejaar 2008-2009

Promotor: Prof. Dr. Telidja Klai

Aantal woorden: 15.133

HOOFDSTUK 1: LITERATUURSTUDIE

Vlaanderen kent helaas geen grootschalig representatief onderzoek naar het seksueel leven van jongeren. Deze leemte maakt het preventie- en gezondheidsmedewerkers erg moeilijk om degelijk materiaal te ontwerpen dat afgestemd is op het gedrag, het denkpatroon en de behoeften van jongeren. Dit eindwerk heeft dan ook tot doel deze leemte in te vullen door een grootschalig, kwantitatief en exploratief onderzoek uit te voeren bij Vlaamse jongeren van 14 tot en met 20 jaar. Dit onderzoek beoogt het seksueel gedrag, de seksuele attitude, de seksuele beleving en de kennis omtrent seksualiteit van Vlaamse jongeren in kaart te brengen.

Het uitgangspunt dat we hierbij zullen hanteren is het onderzoek dat in 2005 uitgevoerd werd in Nederland bij jongeren van 12 tot 25 jaar: 'Seks onder je 25^e' (de Graaf, Meijer, Poelman & Vanwesenbeeck, 2005). We beschikken in Vlaanderen enkel over een aantal onderzoeken die peilen naar specifieke domeinen van de seksualiteit. Daar waar Vlaamse of Belgische gegevens voor handen zijn, zal dit expliciet vermeld worden.

Eerst wordt geschetst wat men onder seksualiteit verstaat. Vervolgens wordt kort de seksuele ontwikkeling van jongeren besproken. Tenslotte komt het seksuele leven aan bod waarin we de seksuele carrière, het gedrag, de attitudes, de beleving en kennis omtrent seksualiteit in kaart brengen.

1. De definitie van seksualiteit

Het woord seksualiteit is afgeleid uit het Latijn en betekent letterlijk "*gescheiden zijn*". Over wat seksualiteit precies omvat bestaat nog geen consensus. Een definitie geven voor seksualiteit is dan ook niet eenvoudig.

Dumez (1998) omschrijft seksualiteit als "*alle gedragingen en gevoelens die te maken hebben met het eigen lichaam en dat van een ander. Alle gedragingen die aangename, veilige, soms spannende en opgewonden gevoelens bij zichzelf of bij de ander veroorzaken, kunnen we seksualiteit noemen*".

In het Van Dale Woordenboek vinden we de volgende definitie voor seksualiteit: "*de beleving van seks*". Seks wordt omschreven als "*handelingen en gevoelens die te maken hebben met lichamelijke opwinding en vrijen*" (Den Boon & Geeraerts, 2005).

Ook de Wereldgezondheidsorganisatie (2002) heeft nog geen consensus bereikt over de definitie van seksualiteit. Zij maken wel gebruik van "werkdefinities", waarvan de goedkeuring nog verkregen moet worden. Voor seksualiteit luidt de werkdefinitie als volgt:

"Sexuality is a central aspect of being human throughout life and encompasses sex, gender identities and roles, sexual orientation, eroticism, pleasure, intimacy and reproduction. Sexuality is experienced and expressed in thoughts, fantasies, desires, beliefs, attitudes, values, behaviours, practices, roles and relationships. While sexuality can include all of these dimensions, not all of them are always experienced or expressed. Sexuality is influenced by the interaction of biological, psychological, social, economic, political, cultural, ethical, legal, historical, religious and spiritual factors."

2. Seksuele ontwikkeling

In de adolescentie kent de seksuele ontwikkeling een hoogtepunt. Deze ontwikkeling is een onderdeel van een groter ontwikkelingsproces waardoor de seksualiteit van jongeren nauw verbonden is met de wijze waarop de andere ontwikkelingsdomeinen verlopen (De Wit, Slot & Aken, 2004; Klai & Ponjaert-Kristoffersen, 2000). In het begin van de adolescentie vindt de biologische rijping plaats waardoor er lichamelijke veranderingen ontstaan ten gevolge van hormonale veranderingen. Op cognitief vlak bevinden jongeren zich in de fase van de formele denkoperaties. Ze kunnen nu abstract denken en hierdoor wordt zelfreflectie mogelijk. Adolescenten vertonen echter vaak een bepaalde mate van cognitief egocentrisme¹ waardoor ze nog verschillende denkfouten maken. Verder hebben adolescenten de neiging hun gevoelens en opvattingen te overwaarden. Hierdoor kan de overtuiging ontstaan dat bepaalde zaken hen niet zullen overkomen. Deze 'persoonlijke fabel' houdt echter risico's in. Het feit dat jongeren vaak onveilig vrijen, wordt verklaard vanuit hun cognitief egocentrisme, waardoor ze denken dat een ongewenste zwangerschap, soa's of HIV hen niet zullen overkomen. In de adolescentie komen jongeren steeds meer los van hun ouders en worden leeftijdsgenoten het belangrijkste referentiekader. De genderidentiteit² en de genderrol³ kennen tevens een hoogtepunt. De genderrol schrijft nog steeds voor dat jongens op het gebied van seksualiteit het initiatief moeten nemen en dat meisjes terughoudend moeten zijn. Voor jongens is veel seksuele ervaring vaak goed voor de reputatie, voor meisjes juist slecht (De Wit et al., 2004). Ook de seksuele identiteit wordt tijdens deze adolescentiefase ontwikkeld. Veel jongeren die zich later homo- of biseksueel gaan noemen, doen dit pas na een lang proces van twijfels, gevoelens van onzekerheid en 'anders zijn'. (De Wit et al., 2004).

3. Het seksueel leven van jongeren

3.1 Seksuele carrière en de eerste keer

Seksueel gedrag start over het algemeen niet met geslachtsgemeenschap (de coïtus). Voordat jongeren aan 'hun eerste keer' toekomen, doorlopen ze een aantal fasen en vaardigheden. De opeenvolging van de verschillende stappen in de seksuele relaties en ervaring, die met een verschillende snelheid en in een verschillende volgorde gezet kunnen worden, noemt men de seksuele carrière (de Graaf et al., 2005). De seksuele carrière start gemiddeld op de leeftijd van 12 jaar en loopt over een periode van 4 tot 6 jaar (De Wit et al., 2004; Klai, 2005). Jongeren starten met minder intieme vormen van seksualiteit om geleidelijk te komen tot de meest intieme vormen van seksualiteit. Vrijwel iedereen begint met tongzoenen, doet dan ervaring op met elkaar strelen – eerst boven en dan onder de kleren –, vervolgens wordt er naakt gevreeën en ten slotte heeft men geslachtsgemeenschap (de Graaf et al., 2005; De Wit et al., 2004).

¹ Cognitief egocentrisme betekent dat adolescenten nog niet voldoende het onderscheid kunnen maken tussen de zaken waar ze zelf intensief mee bezig zijn en de dingen waar anderen vooral over nadenken.

² Genderidentiteit is de mate waarin iemand zich man of vrouw, jongen of meisje voelt.

³ Onder genderrol wordt een complex van gedragingen verstaan die normaliter aan mannen of vrouwen worden toegeschreven, met andere woorden wat binnen een bepaalde cultuur als mannelijk of vrouwelijk wordt bestempeld.

De helft van de 13-jarigen zegt al ervaring te hebben met tongzoenen (Rutgers Nisso Groep, 2008). Binnen de groep jongeren met ervaring vindt de eerste zoen gemiddeld plaats op het 14de jaar (de Graaf et al., 2005). Op 15-jarige leeftijd heeft de helft van de jongeren wel eens gestreeld onder de kleren (Rutgers Nisso Groep, 2008) en op de leeftijd van 16-17 jaar zegt 50% van de jongeren ervaring te hebben met naakt vrijen (de Graaf et al., 2005; Rutgers Nisso Groep, 2008). Op de leeftijd van 17-18 jaar zegt 50% van de jongeren geslachtsgemeenschap te hebben gehad. Van de jongeren die ervaring hebben met geslachtsgemeenschap vindt de eerste keer plaats op een gemiddelde leeftijd van 15,5 jaar (Maes & Vereecken, in Klai & Vermeire, 2006; Rutgers Nisso Groep 2008). De gemiddelde leeftijd waarop jongeren voor de eerste keer ervaring hebben met geslachtsgemeenschap is de laatste jaren relatief stabiel gebleven. Wel is het zo dat steeds meer jongeren seksueel actief zijn (Brugman, Goedhart, Vogels & Van Zessen, 1995; de Graaf et al., 2005; Maes & Vereecken, in Klai & Vermeire, 2006; Van Hove, Carpentier en Knops, 1995). Rond 17 jaar heeft ongeveer de helft van de jongeren ervaring gehad met orale seks (de Graaf et al., 2005). Iets minder dan een derde van de jongeren tussen de 12 en 15 jaar rapporteert wel eens gemasturbeerd te hebben (de Graaf et al., 2005). Jongens hebben meer en vroeger ervaring met masturbatie dan meisjes (Brugman et al., 1995; Rutgers Nisso Groep, 2008). Het is niet omdat jongeren ervaring hebben gehad met masturbatie dat zij frequent aan soloseks doen. Zo zegt 34% van de jongens en 8% van de meisjes minstens een paar keer per week te masturberen, de anderen doen het minder frequent (Brugman et al., 1995).

Jongens beginnen vroeger aan hun seksuele carrière dan meisjes, maar bij meisjes volgen de verschillende vormen van seksueel contact elkaar sneller op. Zo zegt 47% van de 12-jarige jongens al gezoend te hebben, terwijl dit bij meisjes van die leeftijd 34% is (de Graaf et al., 2005). Slechts 16% van de meisjes tussen 13 en 14 jaar geeft aan ooit intiem te zijn geweest (elkaars intieme geslachtsdelen strelen zonder geslachtsgemeenschap), in vergelijking met 40% van de jongens (Maes & Vereecken, in Sensoa, 2005).

Homoseksuele jongeren beginnen later aan hun seksuele carrière dan heterojongeren, maar doorlopen deze veel sneller (de Graaf et al., 2005; De Wit et al., 2004; Klai, 2005; Rutgers Nisso Groep, 2008). Zo zien we bijvoorbeeld dat slechts 51% van de homo- en biseksuele jongens tussen 19 en 21 jaar rapporteert al geslachtsgemeenschap te hebben gehad. Bij heterojongens van dezelfde leeftijd is dat 84% (Richel, de Wit, Roggen, Dörfler, de Graaf, & Meijer, 2007).

Laagopgeleide jongeren beginnen vroeger aan hun seksuele carrière dan hoogopgeleide jongeren (de Graaf et al., 2005; Maes & Vereecken, in Sensoa, 2006; Rutgers Nisso Groep, 2008). Een uitzondering hierop is dat hoog opgeleide jongeren vroeger starten met masturbatie (de Graaf et al., 2005; Rutgers Nisso Groep, 2008).

Rond de leeftijd van 17 jaar hebben meisjes meer ervaring met zoenen, orale seks en geslachtsgemeenschap, maar daarna zijn de sekseverschillen verdwenen (de Graaf et al., 2005). Niet alleen naar geslacht maar ook naar opleidingsniveau zijn er grote verschillen in ervaring met seksueel gedrag. Zo zeggen Belgische jongeren uit het Beroepsonderwijs (BSO) (64%) meer ervaring te hebben met geslachtsgemeenschap op de leeftijd van 18 jaar dan jongeren uit het Technisch Secundair Onderwijs (TSO) (45%) en Algemeen Secundair Onderwijs (ASO) (24%) (A. Hublet, persoonlijke communicatie, 12 november, 2008; Maes & Vereecken, in Klai & Vermeire,

2006). Voor alle vormen van seksueel gedrag, met uitzondering van masturbatie, geldt dat lager opgeleide jongeren meer ervaring hebben dan hoogopgeleiden (de Graaf et al., 2005; Maes & Vereecken, in Sensoa, 2006; Rutgers Nisso Groep, 2008).

3.2 Seksueel actief zijn en seksuele onervarenheid

De redenen die jongeren aanhalen voor het hebben van seks zijn erg uiteenlopend. Over het algemeen hechten meisjes meer belang aan relatiegerichte aspecten van het vrijen dan aan de lichamelijke motieven (Brugman, et al., 1995; Fulpen et al., 2002; Rutgers Nisso Groep, 2008). Zo blijkt dat voor meisjes het knuffelen en dicht tegen elkaar aan liggen, de verliefdheid en de romantiek en het heel dicht bij zijn, de leukste kanten van seks zijn (Brugman, et al., 1995; Fulpen et al., 2002; Rutgers Nisso Groep, 2008). Voor jongens is dit minder eenduidig. In het Belgisch Jeugd en Seks onderzoek (Brugman et al., 1995) geeft 79% van de jongens een relationeel motief als belangrijkste reden voor het hebben van seks, namelijk het gevoel dicht bij elkaar te zijn. Daarnaast wordt 'houden van' door iets meer jongens dan meisjes genoemd als belangrijkste motief. In het onderzoek van de Rutgers Nisso Groep (2008) halen jongens daarentegen voornamelijk lichamelijke motieven aan. Zo zijn voor driekwart van de jongens opwindend, spanning en avontuur de belangrijkste redenen voor het hebben van seks. Deze motieven worden slechts door tweederde van de meisjes genoemd (Rutgers Nisso Groep, 2008).

In het onderzoek van de Rutgers Nisso Groep (2008) werd aan de jongeren die nog geen ervaring hebben met geslachtsgemeenschap gevraagd wat hiervoor de belangrijkste reden is. De 12- tot 15-jarigen geven als belangrijkste reden aan dat zij zichzelf te jong vinden. De 15- tot 21-jarige jongeren rapporteren vooral dat het er gewoon nog nooit van gekomen is, dat ze eerst een tijdje verliefd willen zijn of verkering willen hebben. Meisjes geven vaker redenen als: ik vind mezelf te jong, ik heb er geen behoefte aan of ik heb de juiste nog niet gevonden. Jongens geven vaker aan dat het er nog niet van gekomen is of dat er nog nooit iemand was die met hen wilde vrijen (de Graaf et al., 2005; Rutgers Nisso Groep, 2008).

3.3 Relaties en aantal sekspartners

De relaties van jongeren worden gekenmerkt door seriële monogamie (De Wit et al., 2004). Dit wil zeggen dat zij opeenvolgende exclusieve relaties aangaan. Het aantal jongeren dat wel eens een verkering heeft gehad, stijgt met de leeftijd. Reeds op de leeftijd van 12 tot 14 jaar rapporteert zeven op de tien jongeren verkering te hebben gehad. Op de leeftijd van 18 tot 20 jaar is dat 88%. Dat de meerderheid van de jongeren tussen 12 en 14 jaar reeds aangeeft een relatie te hebben gehad, heeft hoogstwaarschijnlijk te maken met het feit dat de betekenis van 'verkering hebben' verandert met de leeftijd. Laag opgeleide meisjes hebben vaker ervaring met verkering en hebben langere relaties dan hoogopgeleide meisjes. Bij de jongens is hier geen verschil (de Graaf et al., 2005). De partners van meisjes zijn, vaker dan bij jongens, ouder (Brugman et al., 1995; de Graaf et al., 2005).

Uit onderzoek (de Graaf et al., 2005; Maes & Vereecken, in Klai & Vermeire, 2006; Van Hove et al., 1995) blijkt dat het percentage jongeren dat aangeeft vijf seksuele partners te hebben gehad groter is bij jongens dan bij meisjes. Bijna 60% van de Belgische meisjes die ervaring hebben met geslachtsgemeenschap, hadden seks met hoogstens één partner en slechts 5% had reeds seks met minstens vijf verschillende partners. Bij Belgische jongens is dat respectievelijk 37% en 22% (Maes & Vereecken, in Sensoa, 2005). Dit wordt in onderzoek (Van Hove et al., 1995) vaak in verband gebracht met de "dubbele seksuele moraal" (Dumez, 1998). Jongens worden van kleins af aan aangemoedigd om ondernemend te zijn en dit zet zich door op seksueel vlak. Daarmee wordt bedoeld dat vele seksuele partners goed is voor de reputatie van jongens, maar slecht voor de reputatie van meisjes. Daarnaast speelt ook over- en onderrapportage waarschijnlijk een rol (Van Hove et al., 1995). Van de jongeren met ervaring met seks, rapporteert bijna driekwart minstens één keer per week te vrijen met de laatste partner (de Graaf et al., 2005).

Laag opgeleide jongens en meisjes rapporteren vaker vier of meer sekspartners dan hoog opgeleide jongeren (de Graaf et al., 2005). Dit geldt ook voor Belgische jongeren waarbij jongeren uit het ASO vooral zeggen met één persoon seks te hebben gehad, terwijl jongens uit het BSO jongens vaker aangeven reeds minstens vijf verschillende seksuele partners te hebben gehad (Maes & Vereecken, in Klai & Vermeire, 2005).

3.4 Anticonceptie en risicogedrag

Uit de gezondheidsenquête van 2004 (Bayingana et al., 2006) blijkt dat de meerderheid van de jongeren (84%) tussen 15 en 19 jaar een contraceptieve methode gebruikt wanneer ze geslachtsgemeenschap hebben. Hoe ouder jongeren zijn, hoe beter zij zich beschermen tegen zwangerschap (Brugman et al., 1995; de Graaf et al., 2005). Zo gebruikt 61% van de jongens en 69% van de meisjes tussen 12 en 14 jaar altijd een voorbehoedsmiddel. Bij jongeren tussen 18 en 20 jaar is dat respectievelijk 80% en 74% (de Graaf et al., 2005).

Recent onderzoek naar het condoomgebruik in Vlaanderen laat zien dat het gebruik van een condooms positief geëvolueerd is de laatste jaren (Berten & Van Rossem, 2007). Anno 2007 zegt 10,8% nooit een condoom te gebruiken. In 1996 was dat 22% en in 1988 40%. In het grootschalig onderzoek van Berten en Van Rossem (2007) was 30% van de jongeren tussen 15 en 17 seksueel actief. Binnen deze groep geeft 57% aan altijd of dikwijls met condoom te vrijen, 17% zegt dit soms te doen (Berten & Van Rossem, 2007). Jongens zeggen vaker een condoom te gebruiken dan meisjes (Maes & Vereecken, in Sensoa, 2005; Rutgers Nisso Groep, 2008).

3.4.1 Anticonceptiegebruik bij de eerste keer

Sinds 1995 is zowel het gebruik van condooms (van 70% naar 76%) als gebruik van de pil (van 37% naar 44%) toegenomen bij de eerste coïtus. Ook is er een opvallende toename van Double Dutch van 24% naar 35% (Brugman et al., 1995; de Graaf et al., 2005). In 2008 gebruikte zelfs iets minder dan de helft (43%) van de jongeren zowel de pil als het condoom tijdens hun eerste keer (Rutgers Nisso Groep, 2008). Toch zegt 10% van de jongens en 7% van de meisjes dat ze bij hun eerste keer geen anticonceptiemiddel gebruikten of dat ze niet weten of er iets werd gebruikt (Rutgers Nisso Groep, 2008; Vogels & van der Vliet, 1990).

Het condoom is het meest populaire voorbehoedsmiddel tijdens de eerste coïtus en wordt door ongeveer 75% van de jongeren gebruikt. Daarnaast zegt 62% dat (ook) de pil gebruikt werd (de Graaf et al., 2005).

De leeftijd waarop jongeren hun eerste geslachtsgemeenschap hebben, heeft een belangrijke invloed op hun beschermingsgedrag tijdens die eerste keer. Hoe ouder jongeren zijn wanneer zij voor het eerst geslachtsgemeenschap hebben, hoe vaker zij een anticonceptiemiddel gebruiken. Van de jongeren die op 13-jarige leeftijd of jonger voor het eerst geslachtsgemeenschap hadden, zegt 31% van de jongens en 15% van de meisjes de eerste keer geen anticonceptie gebruikt te hebben. Voor de groep die hun eerste keer beleefden tussen 16 en 17 jaar is dit respectievelijk 7% en 5% (de Graaf et al., 2005).

De leeftijd waarop jongeren voor het eerst ervaring opdoen met vrijen, heeft tevens een invloed op het soort anticonceptie dat gebruikt wordt. Bij de 13-jarige jongeren wordt voornamelijk het condoom gebruikt. De pil en het condoom worden op de leeftijd van 15-16 jaar ongeveer in gelijke mate gebruikt. Op 17-18-jarige leeftijd wordt overwegend de pil gebruikt (de Graaf et al., 2005).

Het anticonceptiegebruik tijdens de eerste coïtus ligt lager bij laag opgeleide meisjes ligt dan bij hoog opgeleide meisjes. Bij de eerste keer gebruiken jongens met een lagere opleiding wel vaker een condoom dan hoogopgeleide jongens (de Graaf et al., 2005).

3.4.2 Anticonceptiegebruik bij de laatste partner

Ruim driekwart van de jongeren rapporteert altijd een anticonceptiemiddel te gebruiken bij de laatste partner. Een kleine minderheid – 7% van de meisjes en 8% van de jongens – heeft geen anticonceptie gebruikt bij de laatste partner. Van de jongens zegt 12% soms een voorbehoedsmiddel gebruikt te hebben bij de laatste partner, bij meisjes is dat 14% (de Graaf et al., 2005).

De leeftijd van jongeren heeft een invloed op de gebruikte anticonceptie bij de laatste partner. De 13- tot 14-jarigen gebruiken overwegend het condoom, de 15- tot 16-jarigen gebruiken ook voornamelijk het condoom, maar bij meisjes scoort het pil- en condoomgebruik even hoog. Vanaf de leeftijd van 17-18 jaar wordt overwegend de pil gebruikt (de Graaf et al., 2005). Het condoomgebruik neemt dus af met de leeftijd, terwijl het gebruik van andere anticonceptiemiddelen toeneemt. De pil is de meest gebruikte vorm van anticonceptie. Daarnaast rapporteert een relatief groot deel van de jongeren ook het 'terugtrekken' als gebruikte vorm van contraceptie tijdens hun laatste seksueel contact (Brugman et al., 1995; Maes & Vereecken, in Klai & Vermeire, 2006; Vogels & van der Vliet, 1990).

Uit het onderzoek van de Graaf et al. (2005) blijkt dat jongeren met een hoge opleiding vaker altijd een voorbehoedsmiddel gebruiken dan laagopgeleide jongeren.

4. Attituden over seksualiteit

4.1 Seksuele attitude

Uit verschillende onderzoeken (Brugman et al., 1995; Rutgers Nisso Groep, 2008; Vogels & van der Vliet, 1990) blijkt dat de attituden van jongeren op het vlak van seksualiteit permissiever zijn geworden. Het aantal jongeren dat seks enkel binnen het huwelijk goedkeurt, was in Nederland groter in 1990 (8%) (Vogels & van der Vliet) dan in 1995 (5%) (Brugman et al.). In 1990 keurden minder dan de helft van de scholieren seks goed als twee mensen *'veel voor elkaar voelen'*, in 2008 (Rutgers Nisso Groep, 2008) was dat een ruime meerderheid. Ook het aantal jongeren dat seks goedkeurt wanneer twee mensen niets *'voor elkaar voelen'* is groter in 2008 dan in 1990 (de Graaf et al., 1995; Rutgers Nisso Groep, 2008; Vogels & van der Vliet, 1990). Toch vindt anno 2008 een kleine minderheid (13%) geslachtsgemeenschap zelfs niet acceptabel bij trouwplannen (Rutgers Nisso Groep, 2008).

De attitude van jongeren wordt steeds permissiever naarmate zij ouder worden. Tien procent van de jongeren tussen de 11 en 13 jaar keurt seks goed wanneer twee mensen *'veel voor elkaar voelen'*. Van de jongeren van 18 jaar en ouder vindt 20% dit acceptabel. Jongeren die nog geen ervaring hebben met geslachtsgemeenschap zijn vaker (24%) van mening dat seks enkel kan wanneer men trouwplannen heeft in vergelijking met jongeren die wel al ervaring hebben met seks (3%) (Fulpen et al., 2002).

Jongeren met een hoge opleiding hebben een permissievere houding dan laagopgeleide jongeren. Naar geslacht worden geen significante verschillen gevonden in seksuele attitude (Fulpen et al., 2002).

4.2 Attituden ten aanzien van genderrollen

Jongeren geven verschillende rechten en plichten op het vlak van seksualiteit bij meisjes en jongens. Versieren wordt door 1 op de 5 meisjes gezien als een taak voor jongens, in vergelijking met 1 op de 7 jongens. Evenveel meisjes geven aan dat meisjes minder makkelijker horen te zijn op seksueel vlak dan jongens, ten opzichte van 1 op de 7 jongens. Waar jongens en meisjes echter wel dezelfde mening over hebben is dat het belang van maagdelijkheid belangrijker is voor meisjes dan jongens (de Graaf et al., 2005, Rutgers Nisso Groep, 2008).

4.3 Attitude ten aanzien van homoseksualiteit

Recent onderzoek in België laat zien dat Belgische jongeren niet zo positief staan ten aanzien van homoseksualiteit. Uit het onderzoek van Dewaele (2006) blijkt dat 1 op de 10 jongeren seks tussen mensen van hetzelfde geslacht afkeurt. De opvatting van jongens is meer homonegatief dan die van meisjes (Brugman et al., 1995; Dewaele, 2006). Zo wil 22% van de jongens liever niet gezien worden met een holebi, in vergelijking met 7% van de meisjes. Bijna 1 op de 5 jongens (18%) vindt dat holebi's niet dezelfde rechten mogen hebben als hetero's, ten opzichte van 7% van de meisjes. Over het algemeen staan jongens wel positiever ten aanzien van seksuele handelingen

tussen twee vrouwen dan tussen twee mannen. Dit is waarschijnlijk eerder een weerspiegeling van een seksueel ideaal dan een homopositieve attitude (Dewaele, 2006).

Er zijn tevens grote verschillen in houding ten aanzien van homoseksualiteit naargelang de opleidingsvorm (Brugman et al. 1995; Stevens, 2001). Zo heeft driekwart van de jongeren uit het ASO geen probleem met homoseksualiteit in vergelijking met slechts één derde van de jongeren in het BSO (Stevens, 2001).

Hoe ouder jongeren zijn, hoe toleranter ze staan ten aanzien van homoseksualiteit. Het onderzoek van Dewaele (2006) toont dat 8% van de jongeren tussen 12 en 15 jaar seks tussen twee mensen van hetzelfde geslacht fout vindt, in vergelijking met 6% van de jongeren tussen 16 en 18 jaar en 4% van de jongeren tussen 19 en 21 jaar.

4.4 Attituden ten aanzien van condoomgebruik

Over het algemeen staan jongeren positief ten aanzien van condoomgebruik (Van Hove et al., 1995). Een grote meerderheid van de jongeren (4 op de 5) vindt het belangrijk een condoom te gebruiken wanneer ze een nieuwe partner hebben. Bij een vaste partner vindt slechts 1 op de 3 jongeren dit belangrijk (de Graaf et al., 2005). Meer dan 90% van de Belgische jongeren vindt dat een condoom getuigt van verantwoordelijkheidszin (Van Hove et al., 1995).

Driekwart van de jongeren die consequent een condoom gebruiken geven als belangrijkste reden hiervoor de preventie van zwangerschap en van soa's en HIV. Slechts een klein aantal jongeren gebruikt een condoom enkel ter preventie van soa's en HIV. Indien jongeren enkel in het begin van een relatie gebruik maken van een condoom, is dit meestal enkel ter preventie van soa's en HIV (Rutgers Nisso Groep, 2008).

De redenen waarom jongeren enkel soms of nooit een condoom gebruiken zijn uiteenlopend. Ten eerste geven zij aan dat er al een ander anticonceptiemiddel gebruikt werd. Ten tweede vinden zij seks met een condoom minder lekker. Ten derde rapporteren zij de duur van hun relatie en het vertrouwen in elkaar als motief tegen condoomgebruik (Rutgers Nisso Groep, 2008).

5. Seksuele beleving

5.1 Kwaliteit van het seksleven

Slechts een kleine minderheid van de jongeren zegt (erg) ontevreden te zijn over hun seksleven. Meisjes zijn meer tevreden over hun seksleven dan jongens en dit verschil zit vooral in de tevredenheid over de seksfrequentie. Zo is 16% van de jongens en 10% van de meisjes (erg) ontevreden over de seksfrequentie (de Graaf et al., 2005; Rutgers Nisso Groep, 2008).

5.2 Seksueel zelfbeeld

Als het over seksualiteit gaat, hebben jongeren weinig schuld- en schaamtegevoelens. Slechts 4.5% van de meisjes en 2.2% van de jongens geeft aan vaak schaamte- en schuldgevoelens te ervaren. Seksuele preoccupaties worden meer gerapporteerd door jongens (39.8%) dan door meisjes (15.7%) (Fulpen et al. 2002).

Zeven procent van de meisjes en 5% van de jongens zegt dat ze seks eigenlijk vies vinden. Een kleine meerderheid van de jongens en bijna de helft van de meisjes vindt seks belangrijk. Jongens rapporteren vaker dan meisjes dat ze aldoor aan seks denken (respectievelijk 22% en 9%) en dat ze van alles willen uitproberen op het gebied van seks (respectievelijk 56% en 38%) (de Graaf et al., 2005).

Iets meer jongens dan meisjes vindt zichzelf best aantrekkelijk. Jongens vinden zichzelf vaker te dun dan meisjes, meisjes vinden zichzelf vaker te dik dan jongens. Meisjes zijn tevens minder vaak tevreden over hun geslachtsdelen dan jongens (de Graaf et al., 2005).

6. Kennis over seksualiteit

6.1 Anticonceptie en vruchtbaarheid

De pil is een goed gekend voorbehoedsmiddel bij de Belgische jongeren. Jongeren zijn daarentegen minder op de hoogte van de recentere middelen (vaginale ring, pleister), de noodpil en middelen zoals het spiraal. Bovendien is de specifieke kennis over de werking van de methoden onvoldoende en onjuist (Van Hove et al., 1995).

Jongeren blijken een gebrekkige kennis te hebben over vruchtbaarheid en de werking van de pil. Zo denkt 12% van de meisjes dat ze van een eerste seksueel contact niet zwanger kunnen worden. Verder geeft een groot deel (35% tot 75%) van de meisjes verkeerde antwoorden wanneer het gaat om een aantal praktijksituaties met betrekking tot het gebruik van de pil (vb. vergeten van een pil) (Medistrat, 2002). Onrustwekkend is dat 80% van de meisjes zichzelf goed geïnformeerd vindt. Verder bestaan er nog steeds enkele hardnekkige mythes omtrent de pil bij jongeren. Zo gelooft 8% dat men van de pil onvruchtbaar wordt, 70% denkt dat men van de pil verdikt en 8% denkt dat de pil ook beschermt tegen AIDS (Van Hove et al., 1995).

Verder blijken jongeren ook een gebrekkig kennis te hebben over correct condoomgebruik. Zo weet meer dan de helft van de jongeren niet de jongen zich na het klaarkomen moet terugtrekken alvorens de erectie verdwenen is. Tien procent van de jongeren denkt dat 2 condooms over elkaar aanbrengen extra veiligheid biedt. Tevens weet 1 op de 5 niet dat er op de verpakking van condooms een aanbevolen eindverbruikersdatum vermeld staat (Van Hove et al., 1995). Meisjes zijn wel beter geïnformeerd over zwangerschap en vruchtbaarheid dan jongens. Ook de opleiding heeft een invloed op het kennisniveau. Zo weten lager opgeleide jongeren minder over zwangerschap en vruchtbaarheid dan hoogopgeleide jongeren (de Graaf et al., 2005).

6.2 Overdracht van AIDS en HIV

De basiskennis van jongeren over HIV en AIDS is redelijk goed. Een ruime meerderheid van de jongeren blijkt goed op de hoogte te zijn van de twee belangrijkste overdrachtsmechanismen van HIV: onveilige seks (98%) en intraveneus druggebruik (97%). Toch leven er nog heel wat misverstanden. Zo denkt 10% dat AIDS overgedragen kan worden via een wc-bril, door een muggenbeet of door iemand op de mond te zoenen (Bayingana et al. 2006; De Voorzorg, 2004 ; Rutgers Nisso Groep, 2008; Van Hove et al., 1995).

Bijna alle jongeren weten dat een condoom voldoende bescherming biedt tegen HIV-overdracht, maar een groot deel beschouwt verschillende niet-efficiënte beschermingsmiddelen als efficiënt. Zo wordt de pil door 13% gezien als een efficiënte bescherming tegen AIDS. Daarnaast weet ongeveer één derde van de jongens niet jezelf dat wassen niet helpt tegen het oplopen van een soa's of HIV (Van Hove et al., 1995; Brugman et al., 1995; De Voorzorg, 2004; de Graaf et al., 2005). Toch blijken jongeren hun kennisniveau hoog in te schatten. Zo zegt 85% voldoende te weten over de beschermingswijzen tegen HIV. Wel is het zo dat jongeren die zeggen voldoende geïnformeerd te zijn, effectief ook minder fouten maken (Van Hove et al., 1995).

Meisjes weten over het algemeen meer over de overdracht van AIDS en HIV dan jongens (de Graaf et al., 2005). Jongeren met een BSO-opleiding beantwoorden minder vragen correct dan leerlingen uit andere studierichtingen (Van Hove et al., 1995).

7. Besluit

Het is duidelijk dat er in Vlaanderen een gebrek is aan representatieve onderzoeken die peilen naar de verschillende aspecten van seksualiteit bij jongeren. Op dit moment is het bestaande onderzoek schaars, gefragmenteerd of van Nederlandse bodem. Nederland kent meer allesomvattende studies en we vinden gelijke tendensen bij Nederlandse en Belgische of Vlaamse onderzoeken.

Van de jongeren die ervaring hebben met coïtus, is de gemiddelde leeftijd 15.5 jaar. Jongens starten over het algemeen vroeger met hun seksuele carrière dan meisjes. Verder blijkt uit verschillende studies dat jongeren met een lagere opleiding vroeger ervaring opdoen met seksueel gedrag en zich minder goed beschermen tijdens het vrijen dan hoogopgeleide jongeren. De seksuele attitudes van jongeren is over de jaren heen permissiever geworden. Wat betreft de beleving van seks is de meerderheid van de jongeren tevreden over hun seksueel leven en over hun lichaam. Jongeren denken goed geïnformeerd te zijn over zwangerschap, soa's, HIV en AIDS, maar uit onderzoek blijkt dat er bij heel wat jongeren mythes en incorrecte kennis leven.

Sinds 1975 vervroegt de leeftijd waarop jongeren voor het eerst ervaring opdoen met geslachtsgemeenschap (Dumez et al., 1998). Toch blijkt dat de laatste 10 jaar de gemiddelde leeftijd van de eerste keer dezelfde is gebleven, namelijk ongeveer 15 jaar. Wat wel opgemerkt kan worden, is dat steeds meer jongeren seksueel actief zijn (Brugman et al., 1995; de Graaf et al., 2005; Maes & Vereecken, in Klai & Vermeire, 2006; Van Hove et al., 1995). Daarom is het belangrijk dat jongeren weten hoe ze zich moeten beschermen tegen zwangerschappen, soa's en HIV. De grote meerderheid van de jongeren gebruikt misschien wel een anticonceptiemiddel tijdens het vrijen (Bayingana et al., 2006; Berten & Van Rossem, 2007), maar er ontbreken gegevens die ons zeggen in welke mate ze hier consequent gebruik van maken. Ook zien we dat de kennis van een toch aanzienlijk groot deel van de jongeren op verschillende vlakken onvoldoende is (Bayingana et al., 2006; Brugman et al., 1995; de Graaf et al., 2005; De Voorzorg, 2004; Rutgers Nisso Groep, 2008; Van Hove et al., 1995). Het is belangrijk om onderzoek te doen naar het seksueel leven van de jongeren om na te gaan welke seksuele ervaring jongeren hebben, wat jongeren (denken te) weten over seksualiteit, welke attitudes jongeren er ten aanzien van seksualiteit op na houden, hoe jongeren hun seksueel leven beleven, welke verwachtingen jongeren hebben of denken dat anderen hebben over seksualiteit,... Enkel wanneer we hierover

een adequaat en allesomvattend beeld hebben, kan men inspelen op de noden en behoeften van jongeren. Enkel op basis van wetenschappelijk onderzoek kunnen preventie- en gezondheidsmedewerkers een correct inzicht krijgen in de seksuele belevingswereld van jongeren ten einde activiteiten, initiatieven,... op maat van jongeren te ontwikkelen en implementeren. Met dit onderzoek trachten we dan ook het seksueel leven van Vlaamse jongeren tussen 14 en 20 jaar in kaart te brengen en hopen we een beter beeld te krijgen van wat deze jongeren doen, denken, beleven, weten, denken te weten,... Kortom wat jongeren bezighoudt.

HOOFDSTUK 2: ONDERZOEKSMETHODOLOGIE

1. Onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van het seksueel leven van Vlaamse jongeren tussen de 14 en 20 jaar. Onze onderzoeksvragen kunnen onderverdeeld worden in 6 categorieën en luiden als volgt:

- (1) Wat doen jongeren op vlak van seksualiteit en op welke leeftijd doen zij voor het eerst ervaring op met verschillende vormen van seksualiteit?
- (2) Hoe goed beschermen jongeren zich tegen ongeplande zwangerschappen, soa's en HIV; en welke motieven of redenen geven zij om zich al dan niet te beschermen?
- (3) Hoeveel jongeren hebben ervaring met verkering en hoe ervaren zij hun seksuele relaties?
- (4) Welke attitudes hebben jongeren ten aanzien van condoomgebruik, seks, genderrollen en homoseksualiteit?
- (5) Hoe ervaren jongeren hun eigen lichaam en hoe tevreden zijn jongeren over hun seksleven?
- (6) Wat weten jongeren over soa's, HIV, zwangerschap en vruchtbaarheid; en hoe schatten zij hun kennisniveau in?

2. Onderzoeksopzet

Het voorgestelde onderzoek is kwantitatief en exploratief van aard. Om een zo groot mogelijke groep jongeren en zo veel mogelijk facetten van de seksualiteit te bevragen, werd geopteerd voor een vragenlijst als best aangewezen onderzoeksmethode.

2.1 Onderzoeksinstrument

Er werd gebruik gemaakt van een zelf geconstrueerde vragenlijst die peilde naar verscheidene domeinen van de seksualiteit (zie bijlage A). Deze vragenlijst werd opgesteld aan de hand van het programma Osucre (Van Acker, 2007) en vervolgens online geplaatst.

In februari 2009 werd de vragenlijst getest door 31 personen om de inhoud en werking ervan na te gaan. Daarna volgden de nodige herzieningen om te komen tot de uiteindelijke versie van de vragenlijst. Deze bestond in totaal uit 73 hoofdvragen met elk hun deelvragen. De vragenlijst was zodanig opgesteld dat jongeren enkel die vragen dienden in te vullen, die voor hen van toepassing waren.

De vragen kunnen ingedeeld worden in 5 groepen, namelijk: demografische gegevens, seksueel gedrag, seksuele attitude, seksuele beleving en seksuele kennis. De vragen werden opgesteld aan de hand van het Nederlands onderzoek 'Seks onder je 25ste'. De vragenlijst bestond grotendeels uit multiple-choice vragen (zie Tabel 1 bijlage B), bij een aantal vragen konden de deelnemers verschillende antwoorden aanduiden of ook zelf een antwoord toevoegen.

2.2 Onderzoeksprocedure

De vragenlijst was bedoeld voor Vlaamse jongeren tussen de 14 en 20 jaar. Om deze doelgroep te bereiken, werden alle Vlaamse scholen in België op 27 december 2008 via e-mail op de hoogte gebracht van het onderzoek en de vragenlijst die in het voorjaar van 2009 online zou staan (zie bijlage C).

Op 2 maart 2009 werd er een tweede e-mail gestuurd naar deze scholen met de mededeling dat de vragenlijst online beschikbaar was (zie bijlage D). Aan de scholen werd gevraagd of het mogelijk was de vragenlijst te integreren in een les en zo de leerlingen op school de vragenlijst te laten invullen. Indien dit niet mogelijk was, vroegen we om de website, waarop de vragenlijst te raadplegen was, mee te geven aan de leerlingen. Daar wij vanuit de scholen vaak de vraag kregen om de vragenlijst eerst zelf te mogen doornemen, werd dit mogelijk gemaakt. In totaal werden er 873 Vlaamse scholen gecontacteerd, waarvan negen lieten weten liever niet deel te nemen. De e-mailadressen van de scholen werden verkregen via de website van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (2008). Daarnaast werd er op 10 maart een bericht geplaatst op de website www.allesoverseks.be om de jongeren op een andere manier te bereiken. De vragenlijst stond online tot en met 3 april. Omwille van problemen met de server kon de vragenlijst niet geraadpleegd worden van 19 tot 23 maart.

3. Statistische verwerking

De data van de vragenlijst kwam automatisch terecht in een data-bestand die achteraf in SPSS konden ingevoerd worden voor de statistische analyse. Wegens technische problemen, werden 2 vragen niet opgeslagen in het data-bestand. Deze zijn: "Met hoeveel partners heb je al geslachtsgemeenschap gehad?" en "Hoe beschouw je jezelf: heteroseksueel, biseksueel, homoseksueel of ik weet het niet?". Daarenboven moest er één vraag geschrapt worden, daar één antwoordmogelijkheid niet opgeslagen werd. Deze vraag luidde als volgt: "Van wie / waar haal jij het meest informatie over seks?". Bij deze vraag werd het antwoord "Vrienden" niet opgenomen in het data-bestand.

Voordat aan de statistische analyse kon begonnen worden, werd de data-file grondig geanalyseerd. De respondenten die niet voldeden aan de criteria van de beoogde doelgroep werden verwijderd. Tabel 2 geeft een overzicht van de gehanteerde exclusiecriteria.

Tabel 1: Exclusiecriteria die gebruikt werden en het aantal personen dat niet in de verdere analyses gebruikt werd

Exclusiecriteria	Aantal personen
Personen die niet behoren tot de leeftijdsgroep 14 – 20	21
Personen die aan de universiteit of hogeschool studeren of werken	40
Personen die in het tweede middelbaar zitten	14
Personen die niet in België of Vlaanderen wonen	14
Personen die minder dan 80% van de vragen invulden	372

De statistische verwerking van alle data werd uitgevoerd aan de hand van SPSS. Allereerst werden een aantal beschrijvende statistieken berekend met behulp van frequentie- en percentagetabellen. Ten tweede werden, afhankelijk van het meetniveau van de variabelen, adequate statistische toetsen uitgevoerd (zie Tabel 2).

Ten slotte werden er ook een aantal factoranalyses uitgevoerd (zie bijlage F) om het oorspronkelijk aantal variabelen terug te brengen tot een kleiner aantal variabelen die onderling correleren. In totaal werden 7 factoren verzameld: 'permissieve attitude ten aanzien van seks', 'conservatieve attitude ten aanzien van seks', 'attitude ten aanzien van genderrollen', 'attitude ten aanzien van

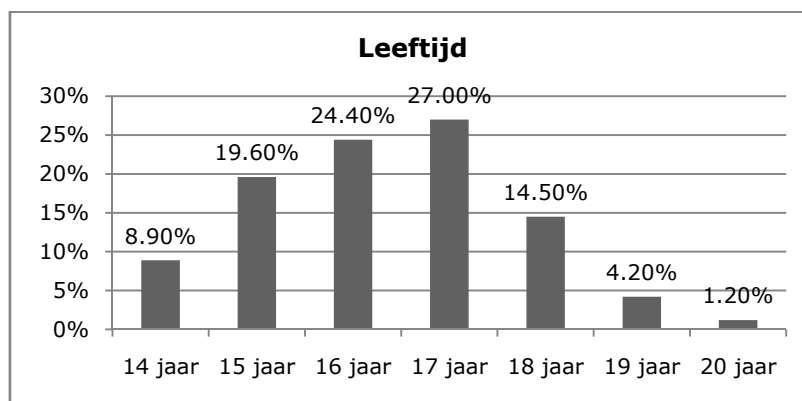
homoseksualiteit', 'beleving van seks', 'seksueel zelfbeeld' en 'subjectieve inschatting van de kennis'. Voor de statistische analyses werd steeds gebruik gemaakt van de significantiemaat $p < .05$.

Tabel 2: Overzicht van de gehanteerde statistische toetsen

Meting	Statistische toets
Verband tussen twee variabelen	
Afhankelijke en onafhankelijke zijn categorisch	Chi ² -afhankelijkheidstoets (χ^2)
Afhankelijke is categorische en de onafhankelijke is continu	Spearman rangcorrelatie test (ρ)
Afhankelijke en onafhankelijke zijn continue	Pearson ragcorrelatie test (r)
Verband tussen 1 afhankelijke en meerdere onafhankelijke variabelen (multivariate samenhang)	
Binaire afhankelijke variabele	Binaire logistische regressie (Wald)
Continue afhankelijke variabele	Variantieanalyse (ANOVA) (F)
Verschillen tussen twee testgroepen	
Binaire onafhankelijke variabele en afhankelijke variabele minimaal interval	Independent sample t-test (t)

4. Onderzoekspopulatie

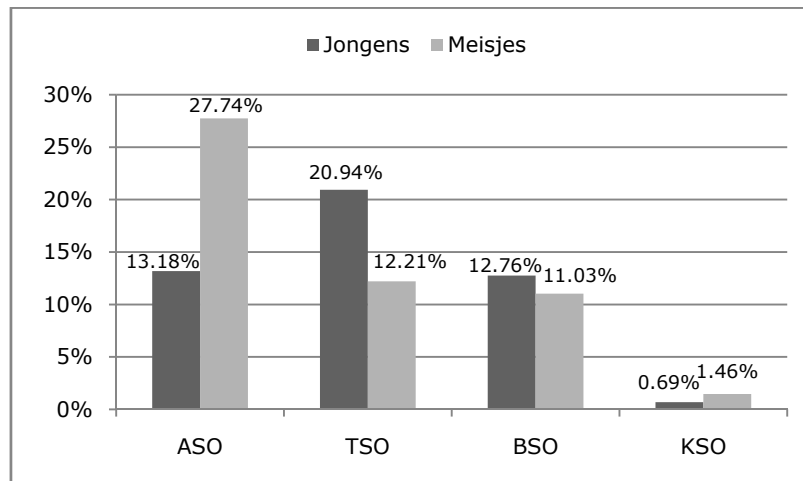
Na het toepassen van de exclusiecriteria bereikten we 1443 jongeren tussen de 14 en 20 jaar. Voor de totale onderzoekspopulatie is de gemiddelde leeftijd 16.36 jaar (SD=1.36). De steekproef bestaat uit 687 jongens (47.6%) en 756 meisjes (52.4%) met een respectievelijke gemiddelde leeftijd van 16.42 jaar (SD=1.39) en 16.31 jaar (SD=1.33). Figuur 1 geeft een overzicht van de leeftijden van de deelnemers.

Figuur 1: leeftijd van de deelnemers

Van alle jongeren die de vragenlijst invulden, volgt 40.9% het ASO, 33.1% het TSO, 23.8% het BSO, en 2.1% het Kunstsecundair Onderwijs (KSO). De overige 0.1% vulden geen antwoord in. De verdeling van meisjes jongens in de verschillende studierichtingen wordt in Figuur 2 afgebeeld. Het

grootste deel van de jongeren (28.1%) zit in het vijfde middelbaar, gevolgd door zesde middelbaar (25.6%), vierde middelbaar (23.5%), derde middelbaar (19.0%) en zevende middelbaar (3.8%). In bijlage E werd een vergelijking van de steekproef met de werkelijke populatie in het Vlaams onderwijs gemaakt. De cijfers voor de werkelijke populatie werden afgehaald van de website van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (2008).

Figuur 2: Verdeling van geslacht naar studierichting

Wat betreft afkomst is 93.1% van de jongeren de Belg, 4.1% is afkomstig van een Europese lidstad en 2.4% komt uit een niet-Europese lidstad. De overige 0.4% vulden niets in.

Iets meer dan de helft van de jongeren (52.4%) heeft een katholieke levensbeschouwelijke opvatting. Daarnaast heeft 40.3% een vrijzinnige geloofsovertuiging, is 3.7% islamitisch, beschouwt 0.8% zichzelf atheïst, heeft 0.2% een orthodoxe geloofsovertuiging en is 0.4% protestants. De overige 2.2% vulde een ander of geen antwoord in. Bij verdere analyses met de variabele levensbeschouwelijke opvatting zullen, omwille van de groepsgrootte, enkel de eerste twee groepen in beschouwing genomen worden.

Van de jongeren komt 39.8% uit Antwerpen, 1.5% uit Brussel, 21.3% uit Vlaams Brabant, 17.9% uit Oost-Vlaanderen, 13.5% uit West-Vlaanderen en 6.0% uit Limburg.

Voor Vlaanderen is dit onderzoek een primeur. Het is de eerste keer dat seksualiteit bij Vlaamse jongeren op zo'n grote schaal en in zijn geheel bevroegd werd. We beschikken op dit moment over zodanig veel data dat we ertoe verplicht worden keuzes te maken voor het bespreken van onze bevindingen. Voor de resultaten werd dan ook geopteerd om consequent 4 demografische variabelen op te nemen in de statistische analyses die de samenhang tussen variabelen nagaat. Deze zijn: geslacht, leeftijd, levensbeschouwelijke opvatting en opleiding. In sommige analyses werd ook de samenhang met andere variabelen nagegaan, daar deze interessante bevindingen laten zien.

HOOFDSTUK 3 : ONDERZOEKSRESULTATEN

1. De seksuele start

Hier wordt een overzicht gegeven van het seksueel leven en de seksuele carrière van jongeren.

1.1 Ervaring met seksueel gedrag

Voor alle vormen van seksueel gedrag opgenomen in Tabel 3 - met uitzondering van geslachtsgemeenschap en one-night stand - rapporteert meer dan de helft van de jongeren ervaring te hebben. Jongeren tussen 14 en 20 jaar hebben het meest ervaring met zoenen, gevolgd door zich laten strelen boven de kleren, iemand strelen boven de kleren en masturbatie. Iets minder dan de helft heeft ervaring met geslachtsgemeenschap. Van de jongeren die al seks hebben gehad, zegt 16.6% ervaring te hebben met een one-night stand.

Tabel 3: Ervaring met verschillende vormen van seksueel gedrag (%)

Gedrag	Percentage ervaring
Zoenen	88.0
Laten strelen boven de kleren	82.0
Laten strelen onder de kleren	71.8
Iemand strelen boven de kleren	81.6
Iemand strelen onder de kleren	70.3
Naakt tegen iemand aanliggen	57.1
Masturbatie	80.7
Orale seks	51.5
Geslachtsgemeenschap	48.0
One-night stand	16.6

1.1.1 Demografische variabelen en ervaring met seksueel gedrag

Hier wordt achtereenvolgens de samenhang tussen zoenen, masturbatie, orale seks en geslachtsgemeenschap enerzijds en de demografische gegevens anderzijds nagegaan.

1.1.1.1 *Zoenen*

Uit Tabel 4 kunnen we afleiden dat meisjes (88.1%) meer ervaring hebben met zoenen dan jongens (87.8%). De ervaring met zoenen stijgt met de leeftijd. Ook is er een verband tussen de opleiding en ervaring met zoenen. Leerlingen uit het ASO (81.0%) hebben hier minder ervaring mee dan jongeren uit het TSO (91.2%) en BSO (94.7%). Er is geen significant verschil tussen het aantal jongeren uit het ASO en KSO (96.8%). Tenslotte hebben katholieke jongeren (86.3%) minder ervaring met zoenen dan vrijzinnige jongeren (92.7%).

Tabel 4: Multivariate samenhang tussen ervaring met zoenen en demografische variabelen (N=1325)

Variabelen	B	Wald	df
Intercept	-2.792	5.895*	1
Geslacht (*)	0.521	7.339**	1
Leeftijd	0.284	15.758***	1
Opleiding		33.589***	3
ASO x TSO	0.931	18.128***	1
ASO x BSO	1.480	23.142***	1
ASO x KSO	1.467	2.015	1
Levensbeschouwelijke opvatting (*)	-0.798	15.888***	1

R² Nagelkerke = .116

Omnibus test Wald χ^2 (6) = 78.785, p = .000

* = $p < .05$, ** = $p < .01$, *** = $p < .001$

1.1.1.2 Masturbatie

Jongens vaker ervaring hebben met masturbatie dan meisjes (zie Tabel 5). Zo zegt iets meer dan een derde (34.3%) van de meisjes hier nog geen ervaring mee te hebben in vergelijking met 3.1% van de jongens. Ten tweede heeft ook de leeftijd een invloed op ervaring met soloseks. Hoe ouder jongeren zijn, hoe meer ervaring ze hebben met masturbatie. Voor de levensbeschouwelijke opvatting geldt dat jongeren die vrijzinnig ingesteld zijn (83.8%) meer ervaring hebben met soloseks dan katholieke jongeren (80.2%). Naar opleiding worden geen significante verschillen gevonden.

Tabel 5: Multivariate samenhang tussen ervaring met masturbatie en demografische variabelen (N=1289)

Variabelen	B	Wald	df
Intercept	1.982	2.856	1
Geslacht	-2.872	123.836***	1
Leeftijd	0.161	7.037**	1
Opleiding		4.976	3
KSO x ASO	-0.729	1.252	1
KSO x TSO	-0.898	1.848	1
KSO x BSO	-1.097	2.718	1
Levensbeschouwelijke opvatting	-0.320	3.881*	1

R² Nagelkerke = .272

Omnibus test Wald χ^2 (6) = 235.354, p = .000

* = $p < .05$, ** = $p < .01$, *** = $p < .001$

* Dummy: 1 = meisje / 1 = katholiek

1.1.1.3 Orale seks

Meisjes rapporteren vaker ervaring te hebben met orale seks (54.5%) dan jongens (48.2%) (zie Tabel 6). Ervaring met orale seks stijgt met de leeftijd. Op de leeftijd van 16 jaar zegt voor het eerst een meerderheid (51.0%) van de jongeren ervaring te hebben gehad met deze vorm van seks. Ook is er een verband tussen opleiding en ervaring met orale seks. Vooral jongeren uit het ASO (43.1%) hebben hier weinig ervaring mee, in vergelijking 54.0% uit het TSO, 61.2% uit het BSO en 67.7% uit het KSO. Tenslotte hebben jongeren met een vrijzinnige levensbeschouwelijke opvatting (58.8%) meer ervaring met beffen en pijpen dan katholieke jongeren (46.5%).

Tabel 6: Multivariate samenhang tussen ervaring met orale seks en demografische variabelen (N=1319)

Variabelen	B	Wald	df
Intercept	-8.185	108.764***	1
Geslacht	0.532	18.332***	1
Leeftijd	0.488	105.037***	1
Opleiding		20.329***	3
ASO x TSO	0.496	12.053***	1
ASO x BSO	0.599	14.052***	1
ASO x KSO	0.939	4.213*	1
Levensbeschouwelijke opvatting	0.574	22.551***	1

R² Nagelkerke = .172

Omnibus test Wald $\chi^2(6) = 182.058, p = .000$

* = $p < .05$, ** = $p < .01$, *** = $p < .001$

1.1.1.4 Geslachtsgemeenschap

Uit Tabel 7 kunnen we afleiden dat ervaring met geslachtsgemeenschap samenhangt met alle demografische variabelen.

Tabel 7: Multivariate samenhang tussen ervaring met geslachtsgemeenschap en demografische variabelen (N=1309)

Variabelen	B	Wald	df
Intercept	-9.686	103.801***	1
Geslacht	0.644	24.549***	1
Leeftijd	0.614	145.033***	1
Opleiding		27.658***	3
ASO x TSO	0.585	15.407***	1
ASO x BSO	0.796	22.917***	1
ASO x KSO	0.739	2.684	1
Levensbeschouwelijke opvatting	0.781	38.468***	1

R² Nagelkerke = .244

Omnibus test Wald(6) $\chi^2 = 263.906, p = .000$

*** = $p < .001$

Jongens (44.5%) rapporteren minder vaak ervaring te hebben met geslachtsgemeenschap dan meisjes (54.5%). Hoe ouder jongeren zijn hoe vaker ze ervaring hebben met seks. Op de leeftijd van 17 jaar zegt 50% van de jongeren ervaring te hebben met geslachtsgemeenschap. Jongeren uit het ASO (38.3%) hebben relatief weinig ervaring met vrijen in vergelijking met jongeren uit het TSO (50.2%) en BSO (60.6%). Tenslotte hebben katholieke jongeren (41.6%) minder ervaring met geslachtsgemeenschap dan vrijzinnige jongeren (57.6%).

1.2 De eerste keer

Voor alle vormen van seksueel gedrag doet het grootste deel van de jongeren zijn eerste ervaring op tussen de leeftijd van 13 en 15 jaar (zie Tabel 8). Een relatief groot deel van de jongeren heeft gezoend vóór de leeftijd van 13 jaar. Van de respondenten die ervaring hebben met masturbatie zegt bijna de helft (48.3%) dit voor het eerst gedaan te hebben vóór de leeftijd van 13 jaar. Van alle jongeren die ervaring hebben met geslachtsgemeenschap, is de gemiddelde leeftijd van de eerste keer 15,25 jaar (SD=1.375). Van de jongeren die ervaring hebben met orale seks, rapporteert 50% dit voor het eerst vóór de leeftijd van 16 jaar te hebben gedaan.

Tabel 8: Eerste ervaring met verschillende vormen van seksueel gedrag (%)

Gedrag	Voor 10^{de}	10 - 12	13 - 15	16 - 18	Na 18^{de}
Gezoend	15.4	29.0	47.1	8.0	0.5
Laten strelen boven kleren	4.5	14.5	63.4	17.2	0.3
Laten strelen onder kleren	1.8	7.6	63.4	26.8	0.4
Gestreeld boven kleren	3.2	13.2	63.9	19.3	0.4
Gestreeld onder kleren	2.2	6.2	62.7	28.2	0.6
Naakt tegen iemand liggen	1.8	3.1	53.6	40.4	1.1
Masturbatie	10.2	38.1	46.2	5.3	0.2
Orale seks	1.4	2.5	54.3	39.2	2.7
Geslachtsgemeenschap	0.3	2.5	54.0	43.0	0.1

1.2.1 Demografische variabelen en eerste ervaring

Hier zullen verschillen in ervaring met vormen van seksueel gedrag naar sekse, opleiding en levensbeschouwelijke opvatting besproken worden.

1.2.1.1 *Geslacht*

Voor alle vormen van seksueel gedrag die verband houden met strelen alsook naakt tegen iemand liggen, zoenen en masturbatie doen jongens hun eerste ervaring vroeger op dan meisjes (zie Tabel 9). Van de jongens die ervaring hebben met zoenen en masturbatie, rapporteert een meerderheid dit voor het eerste gedaan te hebben vóór de leeftijd van 12 jaar. Bij meisjes wordt die meerderheid behaalt op de leeftijd van 15 jaar (zie Tabel G1, bijlage G). Voor orale seks en geslachtsgemeenschap zijn er geen verschillen tussen beide geslachten voor hun eerste ervaring.

Tabel 9: Samenhang tussen eerste ervaring met verschillende vormen van seks en geslacht

Gedrag	χ^2	df
Zoenen	40.511***	3
Laten strelen boven de kleren	52.099***	3
Laten strelen onder de kleren	25.044***	3
Gestreeld boven de kleren	38.697***	3
Gestreeld onder de kleren	20.769***	3
Naakt tegen iemand gelegen	8.816*	3
Masturbatie	96.530***	3
Orale seks	4.493	3
Geslachtsgemeenschap	1.302	3

* = $p < .05$, *** = $p < .001$

1.2.1.2 Opleiding

Naar opleiding zien we eerst en vooral verschillen voor wat betreft de eerste ervaring met zoenen en masturbatie (zie Tabel 10). Studenten uit het BSO doen al op jonge leeftijd ervaring op met zoenen. Meer dan helft van deze jongeren die reeds gezoend heeft, zegt hun eerste kus vóór de leeftijd van 13 jaar te hebben gegeven. Met masturbatie doen vooral jongeren uit het TSO en KSO hier op jonge leeftijd voor het eerst ervaring mee op. Een meerderheid van deze jongeren zegt al vóór hun 13de voor het eerst gemasturbeerd te hebben (zie Tabel G2 in bijlage G). Voor de vormen van seksualiteit die verband houden met strelen, hebben vooral jongeren uit het BSO en TSO vroeg hun eerste ervaring. Tenslotte hebben jongeren uit het KSO relatief laat, en jongeren uit het BSO relatief vroeg hun eerste coïtus in vergelijking met jongeren uit een andere opleiding. Er zijn geen verschillen naar opleiding voor naakt tegen iemand aanliggen en orale seks.

Tabel 10: Samenhang tussen eerste ervaring met verschillende vormen van seks en opleiding

Gedrag	χ^2	df
Zoenen	38.375***	6
Laten strelen boven de kleren (*)		
Laten strelen onder de kleren	8,190*	3
Gestreeld boven de kleren	8,026*	3
Gestreeld onder de kleren	10,378*	3
Naakt tegen iemand gelegen	3,406	3
Masturbatie	17.781**	6
Orale seks	4.323	3
Geslachtsgemeenschap	12.794**	3

* = $p < .05$, ** = $p < .01$, *** = $p < .001$

(*)Kon niet berekend worden wegens cellen met te weinig waarnemingen

1.2.1.3 Levensbeschouwelijke opvatting

Tabel 11 laat zien dat de leeftijd waarop katholieke en vrijzinnige jongeren ervaring opdoen met deze vormen van seksueel gedrag significant verschilt. Voor alle vormen van seksueel gedrag geldt dat jongeren met een vrijzinnige levensbeschouwelijke opvatting hun eerste seksuele ervaringen op jongere leeftijd opdoen dan katholieke jongeren (zie Tabel G3, bijlage G).

Tabel 11: Samenhang tussen eerste ervaring met verschillende vormen van seks en levensbeschouwelijke opvatting

Gedrag	χ^2	df
Zoenen	15.470**	3
Laten strelen boven de kleren	20.850***	3
Laten strelen onder de kleren	29.616***	3
Gestreed boven de kleren	17.062**	3
Gestreed onder de kleren	28.559***	3
Naakt tegen iemand gelegen	24,024***	3
Masturbatie	22.290***	3
Orale seks	17.131**	3
Geslachtsgemeenschap	18.376***	3

** = $p < .01$, *** = $p < .001$

1.3 Redenen om seks te hebben

Zowel jongens als meisjes halen verliefdheid als belangrijkste reden aan voor het hebben van seks met hun huidige lief (zie Tabel 12). Opwinding komt voor jongens op de tweede plaats. Voor meisjes is het knuffelen en lekker tegen elkaar aanliggen het tweede belangrijkste motief. De reden "Omdat je dan een echte relatie hebt" komt voor jongens op de laatste plaats. Bij meisjes is dat "Omdat mijn lief dat wil".

Tabel 12: Motieven voor het hebben van seks met huidige lief naar geslacht (%) (Meerdere antwoorden mogelijk) (N=452)

Motief	Jongens	Meisjes	X^2	df
Relatiegerichte aspecten				
Omdat je dan heel dicht bij elkaar bent	35.4	35.2	0.066	1
Omdat ik verliefd ben	72.8	82.8	8.140**	1
Omdat mijn lief dit wil	18.4	4.8	19.068***	1
Omdat je dan een 'echte' relatie hebt	14.6	14.1	0.001	1
Omdat iemand je leuk en aantrekkelijk vindt	38.6	34.4	0.285	1
Om het knuffelen en het lekker tegen elkaar aanliggen	39.9	56.3	12.949***	1
Opwindingsgerichte aspecten				
Omdat ik me opgewonden voelde	55.7	53.0	0.006	1
Omdat het spannend en avontuurlijk is	35.4	29.6	0.879	1
Om te ontdekken hoe het is om te vrijen	22.8	25.2	0.625	1

** = $p < .01$, *** = $p < .001$

1.4 Redenen om geen seks te hebben

De meerderheid van de jongens en meisjes die nog geen seks hebben gehad, wil eerst een tijdje verkeren voordat ze geslachtsgemeenschap hebben (zie Tabel 13). Op de tweede plaats komt voor jongens dat het er gewoon nog niet van gekomen is, meisjes willen eerst verliefd zijn. De reden die het minst aangehaald wordt door meisjes is dat ze enkel op mensen van hetzelfde geslacht vallen. Bij de jongens is de minst voorkomende reden dat ze seks eng vinden.

Tabel 13: Redenen voor het niet hebben van geslachtsgemeenschap naar geslacht (Meerdere antwoorden mogelijk)

Reden	Jongens	Meisjes	X ²	df
Ik wil eerst een tijdje verkering hebben	46.7	64.3	5.173*	1
Het is er gewoon nog nooit van gekomen	45.9	26.1	34.948***	1
Ik wil eerst verliefd zijn	33.1	37.4	0.001	1
Ik heb daar geen behoefte aan	11.4	21.9	8.651**	1
Er was nog nooit iemand met wie ik dat wilde	14.5	32.0	17.976***	1
Ik vind dat eng	0.9	8.1	20.368***	1
Ik wil dat niet voordat ik getrouwd ben	1.7	9.0	15.256***	1
Mijn ouders vinden dat niet goed	4.6	7.9	2.842	1
Er was nooit iemand die dat ook met mij wilde	14.0	5.1	21.123***	1
Ik val enkel op mensen van hetzelfde geslacht	1.7	1.7	0.044	1

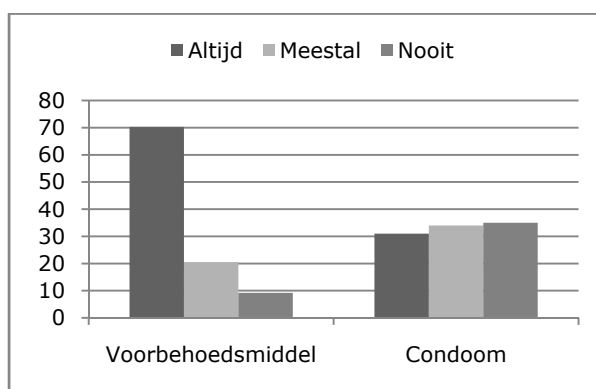
* = $p < .05$, ** = $p < .01$, *** = $p < .001$

2. Beschermingsgedrag en anticonceptie

Hieronder wordt beschreven in hoeverre jongeren die al geslachtsgemeenschap hebben gehad, gebruik maken van anticonceptiemiddelen. Daarna wordt gekeken naar het anticonceptiegebruik zowel tijdens de eerste keer als tijdens de laatste geslachtsgemeenschap. Het gaat hier dus om 42% van de steekproef (N=682). Er wordt hierbij ook gekeken naar de samenhang met demografische en andere variabelen.

2.1 Gebruik van anticonceptie

Figuur 3 geeft een overzicht van het (consequent) anticonceptie- en condoomgebruik van jongeren tijdens het vrijen.

Figuur 3: Voorbehoedsmiddel- en condoomgebruik tijdens het vrijen

De meerderheid van de jongeren geeft aan altijd (70.3%) of meestal (20.5%) een voorbehoedsmiddel te gebruiken wanneer ze geslachtsgemeenschap hebben. Negen procent van de jongeren gebruikt nooit een voorbehoedsmiddel tijdens het vrijen. Voor condoomgebruik zegt iets minder dan een derde van de jongeren altijd (31.0%) gebruik te maken van een condoom tijdens geslachtsgemeenschap en iets meer dan een derde gebruikt nooit (35.0%) een condoom. Vierendertig procent maakt soms gebruik van een condoom.

Zowel condoomgebruik als het gebruik van een voorbehoedsmiddel tijdens het vrijen hangen samen met geslacht (zie Tabel 14). Van de meisjes gebruikt 77.6% altijd en 15.0% meestal een voorbehoedsmiddel, bij jongens is dat respectievelijk 60.7% en 27.4%. Jongens rapporteren bijna twee maal vaker (11.7%) nooit een voorbehoedsmiddel te gebruiken in vergelijking met meisjes (7.4%). Voor het condoomgebruik zien we het omgekeerde. Het condoom wordt door 72.0% van de jongens altijd of meestal gebruikt, in vergelijking met 59.5% van de meisjes. Iets minder dan de helft van de meisjes (40.5%) zegt nooit gebruik te maken van een condoom tijdens het vrijen. Bij jongens is dat 28.0%.

Alle jongeren uit het KSO, rapporteren altijd (72.2%) of meestal (27.8%) een voorbehoedsmiddel te gebruiken wanneer ze vrijen. Jongens en meisjes uit het BSO maken het minst gebruik van voorbehoedsmiddelen. Zestien procent van hen gebruikt nooit een voorbehoedsmiddel in vergelijking met 5.0% van de jongeren uit het ASO en 8.1% uit het TSO. Voor condoomgebruik zijn er geen significante verschillen naar opleiding.

Er is geen verband tussen de levensbeschouwelijke opvatting van jongeren en voorbehoedsmiddel- of condoomgebruik.

Tabel 14: Samenhang tussen gebruik van voorbehoedsmiddel en condoom enerzijds en geslacht, opleiding en levensbeschouwelijke opvatting anderzijds

Variabelen	Voorbehoedsmiddel		Condoom	
	χ^2	df	χ^2	df
Geslacht	22.907***	2	14.123**	2
Opleiding	28.827***	6	10.654	6
Levensbeschouwelijke opvatting	0.822	2	1.428	2

** = $p < .01$, *** = $p < .001$

Uit Tabel 15 blijkt dat er een verband is tussen leeftijd en condoomgebruik, en tussen kennis en voorbehoedsmiddelgebruik. Hoe ouder jongeren zijn, hoe minder zij gebruik maken van een condoom tijdens het vrijen (zie Tabel G4, bijlage G). Vooral het consequent condoomgebruik neemt af met de leeftijd. Hoe hoger jongeren scoren op de kennisvragen, hoe vaker ze gebruik maken van anticonceptiemiddelen tijdens het vrijen.

Tabel 15: Samenhang tussen voorbehoedsmiddel- en condoomgebruik enerzijds en leeftijd en kennis anderzijds

Variabelen	Voorbehoedsmiddel	Condoom
	ρ	ρ
Leeftijd	0.064	0.170***
Kennis	-0.127**	0.046

** = $p < .01$, *** = $p < .001$

2.1.1 Motieven voor of tegen condoomgebruik

Aan alle jongeren die altijd of meestal gebruik maken van een condoom tijdens het vrijen (N=442) werd gevraagd waarom ze dit doen. Deze gegevens worden weergegeven in Tabel 16.

Tabel 16: Motieven voor condoomgebruik (%) (Meerdere antwoorden mogelijk)

Motief	Ja, altijd	Ja, meestal
Enkel ter preventie van zwangerschap	19.0	27.1
Enkel ter preventie van SOA en HIV	5.2	13.1
Ter preventie van zowel zwangerschap als van SOA en HIV	72.6	54.5
Omdat mijn lief dat wil	9.0	11.0
Omdat mijn ouders of arts het mij hebben aangeraden	13.3	14.8
Omdat het zo hoort	28.0	14.4

De meerderheid van de jongeren gebruikt een condoom zowel ter preventie van zwangerschap als ter preventie van soa's en HIV. Dit is vooral zo bij jongeren die consequent een condoom gebruiken: bijna driekwart van deze groep vindt het voorkomen van beiden belangrijk. In de groep die meestal wel een condoom gebruikt is dit voor iets meer dan de helft het geval. Het tweede meest voorkomende motief bij jongeren die consequent gebruik maken van een condoom is dat het zo hoort, bij jongeren die meestal een condoom gebruiken is dat enkel om zwangerschap te voorkomen. Van de jongeren die altijd een condoom gebruiken, zegt de minderheid dit uitsluitend te doen ter preventie van soa en HIV. In de groep die meestal wel een condoom gebruikt is het minst voorkomende motief dat hun lief dat wil.

Voor jongeren die nooit een condoom gebruiken (N=238) is de belangrijkste reden om dit niet te doen dat er al een ander anticonceptiemiddel gebruikt wordt (zie Tabel 17). Op de tweede plaats staat dat vrijen met een condoom minder lekker wordt gevonden, gevolgd door de duur van de relatie.

Tabel 17: Redenen om geen condoom te gebruiken (Meerdere antwoorden mogelijk)

Reden	Percentage ja
Ik gebruik meestal een ander anticonceptie	70.5
Vrijen met een condoom is minder lekker	51.5
Ik heb/had al een lange relatie	34.2
Mijn lief wil dit niet	7.6
We hebben ons laten testen op soa's/HIV	9.7

2.2 Anticonceptie bij de eerste keer

Van de jongeren die ervaring hebben met geslachtsgemeenschap zegt 82.4% de eerste keer een anticonceptiemiddel gebruikt te hebben, 2.4% weet niet of er de eerste keer iets gebruikt werd en 15.3% gebruikte de eerste keer niets. Ongeveer driekwart van de jongeren – 72.0% van de jongens en 77.7% van de meisjes - zegt met hun eerste seksuele partner gepraat te hebben over het gebruik van een voorbehoedsmiddel.

2.2.1 Anticonceptie tijdens de eerste keer en andere variabelen

Meisjes zeggen vaker dat er een voorbehoedsmiddel gebruikt werd tijdens hun eerste ervaring met geslachtsgemeenschap dan jongens (zie Tabel 18). Jongens weten vaker niet of er een anticonceptiemiddel gebruikt werd dan meisjes. Ook de opleiding van jongeren blijkt een rol te spelen bij het anticonceptiegebruik. Jongeren die een BSO-opleiding volgen maken minder gebruik van voorbehoedsmiddelen bij hun eerste coïtus in vergelijking met jongeren uit een andere opleiding. Daarenboven zegt 3.9% van de jongeren uit het BSO niet te weten of er een voorbehoedsmiddel gebruikt werd in vergelijking met 1.7% van de jongeren uit het TSO, 1.8% van de jongeren uit het ASO en 2.4% van de jongeren uit het KSO. Er is geen verband tussen de levensbeschouwelijke opvatting van jongeren en het anticonceptiegebruik tijdens de eerste geslachtsgemeenschap (zie tabel G5, bijlage G).

Tabel 18: Samenhang tussen demografische gegevens en anticonceptiegebruik tijdens de eerste keer

Variabelen	X ²	df
Geslacht	10.497***	2
Opleiding	17.076**	6
Levensbeschouwelijke opvatting	1.913	2

** = $p < .01$, *** = $p < .001$

Uit Tabel 19 blijkt tevens dat kennis en de leeftijd van de eerste keer samenhangen met het anticonceptiegebruik tijdens die eerste coïtus. Hoe hoger de kennis, hoe beter jongeren zich beschermen tijdens hun eerste keer. Hoe ouder jongeren zijn bij hun eerste coïtus, hoe groter de kans dat ze gebruik maken van een anticonceptiemiddel. Zo gebruikte bijvoorbeeld bijna driekwart (72.7%) van de jongeren die op 12 jaar hun eerste keer beleefden een voorbehoedsmiddel in vergelijking met 87.0% van de jongeren die op de leeftijd van 16 jaar hun eerste keer beleefden.

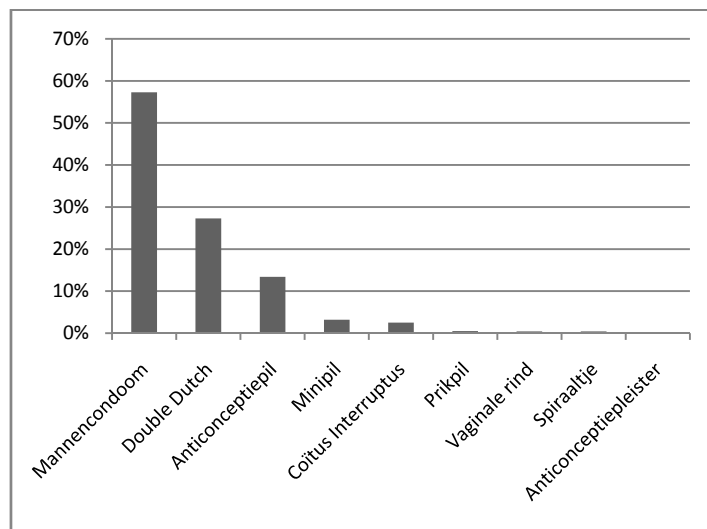
Tabel 19: Samenhang tussen anticonceptiegebruik tijdens de eerste keer enerzijds en kennis, huidige leeftijd en leeftijd eerste keer anderzijds

Variabelen	ρ
Kennis	-0.174**
Leeftijd eerste keer	-0.127**
Leeftijd	-0.022

** = $p < .01$

2.2.2 Gebruikte anticonceptie tijdens de eerste keer

In figuur 4 wordt een overzicht gegeven van de gebruikte anticonceptiemiddelen tijdens de eerste geslachtsgemeenschap.

Figuur 4: Gebruikte anticonceptiemiddelen tijdens de eerste geslachtsgemeenschap

Het condoom wordt tijdens de eerste keer het meest gebruikt, namelijk door 57.3% van de jongeren. De anticonceptiepil (13.7%) is de tweede meest gebruikte anticonceptiemethode tijdens de eerste coïtus. Ongeveer een kwart (27.3%) van de jongeren doet bij de eerste keer aan 'Double dutch', het gebruik van pil én condoom. Daarenboven rapporteert 2.5% ook het terugtrekken voordat de jongen klaarkomt (coïtus interruptus) als gebruikte vorm van anticonceptie. Andere anticonceptiemethoden dan de pil of het condoom worden nauwelijks gebruikt.

2.2.3 Motieven voor of redenen tegen anticonceptiegebruik tijdens de eerste keer

Jongeren die tijdens hun eerste keer een anticonceptiemiddel gebruikten (N=560), deden dit vooral ter preventie van zowel zwangerschap als soa's en HIV (zie Tabel 20). Dit geldt zowel voor jongens als meisjes. Op de tweede plaats komt voor beide seksen het motief enkel ter preventie van zwangerschap.

Tabel 20: Motieven voor het anticonceptiegebruik tijdens de eerste keer (%)

Motief	Jongens	Meisjes	X ²	df
Enkel ter preventie van zwangerschap	40.7	34.6	2.150	1
Enkel ter preventie van soa's en HIV	4.8	4.3	0.053	1
Ter preventie van zwangerschap en soa's en HIV	53.0	60.2	2.906	1

Een meerderheid van de jongeren die tijdens hun eerste ervaring met geslachtsgemeenschap geen anticonceptiemiddel gebruikten (N=104), zegt dit niet gedaan te hebben omdat het onverwachts was en ze niet voorbereid waren (zie Tabel 21). De tweede reden die meisjes aanhalen is dat ze er niet over gepraat hebben. Bij jongens komt het vertrouwen in elkaar op de tweede plaats. De

redenen 'omdat ik niet naar de dokter durf, we wilden een kind, mijn partner wou wel maar ik niet, ik wou wel, maar mijn partner niet' worden het minst aangehaald en worden enkel door meisjes aangekruist.

Tabel 21: Redenen voor het niet gebruik van anticonceptie tijdens de eerste keer (%)(Meerdere antwoorden mogelijk)

Reden	J	M	X²	df
We hebben het daar niet over gehad	34.7	31.5	0.120	1
Omdat we ervan uitgingen dat we beide geen seksueel overdraagbare aandoening hadden	22.4	13.0	1.603	1
Omdat ik geen anticonceptiemiddel had	14.3	27.8	2.784	1
Omdat het onverwacht was, ik was er niet op voorbereid	57.1	57.4	0.001	1
Omdat we elkaar vertrouwden	38.8	27.8	1.405	1
Omdat ik niet naar de dokter durf	0.0	3.7	1.851	1
Omdat we ons hebben laten testen op soa's en AIDS	2.0	3.7	0.251	1
Ik wilde wel een anticonceptiemiddel gebruiken, maar mijn partner niet	0.0	3.7	1.851	1
Mijn partner wilde een anticonceptiemiddel gebruiken, maar ik niet	0.0	1.9	0.916	1
We wilden een kind	0.0	1.9	0.174	1

2.3 Anticonceptie bij de laatste geslachtsgemeenschap

Van de jongeren die ervaring hebben met geslachtsgemeenschap gebruikte 79.6% een anticonceptiemiddel tijdens hun laatste coïtus, 18.5% gebruikten geen voorbehoedsmiddel en 1.9% weet niet of er een voorbehoedsmiddel gebruikt werd.

2.3.1 Anticonceptie tijdens de laatste geslachtsgemeenschap en andere variabelen

Meisjes zeggen vaker dat er tijdens hun laatste ervaring met geslachtsgemeenschap een voorbehoedsmiddel gebruikt werd dan jongens (zie Tabel 22). Daarenboven weet 3.3% van de jongens niet of er een anticonceptiemethode gebruikt werd, in vergelijking met 0.8% van de meisjes. Naar opleiding gebruiken vooral jongeren uit het BSO (69.6%) minder vaak een voorbehoedsmiddel tijdens hun laatste geslachtsgemeenschap in vergelijking met 82.9% uit het ASO, 83.4% uit het TSO en 100% uit het KSO. De levensbeschouwelijke opvatting van jongeren lijkt niet samen te hangen met anticonceptiegebruik tijdens de laatste coïtus. (zie Tabel G6, bijlage G).

Tabel 22: Samenhang tussen anticonceptiegebruik bij de laatste geslachtsgemeenschap enerzijds en geslacht, opleiding en levensbeschouwelijke opvatting anderzijds

Variabelen	X²	df
Geslacht	14.831**	2
Opleiding	23.922**	6
Levensbeschouwelijke opvatting	2.567	2

** = $p < .01$

Er is tevens een verband tussen kennis en het anticonceptiegebruik tijdens de laatste geslachtsgemeenschap (zie Tabel 23). Hoe meer vragen jongeren correct beantwoorden, hoe meer ze gebruik maakten van een anticonceptiemiddel tijdens hun laatste coïtus. De huidige leeftijd en de leeftijd waarop jongeren hun eerste keer beleven, hebben geen invloed op hun anticonceptiegebruik tijdens de laatste coïtus.

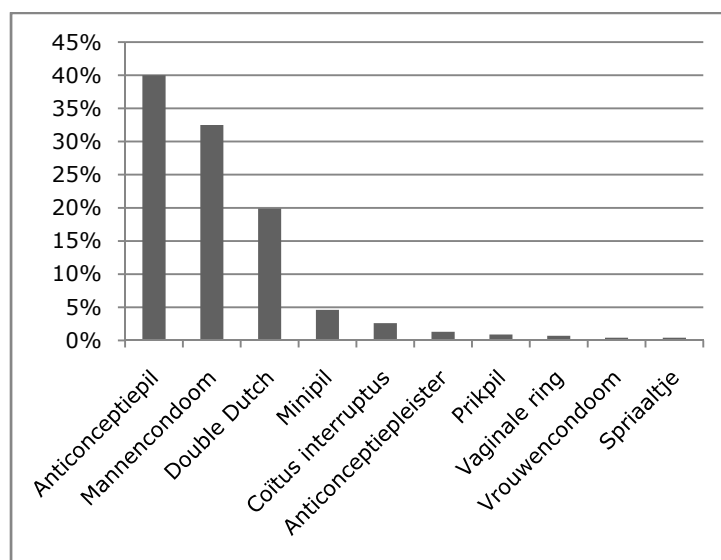
Tabel 23: Samenhang tussen kennis, huidige leeftijd en leeftijd eerste keer en anticonceptiegebruik tijdens de laatste geslachtsgemeenschap

Variabelen	ρ
Kennis	-0.118**
Leeftijd eerste keer	-0.067
Leeftijd	0.059

** = $p < .01$

2.3.2 Gebruikte anticonceptie tijdens de laatste geslachtsgemeenschap

Figuur 5 geeft een overzicht van de gebruikte anticonceptiemiddelen tijdens de laatste geslachtsgemeenschap.

Figuur 5: Gebruikte anticonceptiemiddelen tijdens de laatste geslachtsgemeenschap

Jongeren gebruikten bij hun laatste seksuele partner vooral de anticonceptiepil (40.0%). Het condoom werd door 32.5% gebruikt en een vijfde van de jongeren (19.1%) gebruikte zowel de anticonceptiepil als het mannencondoom tijdens hun laatste geslachtsgemeenschap. Daarnaast zegt 2.6% de coïtus interruptus-methode gebruikt te hebben. Andere anticonceptiemethoden dan de pil of het condoom worden nauwelijks gebruikt.

2.3.3 Motieven voor en redenen tegen gebruik van anticonceptie tijdens de laatste geslachtsgemeenschap

Van de jongeren die tijdens hun laatste coïtus gebruik maakten van een voorbehoedsmiddel (N=543) zegt meer dan de helft dit enkel gedaan te hebben ter preventie van zwangerschap. Uit Tabel 24 kunnen we afleiden dat dit percentage hoger ligt bij meisjes dan bij jongens. De tweede meest voorkomende reden is zowel ter preventie van soa's en HIV als ter preventie van zwangerschap. Ook dit verschil tussen jongens en meisjes is significant.

Tabel 24: Motieven voor anticonceptiegebruik tijdens laatste geslachtsgemeenschap

Motief	Jongens	Meisjes	X²	df
Enkel ter preventie van zwangerschap	52.6	65.3	8.599**	1
Enkel ter preventie van soa's en HIV	5.2	1.9	4.392*	1
Zowel ter preventie van zwangerschap als ter preventie van soa's en HIV	40.7	32.3	4.052*	1

* = $p < .05$, ** = $p < .01$

Voor jongeren die geen anticonceptiemiddel gebruikten bij de laatste partner (N=126) is het vertrouwen in elkaar de belangrijkste reden om geen voorbehoedsmiddel te gebruiken, zowel bij jongens als bij meisjes (zie Tabel 25). De tweede reden die meisjes aangeven is dat hun laatste geslachtsgemeenschap onverwachts gebeurde, waardoor ze niet voorbereid waren. Jongens rapporteren op de tweede plaats dat ze niet gepraat hebben over anticonceptiegebruik met hun laatste seksuele partner. Bijna een kwart van de jongeren gebruikte geen voorbehoedsmiddel omdat ze er van uit gingen dat ze geen soa's hadden. Dit percentage is significant hoger bij jongens dan bij meisjes. Ook zegt 7% van de meisjes geen anticonceptiemiddel gebruikt te hebben omwille van een kinderwens.

Tabel 25: Redenen voor het niet gebruiken van anticonceptie tijdens laatste geslachtsgemeenschap naar sekse (%) (Meerdere antwoorden mogelijk)

Reden	J	M	X²	df
We hebben het daar niet over gehad	33.3	26.3	0.730	1
Omdat we ervan uitgingen dat we beide geen soa's hadden	29.0	14.0	4.037*	1
Omdat ik geen anticonceptiemiddel had	10.1	14.0	0.450	1
Omdat het onverwacht was, ik was er niet op voorbereid	20.3	35.1	3.469	1
Omdat we elkaar vertrouwden	44.9	49.1	0.221	1
Omdat ik niet naar de dokter durf	0.0	1.8	1.120	1
Omdat we ons hebben laten testen op soa's en AIDS	1.4	1.8	0.019	1
Ik wilde wel een anticonceptiemiddel gebruiken, maar mijn partner niet	1.4	1.8	0.190	1
Mijn partner wilde een anticonceptiemiddel gebruiken, maar ik niet	1.4	3.5	0.570	1
Ik wil een kind	1.4	7.0	1.540	1

* = $p < .05$

3. Seksuele relaties en de kwaliteit ervan

Hier wordt ingegaan op relaties tussen partners, de frequentie van het vrijen en de tevredenheid over het huidige seksleven.

3.1 Ervaring met relaties

Van de jongeren zegt 88.3% al eens een lief te hebben gehad. Van deze jongeren zegt 47.0% een relatie te hebben op het moment van de vragenlijst. De gemiddelde duur van de langst relatie van jongeren bedraagt ongeveer 10 maanden ($M=10.52$, $Me=7.00$), maar hier is wel een grote variantie in ($SD=10.33$).

3.2 Samenhang tussen demografische variabelen en relaties

Uit Tabel 26 kunnen we afleiden dat evenveel jongens als meisjes al ervaring hebben gehad met verkering. Jongeren uit het ASO hebben significant minder ervaring met verkering dan jongeren uit het TSO en BSO. Er is geen verschil tussen het aantal jongeren uit het KSO en ASO voor wat betreft ervaring met relaties. Tenslotte hebben vrijzinnige jongeren meer ervaring met verkering dan jongeren met een katholieke levensbeschouwelijke opvatting (zie Tabel G7, bijlage G).

Tabel 26: Multivariate samenhang tussen demografische variabelen en ervaring met relaties (N=1329)

Variabelen	B	Wald	df
Intercept	-0.517	0.216	1
Geslacht	-0.190	1.004	1
Leeftijd	-0.100	2.135	1
Opleiding		19.278***	3
ASO-TSO	-.708	10.687**	1
ASO-BSO	-1.002	13.272***	1
ASO-KSO	-1,381	1,794	1
Levensbeschouwelijke opvatting	0.861	18.259***	1

R^2 Nagelkerke = .066

Omnibus test $X^2 = 44.033$, $p = .000$

** = $p < .01$, *** = $p < .001$

Tabel 27 geeft een overzicht van de samenhang tussen demografische variabelen en het hebben van een lief op het moment van de vragenlijst.

Tabel 27: Multivariate samenhang tussen demografische variabelen en een relatie op het moment van de vragenlijst (N=1184)

Variabelen	B	Wald	df
Intercept	4.718	29.848***	1
Geslacht	-0.718	32.773***	1
Leeftijd	-0.278	36.919***	1
Opleiding		1.328	3
KSO ASO	0.393	0.891	1
KSO TSO	0.279	0.445	1
KSO BSO	0.298	0.498	1
Levensbeschouwelijke opvatting	0.048	0.155	1

R² Nagelkerke = .079

Omnibus test X² = 72.665, *p* = .000

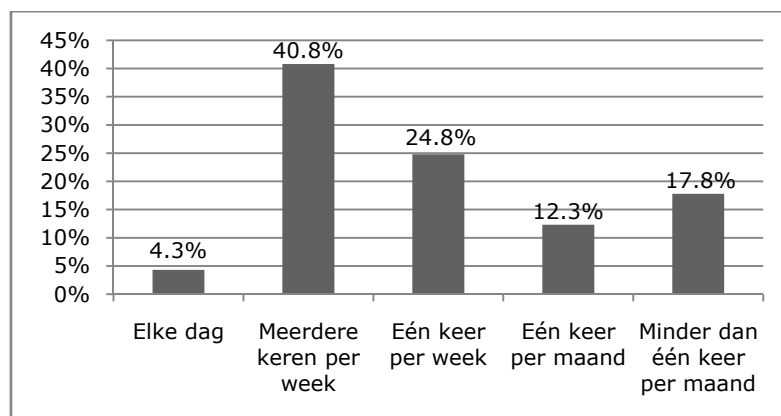
*** = *p* < .001

Meisjes rapporteren vaker een lief te hebben op het moment van de vragenlijst dan jongens. Er is geen significant verschil in het percentage jongeren dat een relatie heeft op het moment van vragenlijst naar opleiding (zie Tabel G7, bijlage G). Verder hebben vooral jongeren tussen de 17 en 19 jaar een relatie op het moment van de vragenlijst.

Tenslotte is er voor de duur van de langste relatie enkel een verband gevonden met leeftijd ($r = .219$, $p = .000$). Hoe ouder jongeren zijn, hoe langer hun relaties duren.

3.3 Frequentie van geslachtsgemeenschap

De volgende figuur geeft een overzicht van hoe vaak jongeren geslachtsgemeenschap hebben. Het grootste deel van de jongeren zegt enkele keren per week te vrijen, een kwart heeft één keer per week seks. Een minderheid van de jongeren rapporteert dagelijks te vrijen.

Figuur 6: Gerapporteerde frequentie van geslachtsgemeenschap

Meisjes rapporteren vaker geslachtsgemeenschap te hebben dan jongens (zie Tabel 28) Ook naar opleiding zijn er verschillen tussen gerapporteerde frequentie van geslachtsgemeenschap. Zo zeggen jongeren uit het BSO het vaakst te vrijen en hebben jongeren uit het KSO het minst geslachtsgemeenschap (zie Tabel G8, bijlage G).

Tabel 28: Samenhang tussen demografische variabelen en gerapporteerde frequentie van geslachtsgemeenschap

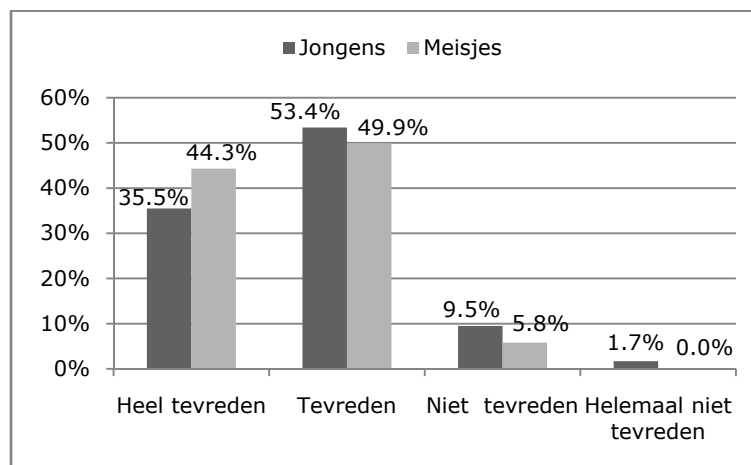
Variabelen	χ^2	df
Geslacht	15.904**	4
Opleiding	25.875***	6
Levensbeschouwelijke opvatting	6.221	4

** = $p < .01$, *** = $p < .001$

Tenslotte is er een verband tussen leeftijd en de gerapporteerde frequentie van seks ($p = -0.171$, $p = .000$). Hoe ouder jongeren zijn, hoe vaker zij vrijen. De 20-jarige jongeren rapporteren wel weer wat minder te vrijen.

3.4 Tevredenheid over seksleven

De grote meerderheid van jongeren is tevreden of zelfs heel tevreden over hun seksleven (zie figuur 7). Jongens zijn over het algemeen wel minder tevreden dan meisjes ($t = 3,224$, $p = .001$). Tevens blijkt dat hoe vaker jongeren geslachtsgemeenschap hebben, hoe meer tevreden ze zijn over hun seksleven ($\chi^2(12, N=669) = 164.080$, $p = .000$)

Figuur 7: Tevredenheid over seksleven

4. Attituden van jongeren

Hier zullen we kijken naar de attituden die jongeren hebben ten aanzien van condoomgebruik, seks, homoseksualiteit en genderrollen.

4.1 Attitude ten aanzien van condoomgebruik

Iets meer dan 90% van de jongeren vindt het belangrijk een condoom te gebruiken met een nieuw lief, bij een vast lief is dat 65.1%.

Uit Tabel 29 blijkt dat er een verband is tussen condoomgebruik bij zowel een nieuwe als vaste partner en de opleidingsvorm van jongeren. Bijna alle jongeren uit het KSO vinden het belangrijk om een condoom te gebruiken bij zowel een vaste als nieuwe partner. Bijna de helft van de jongeren uit het BSO vindt dit niet belangrijk bij een vaste partner en 16.2% ook niet bij een nieuwe partner. Ook een relatief groot deel van de jongeren uit het TSO vinden het condoomgebruik bij een vaste partner niet (echt) belangrijk. Naar levensbeschouwelijke opvatting hechten vrijzinnige jongeren minder belang aan het condoomgebruik bij een vaste partner dan katholieke jongeren (zie Tabel G9, bijlage G).

Tabel 29: Attitude ten aanzien van condoomgebruik naar demografische variabelen

Variabelen	Bij een nieuwe partner		Bij een vaste partner	
	χ^2	df	χ^2	df
Geslacht	4.032	1	5.854	1
Opleiding	53.645***	3	64.735***	3
Levensbeschouwelijke opvatting	6.073	1	15.833**	1

** = $p < .01$, *** = $p < .001$

Tevens kunnen we uit Tabel 30 afleiden dat er een verband is tussen de huidige leeftijd en attitude ten aanzien van condoomgebruik. Hoe ouder jongeren zijn, hoe minder belang ze hechten aan het gebruiken van een condoom en dit zowel bij een nieuwe als vaste partner. Ten slotte vinden jongeren die hoog scoren op de kennisvragen het minder belangrijk een condoom te gebruiken bij een vaste partner, dan jongeren met een lagere score.

Tabel 30: Attitude ten aanzien van condoomgebruik naar leeftijd en kennis

Variabelen	Bij een nieuwe partner	Bij een vaste partner
	τ	τ
Leeftijd	0.146***	0.252***
Kennis	-0.021	0.089***

*** = $p < .001$

4.2 Attitude ten aanzien van seks

De meerderheid van de jongeren keurt het niet goed wanneer een jongen en een meisjes vrijen indien ze niet veel voor elkaar voelen. Indien ze veel voor elkaar voelen keurt de meerderheid dit wel goed. Seks bij een vast verkering, bij trouwplannen of na het huwelijk wordt door een grote meerderheid goedgekeurd (zie Tabel G10, bijlage G).

Na factoranalyse werden 2 factoren weerhouden, namelijk 'permissieve attitude ten aanzien van seks' en 'conservatieve attitude ten aanzien van seks' (zie bijlage F). In Tabel 31 zal eerst het verband nagegaan worden tussen de 'permissieve attitude ten aanzien van seks' en demografische variabelen.

Er is enkel een hoofdeffect van opleiding en leeftijd voor de 'permissieve attitude ten aanzien van seks'. Jongeren uit het BSO hebben een zeer permissieve attitude ten aanzien van seks. Zij keuren de uitspraken die hiernaar peilen vaker (helemaal) goed dan jongeren uit de andere studierichtingen. Hoe ouder jongeren zijn, hoe permissiever ze staan ten aanzien van geslachtsgemeenschap tussen twee mensen.

Tabel 31: Multivariate samenhang tussen de 'permissieve attitude ten aanzien van seks' en demografische variabelen (N=1326)

Variabelen	F	df
Geslacht	1.149	1
Opleiding	4.353**	3
Levensbeschouwelijke opvatting	0.003	1
Leeftijd	4.700*	1
Geslacht x opleiding	0.220	3
Geslacht x levensbeschouwelijke opvatting	0.478	1
Opleiding x levensbeschouwelijke opvatting	0.034	3
Geslacht x levensbeschouwelijke opvatting x opleiding	1.534	3

* = $p < .05$, ** = $p < .01$

Er werd geen enkel verband gevonden tussen demografische variabelen en de 'conservatieve attitude' ten aanzien van geslachtsgemeenschap (zie Tabel 32).

Tabel 32: Multivariate samenhang tussen de 'conservatieve attitude ten aanzien van seks' en demografische variabelen (N=1326)

Variabelen	F	df
Geslacht	3.130	1
Opleiding	0.777	3
Levensbeschouwelijke opvatting	2.112	1
Leeftijd	0.884	1
Geslacht x opleiding	1.294	3
Geslacht x levensbeschouwelijke opvatting	0.703	1
Opleiding x levensbeschouwelijke opvatting	0.008	3
Geslacht x levensbeschouwelijke opvatting x opleiding	1.797	3

4.3 Attituden ten aanzien van genderrollen

Twee derde van de jongeren vindt dat de jongen voor het condoom moet zorgen. Bijna 40% vindt dat een jongen het meisje hoort te versieren en ongeveer een kwart van de jongeren is van mening dat de jongen het meisje moet verleiden wanneer ze seks gaan hebben. Een meerderheid van de jongeren vindt niet dat jongens sneller seks mogen hebben dan meisjes of dat het voor meisjes belangrijker is om maagd te blijven tot ze trouwen (zie Tabel G11, bijlage G).

Na factoranalyse werd er één factor weerhouden voor 'attitude ten aanzien van genderrollen' (zie bijlage F). Tabel 33 geeft een overzicht van het verband tussen de 'attitude ten aanzien van genderrollen' en demografische variabelen.

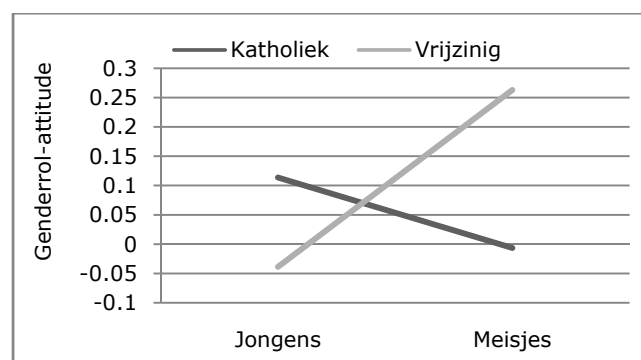
Er zijn verschillen in attituden ten aanzien van genderrollen naar opleiding en naar leeftijd (zie Tabel 33). Wat betreft de opleiding van jongeren hebben vooral leerlingen uit het BSO, maar ook jongeren uit het TSO een gender-stereotiepe houding. Leerlingen uit het KSO hebben de meest permissieve attitude ten aanzien van genderrollen. Verder is het zo dat hoe ouder jongeren zijn, hoe vaker ze niet akkoord gaan met stellingen die zeggen dat jongens zich anders horen te gedragen dan meisjes.

Tabel 33: Multivariate samenhang tussen 'attitude ten aanzien van genderrollen' en demografische variabelen (N=1308)

Variabelen	F	df
Geslacht	0.723	1
Opleiding	19.577***	3
Levensbeschouwelijke opvatting	0.301	1
Leeftijd	52.423***	1
Geslacht x opleiding	0.643	3
Geslacht x levensbeschouwelijke opvatting	3.902*	1
Opleiding x levensbeschouwelijke opvatting	2.141	3
Geslacht x levensbeschouwelijke opvatting x opleiding	0.724	3

* = $p < .05$, *** = $p < .001$

Tenslotte werd er ook een interactie-effect gevonden tussen geslacht en levensbeschouwelijke opvatting. Dit wil zeggen dat katholieke jongens een meer conservatieve houding hebben ten aanzien van genderrollen dan vrijzinnige jongens, terwijl dit bij meisjes net andersom is. Dit wordt verduidelijkt aan de hand van Figuur 8.

Figuur 8: Interactie-effect tussen levensbeschouwelijke opvatting en geslacht

4.4 Attituden ten aanzien van homoseksualiteit

Bijna de helft van de jongeren keurt een relatie tussen twee jongens of twee meisjes goed, 44.8% vindt dit vreemd, maar heeft er geen problemen mee. Twee zoenende jongens wordt niet getolereerd door 19.0% en twee jongens die geslachtsgemeenschap hebben vindt 24.5% van de jongeren niet kunnen. Bij twee meisjes bedragen deze percentages respectievelijk 7.6% en 9.7% (zie Tabel G12, bijlage G).

Na factoranalyse werden de vragen die peilen naar attitude ten aanzien van homoseksualiteit gereduceerd tot 1 factor (zie bijlage F).

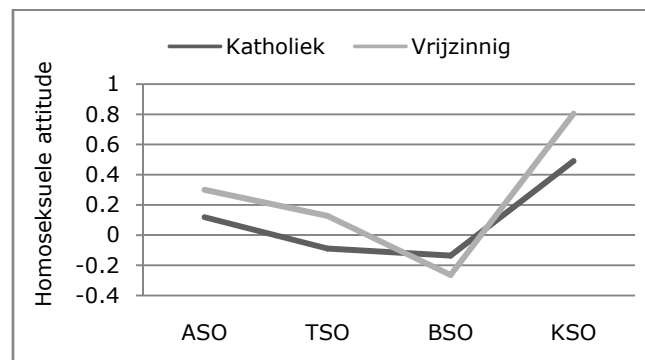
Er is een hoofdeffect van zowel geslacht als opleiding voor wat betreft 'homoseksuele attitude' (zie Tabel 35). Jongens hebben een meer homonegatieve attitude dan meisjes. Zij vinden het vaker niet kunnen dat twee mensen van hetzelfde geslacht, en vooral twee mannen, een relatie hebben, zoenen of seks hebben. De meerderheid van de meisjes vindt dit wel vreemd, maar heeft er geen problemen mee. Naar opleiding geldt dat jongeren uit het BSO meer homonegatief zijn dan jongeren uit andere studierichtingen. Leerlingen die een KSO-opleiding volgen staan het positiefst ten aanzien van homoseksualiteit.

Tabel 34: Multivariate samenhang tussen de 'homoseksuele attitude' en demografische gegevens (N=1329)

Variabelen	F	df
Geslacht	12.099**	1
Opleiding	16.322***	3
Levensbeschouwelijke opvatting	1.808	1
Leeftijd	3.276	1
Geslacht x opleiding	0.762	3
Geslacht x levensbeschouwelijke opvatting	0.493	1
Opleiding x levensbeschouwelijke opvatting	2.722*	3
Geslacht x levensbeschouwelijke opvatting x opleiding	0.016	3

* = $p < .05$, *** = $p < .001$

Er is geen hoofdeffect van levensbeschouwelijke opvatting, maar er werd wel een interactie-effect gevonden tussen levensbeschouwelijke opvatting en opleiding. Uit Figuur 9 blijkt dat voor de jongeren uit het BSO geldt dat een groter aantal vrijzinnige jongeren een homonegatieve attitude hebben ten aanzien van homoseksualiteit dan katholieke jongeren.

Figuur 9: Interactie-effect tussen levensbeschouwelijke opvatting en opleiding

5. Seksuele beleving van jongeren

Eerst wordt er gekeken naar de beleving van seks en daarna wordt ook het seksueel zelfbeeld van jongeren in kaart gebracht.

5.1 Beleving van seks

In de vragenlijst werd gepeild naar wat jongeren vinden en denken over seks. De grote meerderheid van de jongeren vindt seks belangrijk in een relatie, vindt seks leuk en wil veel dingen uitproberen op het vlak van seks. Ongeveer de helft van de jongeren zegt vaak aan seks te denken en een absolute minderheid vindt seks vies (zie Tabel G13, bijlage G). Na factoranalyse werd er 1 factor weerhouden voor de 'beleving van seks' (zie bijlage F). Tabel 35 geeft een overzicht van de samenhang tussen 'de beleving van seks' en demografische variabelen

Tabel 35: Multivariate samenhang tussen demografische variabelen en de 'beleving van seks' (N=1251)

Variabelen	F	df
Geslacht	17.094***	1
Opleiding	1.544	3
Levensbeschouwelijke opvatting	2.846	1
Leeftijd	48.414***	1
Geslacht x opleiding	0.880	3
Geslacht x levensbeschouwelijke opvatting	0.001	1
Opleiding x levensbeschouwelijke opvatting	0.531	3
Geslacht x levensbeschouwelijke opvatting x opleiding	0.928	3

*** = $p < .001$

Jongens hebben een positievere beleving van seks dan meisjes (zie Tabel 35). Zij geven vaker aan seks belangrijk te vinden in een relatie, seks leuk te vinden, erg vaak aan seks te denken en veel dingen te willen uitproberen op het vlak van seks in vergelijking met meisjes. Ook is het zo dat hoe ouder jongeren zijn hoe belangrijker ze seks vinden in een relatie, hoe prettiger ze seks ervaren, hoe meer ze willen experimenteren op seksueel vlak en hoe minder ze aangeven seks vies te vinden.

5.2 Seksueel zelfbeeld

Iets minder dan de helft van de jongeren (48.2%) vindt zichzelf aantrekkelijk, 16.7% vindt zichzelf te dun en 32.5% vindt zichzelf te dik. Ongeveer driekwart van de jongeren (77.2%) is tevreden over zijn geslachtsdelen en 42.1% zegt zich onzeker te voelen op seksueel vlak. Na factoranalyse werd er 1 factor weerhouden voor het 'seksueel zelfbeeld' (zie bijlage F).

Het seksueel zelfbeeld van meisjes is negatiever dan dat van jongens (zie Tabel 36). Meisjes vinden zichzelf minder aantrekkelijk dan jongens. Jongens vinden zichzelf vaker te dun in vergelijking met meisjes en meisjes vinden zichzelf vaker te dik dan jongens. Vooral jongens geven aan tevreden te zijn over hun geslachtsdelen in vergelijking met meisjes. Bijna de helft van de meisjes zegt zich onzeker te voelen op seksueel vlak in vergelijking met 13.6% van de jongens (zie

Tabel G13, bijlage G). Hoe ouder jongeren zijn, hoe positiever ze staan ten opzichte van hun lichaam en hoe minder onzeker ze zijn op seksueel vlak.

Tabel 36: Multivariate samenhang tussen demografische variabelen en 'seksueel zelfbeeld' (N=1251)

Variabelen	F	df
Geslacht	6.374*	1
Opleiding	1.045	3
Levensbeschouwelijke opvatting	2.648	1
Leeftijd	18.862***	1
Geslacht x opleiding	2.116	3
Geslacht x levensbeschouwelijke opvatting	1.688	1
Opleiding x levensbeschouwelijke opvatting	1.019	3
Geslacht x levensbeschouwelijke opvatting x opleiding	0.415	3

* = $p < .05$, *** = $p < .001$

6. Kennis van jongeren

Gemiddeld beantwoordden jongeren 16 vragen van de 20 correct. Tabel 37 geeft een overzicht van het percentage jongeren die de bijhorende vraag correct beantwoordden naar sekse.

De grote meerderheid van de jongeren weet dat je ook bij je eerste seksuele contact zwanger kunt worden. Toch weet ongeveer een derde van de jongens en een kwart van de meisjes niet dat je ook zwanger kunt worden wanneer de jongen niet klaarkomt tijdens het vrijen. Drie op de tien jongens denkt dat meisjes altijd bloeden tijdens de eerste keer.

Bijna negen op de tien jongeren weten dat je door vrijen zonder condoom en intraveneus druggebruik HIV ka krijgen. Toch denkt ongeveer drie op de tien jongens en twee op de tien meisjes dat je wassen na het vrijen helpt tegen het oplopen van soa's en HIV. Ongeveer een kwart van de jongeren denkt dat je besmet kan worden met HIV via een wc-bril en vooral jongens denken ook dat dit kan door iemand met HIV te tongzoenen.

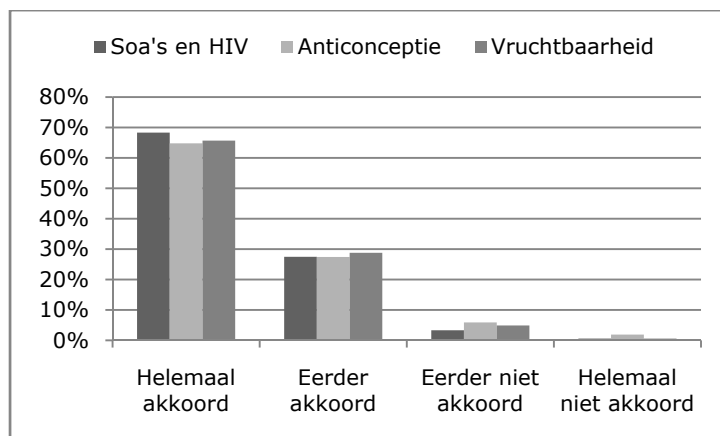
Verder weet meer dan de helft van de meisjes en vier op de tien jongens niet dat wanneer je een condoom gebruikt tijdens het vrijen, de jongen zich na het klaarkomen moet terugtrekken voordat de erectie verdwenen is. Tenslotte denkt bijna de helft van de jongeren dat je door het nemen van de pil verdikt.

Tabel 37: Percentage jongeren die de vragen correct beantwoorden naar sekse

Vraag	J	M	X ²	df
Wanneer je de eerste keer geslachtsgemeenschap hebt, kan je niet zwanger worden	94.8	96.3	2.006	1
De pil beschermt niet tegen AIDS	85.8	86.7	0.246	1
Meisjes bloeden altijd bij de eerste geslachtsgemeenschap	72.1	85.5	39.244***	1
Met een condoom ben je beschermd tegen de meeste seksueel overdraagbare aandoeningen en HIV	93.7	94.3	0.211	1
Wanneer een jongen niet klaarkomt tijdens het vrijen, kan het meisje niet zwanger worden	66.4	76.8	19.192***	1
Door het nemen van de pil kan je onvruchtbaar worden	75.9	79.9	3.411	1
Door het nemen van de pil verdik je	56.5	53.0	1.794	1
Met een condoom ben je beschermd tegen zwangerschap	86.4	84.1	1.545	1
Als je de pil neemt ben je beschermd tegen zwangerschap	86.7	89.7	3.228	1
De pil verkleint de kans dat je HIV of een andere soa's oploopt	85.5	91.2	11.196**	1
Als je geen lichamelijke klachten hebt, kan je geen soa's hebben	89.5	93.3	6.491*	1
Je wassen na het vrijen helpt tegen het oplopen van een seksueel overdraagbare aandoening, HIV of AIDS	69.3	83.5	40.570***	1
Seksueel overdraagbare aandoeningen of geslachtsziekten gaan niet vanzelf over	85.9	89.1	3.271	1
Twee condooms over elkaar aandoen is extra veilig	84.4	94.1	36.104***	1
Wanneer je een condoom gebruikt tijdens het vrijen, moet de jongen zich na het klaarkomen terugtrekken voordat de erectie is verdwenen	62.5	48.2	29.588***	1
Condooms hebben een vervaldatum	93.9	95.6	2.255	1
Je kan besmet raken met AIDS wanneer je iemand die AIDS heeft tongzoent	71.9	79.3	10.847**	1
Je kan besmet worden met HIV door geen condoom te gebruiken tijdens het vrijen	93.1	96.0	5.827*	1
Het is mogelijk dat je besmet word met HIV wanneer je drugs spuit (intraveneus)	89.0	91.1	1.705	1
Je kan besmet worden met HIV via een wc-bril	77.2	78.5	0.316	1

* = $p < .05$, ** = $p < .01$, *** = $p < .001$

De grote meerderheid van de jongeren denkt goed geïnformeerd te zijn over soa's en HIV, anticonceptie en vruchtbaarheid (zie figuur 10). Jongens schatten hun kennisniveau hoger in als het gaat om anticonceptie ($t=3,882$, $p=.000$) (zie Tabel G15, bijlage G). Wel blijkt dat de jongeren die zeggen goed geïnformeerd te zijn meer vragen correct beantwoorden ($r=-0,116$, $p=.000$).

Figuur 10: Subjectieve inschatting van het kennisniveau over soa's en HIV, anticonceptie en vruchtbaarheid

6.1 Samenhang tussen kennis en demografische variabelen

Tabel 38 geeft een overzicht van de multivariate samenhang tussen de demografische gegevens en kennis.

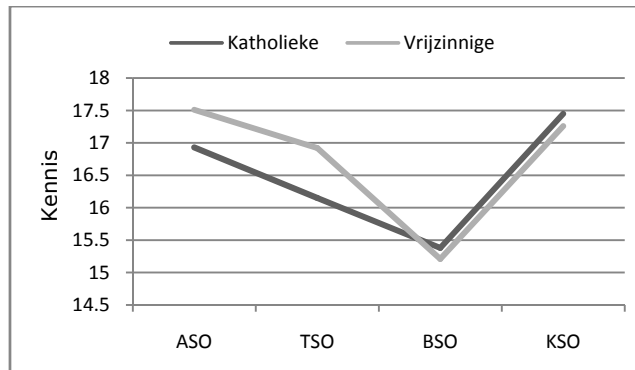
Tabel 38: Multivariate samenhang tussen kennisniveau en demografische variabelen (N=1324)

Variabelen	F	df
Geslacht	0.786	1
Opleiding	47.650***	3
Levensbeschouwelijke opvatting	0.825	1
Leeftijd	63.285***	1
Geslacht x opleiding	0.463	3
Geslacht x levensbeschouwelijke opvatting	0.080	1
Opleiding x levensbeschouwelijke opvatting	2.998*	3
Geslacht x opleiding x levensbeschouwelijke opvatting	0.930	3

* = $p < .05$, *** = $p < .001$

Voor kennis is er enkel een hoofdeffect van opleiding en leeftijd. Jongeren uit het BSO beantwoorden minder vragen correct ($M=15$) dan jongeren uit het TSO ($M=16$), ASO en KSO ($M=17$). Tenslotte beantwoorden jongeren meer vragen correct naarmate ze ouder zijn.

Hoewel er geen significante verschillen zijn tussen katholieke en vrijzinnige jongeren, is er wel een interactie-effect tussen opleiding en levensbeschouwelijke opvatting. Dit wil zeggen dat vrijzinnige jongeren uit het ASO en TSO een hogere score behalen op de kennisvragen dan katholieke jongeren in het ASO en TSO, terwijl er geen verschil is bij jongeren uit het BSO en KSO. Dit interactie-effect wordt verduidelijkt aan de hand van figuur 11.

Figuur 11: Interactie-effect tussen levensbeschouwelijke opvatting en opleiding voor kennis

HOOFDSTUK 4 : BESPREKING

Dit onderzoek heeft getracht het seksueel leven van Vlaamse schoolgaande jongeren van 14 tot 20 jaar in kaart te brengen. Onze resultaten bevestigen dat Vlaamse jongeren seksueel actief zijn (Maes & Vereecken, in Sensoa 2005). De grote meerderheid heeft ervaring met minder intieme vormen van seksualiteit zoals zoenen, zich laten strelen en naakt tegen iemand aanliggen. Een kleine meerderheid heeft ook ervaring met orale seks. Iets minder dan de helft van de jongeren heeft ervaring met geslachtsgemeenschap. Deze bevindingen komen overeen met eerder onderzoek (Brugman et al., 1995; Rutgers Nisso Groep, 2008). Van de jongeren die ervaring hebben met geslachtsgemeenschap, zegt op de leeftijd van 17 jaar 50% van de jongeren seks te hebben gehad. Dit is dezelfde leeftijd als in andere onderzoeken wordt teruggevonden (Maes & Vereecken, in Klai & Vermeire, 2006; Rutgers Nisso Groep 2008). Ons onderzoek bevestigt tevens de bevinding dat de grote meerderheid van de jongeren ervaring heeft met relaties (de Graaf et al., 2005).

Net als in andere studies (Brugman et al., 1995; Rutgers Nisso Groep, 2008) merkten wij op dat jongens meer ervaring hebben met masturbatie, en meisjes meer ervaring hebben met zoenen, orale seks en geslachtsgemeenschap. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat meisjes vaker een oudere partner hebben dan jongens (Brugman et al., 1995; de Graaf et al., 2005). Qua opleiding werd er in verschillende onderzoeken gevonden dat hoogopgeleide jongeren (jongeren uit het ASO) minder ervaring hebben met seksueel gedrag, met uitzondering van masturbatie, dan laagopgeleiden (Maes & Vereecken, in Sensoa, 2005; de Graaf et al., 2005; Rutgers Nisso Groep, 2008). Onze resultaten bevestigen deze bevinding. Jongeren uit het ASO hebben relatief weinig ervaring met zoenen, orale seks en geslachtsgemeenschap; jongeren uit het TSO en BSO hebben hier relatief vaak ervaring mee.

Van de jongeren met ervaring, doet het grootste deel zijn eerste ervaringen met verschillende vormen van seksueel gedrag op tussen de leeftijd van 13 en 15 jaar. Dit bevestigt het gegeven dat de seksuele ontwikkeling op gang komt in de adolescentiefase (De Wit et al., 2004) en dat de seksuele carrière start rond de leeftijd van 12 jaar (De Wit et al., 2004; Klai, 2005). De gemiddelde leeftijd waarop jongeren vrijen is 15,25 jaar, wat ongeveer overeenkomst met eerder onderzoek (Brugman et al., 1995; Rutgers Nisso Groep, 2008). Zowel uit onze resultaten als andere (de Graaf et al., 2005; Maes & Vereecken, in Sensoa, 2005) is gebleken dat jongens vroeger starten met hun seksuele carrière dan meisjes. Voor alle minder intieme vormen van seks (zoenen, zich laten strelen, iemand strelen, masturbatie en naakt tegen iemand aanliggen) doen jongens hun eerste ervaring vroeger op dan meisjes. Voor orale seks en geslachtsgemeenschap zijn er geen significante verschillen tussen beide seksen wat betreft hun eerste keer. Verder hebben vooral jongeren uit het BSO en TSO op jonge leeftijd hun eerste seksuele ervaringen. Leerlingen uit het ASO starten hun seksuele carrière relatief laat. Dit werd reeds aangetoond in eerdere onderzoeken (Maes & Vereecken, 2002, in Sensoa, 2006; de Graaf et al., 2005; Rutgers Nisso Groep, 2008). Uit onze resultaten is tevens gebleken dat vrijzinnige jongeren sneller starten met hun seksuele carrière dan jongeren met een katholieke geloofsovertuiging.

De redenen die jongeren aangeven voor het hebben van seks komen in grote mate overeen met wat er in andere onderzoeken (Brugman, et al., 1995; Fulpen et al., 2002; Rutgers Nisso Groep, 2008) gevonden wordt. Vlaamse jongeren vrijen in de eerste plaats omdat ze verliefd zijn. Voor jongens komt opwinding op de tweede plaats, bij meisjes is dat het knuffelen en het dicht tegen elkaar aanliggen. Opvallend is dat meer jongens dan meisjes zeggen te vrijen omdat hun lief dat wil. De enige verklaring die wij hiervoor kunnen vinden is dat deze vraag anders geïnterpreteerd werd dan bedoeld was. Het zou kunnen dat jongens eigenlijk al langer wilden vrijen met hun partner, maar dat het meisje dat nog niet wou. Hierdoor kunnen jongens aangeven dat ze nu seks hebben, omdat hun partner er klaar voor is.

De meerderheid van de jongeren die nog geen ervaring hebben met geslachtsgemeenschap wil eerst een tijdje verkering hebben. Op de tweede plaats komt voor meisjes dat ze eerst een tijdje verliefd willen zijn en bij jongens dat het er nog nooit van gekomen. Net zoals in het onderzoek van de Graaf et al. (2005) en de Rutgers Nisso Groep (2008) geven Vlaamse meisjes vaker een reden die duidt op een eigen keuze: ze hebben er geen behoefte aan, willen geen seks voordat ze getrouwd zijn, hebben de juiste nog niet gevonden of vinden dat eng. Jongens geven vaker aan dat het er gewoon nog niet van gekomen is of dat er nooit iemand was die dat met hen wilde doen.

Vlaamse jongeren zijn niet alleen seksueel actief, ze hebben ook een positieve beleving van seks. Zo zegt een grote meerderheid seks belangrijk te vinden in een relatie, seks als plezierig te beleven en veel te willen experimenteren op seksueel vlak. Net als in het onderzoek van de Graaf et al. (2005) vonden wij dat jongens seks positiever beleven dan meisjes. Dit kan in verband gebracht worden met het verschillend seksueel zelfbeeld dat jongens en meisjes hebben. Meisjes voelen zich vaker onzeker op seksueel vlak, vinden zichzelf minder aantrekkelijk en zijn minder tevreden over hun geslachtsdelen dan jongens. Door deze gevoelens van onzekerheid en twijfel kunnen meisjes wat negatiever staan tegenover en minder belang hechten aan seks. Dit negatiever zelfbeeld bij meisjes werd ook gevonden in het onderzoek van de Graaf et al. (2005).

Meer dan de helft van de Belgische jongeren vrijt minstens één keer per week. Dit is ongeveer hetzelfde als Nederlandse jongeren (de Graaf et al., 2005). Meisjes rapporteren vaker te vrijen dan jongens. Dit is in tegenspraak met de dubbele seksuele moraal (Dumez, 1998), maar zou verklaard kunnen worden door het gegeven dat meer meisjes dan jongens een vaste partner hadden op het moment van de vragenlijst.

Uit de literatuur (de Graaf et al., 2005; Rutgers Nisso Groep, 2008) bleek een grote meerderheid van de jongeren tevreden te zijn over hun seksleven. Dit werd ook teruggevonden in onze resultaten, waarbij meer dan 90% van de Vlaamse jongeren met ervaring (heel) tevreden is over hun seksleven. De tevredenheid over het seksleven stijgt met een hogere seksfrequentie. Aangezien jongens rapporteren minder vaak te vrijen dan meisjes, is het vanzelfsprekend dat zij ook minder tevreden zijn over hun seksleven. Ook dit gegeven komt overeen met eerdere onderzoeken (de Graaf et al., 2005; Rutgers Nisso Groep, 2008).

De gevonden cijfers over anticonceptiegebruik tijdens de eerste keer en tijdens de laatste geslachtsgemeenschap in ons onderzoek, zijn gelijkaardig aan die uit andere onderzoeken (de Graaf et al., 1995; Vogels & Van der Vliet, 1990; Rutgers Nisso Groep, 2008). Tijdens de eerste

keer rapporteert 82% van de jongeren een voorbehoedsmiddel gebruikt te hebben. Jongeren doen dat vooral ter preventie van zwangerschap, soa's en HIV. De belangrijkste reden waarom jongeren geen voorbehoedsmiddel gebruiken bij de eerste keer is omdat het onverwachts gebeurde en ze niet voorbereid waren. Tijdens de eerste geslachtsgemeenschap gebruikte meer dan de helft het condoom, ongeveer een kwart deed aan de Double Dutch en 13% gebruikte de anticonceptiepil. Uit de literatuur (de Graaf et al., 2005) weten we dat er een invloed is van de leeftijd waarop jongeren hun eerste keer beleven op het gebruik van anticonceptiemethoden. Dit werd bevestigd in onze resultaten. Hoe ouder jongeren zijn bij hun eerste coïtus hoe vaker ze gebruik maken van een anticonceptiemiddel.

Overeenkomstig het onderzoek van de Graaf et al. (2005) rapporteert een ruime driekwart van de jongeren een anticonceptiemiddel gebruikt te hebben tijdens hun laatste geslachtsgemeenschap. De anticonceptiepil werd het vaakst gebruikt, gevolgd door het condoom. Het gebruik van beiden werd bij 20% toegepast. Een relatief groot deel rapporteert ook het 'terugtrekken' als gebruikte vorm van anticonceptie tijdens hun laatste seksueel contact. Dit werd ook in andere onderzoeken gevonden (Vogels & van der Vliet, 1990; Brugman et al., 1995, Maes & Vereecken, 2002, in Klai & Vermeire, 2006). Jongeren willen tijdens hun laatste coïtus vooral zwangerschappen voorkomen. De jongeren die geen voorbehoedsmiddel gebruikten halen het vertrouwen in elkaar als belangrijkste reden aan om dit niet gedaan te hebben.

Een verassende bevinding is dat een aanzienlijk groot deel van de jongeren die geen anticonceptiemiddel gebruikten, zegt dat ze niet gepraat hebben over gebruik van anticonceptie bij zowel met hun eerste als laatste seksuele partner of omdat het onverwachts was en ze niet voorbereid waren. Dit heeft zijn implicaties op het vlak van relationele en seksuele vorming. Jongeren moeten niet alleen leren dat zich beschermen tijdens het vrijen belangrijk is, maar ze moeten ook communicatieve vaardigheden aanleren en deze toepassen. Veilig vrijen doe je namelijk met twee.

Dit onderzoek bracht ook het consequent gebruik van voorbehoedsmiddelen en condooms in kaart. Vlaamse jongeren beschermen zich relatief goed tegen ongeplande zwangerschappen, zo blijkt. Van de jongeren die ervaring hebben met seks, zegt ongeveer zeven op de tien altijd en twee op de tien meestal een voorbehoedsmiddel te gebruiken tijdens het vrijen. Deze bevindingen komen overeen met de resultaten uit de gezondheidsenquête van 2004 (Bayingana et al., 2006). Meisjes rapporteren vaker altijd of meestal een voorbehoedsmiddel te gebruiken tijdens het vrijen in vergelijking met jongens. Dit is mogelijk omdat jongens vaak niet weten of het meisje de pil neemt.

In tegenstelling tot de optimistische cijfers ten aanzien van condoomgebruik in het onderzoek van Berten en Van Rossem (2007), blijkt uit onze resultaten dat jongeren toch een relatief hoog risico lopen op soa's en HIV. Vijfendertig procent zegt namelijk nooit een condoom te gebruiken en slechts 31% maakt consequent gebruik van een condoom tijdens het vrijen. Jongeren die het condoom gebruiken doen dat vooral ter preventie van zwangerschap, soa's en HIV. Het gebruik van andere anticonceptiemiddelen en het minder lekker ervaren van het vrijen, zijn de twee belangrijkste redenen om geen condoom te gebruiken. Op de derde plaats komt de duur van de relatie. Deze bevindingen zijn overeenkomstig met ander onderzoek (de Graaf et al., 1995; Rutgers Nisso Groep, 2008).

Uit de literatuur bleek dat lager opgeleide jongeren minder gebruik maken van voorbehoedsmiddelen (de Graaf et al., 2005). Onze resultaten lieten zien dat vooral jongeren uit het BSO een hoog risico lopen op ongeplande zwangerschappen: 16% van hen gebruikt nooit een voorbehoedsmiddel. Zowel tijdens hun eerste als laatste geslachtsgemeenschap beschermen jongeren uit het BSO zich aanzienlijk slechter dan jongeren uit een andere opleiding. Dit gegeven is niet verwonderlijk wanneer bijna de helft van de jongeren uit het BSO het niet belangrijk vindt om een condoom te gebruiken bij een vaste partner en 16,2% ook niet bij een nieuwe partner.

Uit onze resultaten en andere onderzoeken (de Graaf et al., 2005) blijkt dat het condoomgebruik en het belang dat gehecht wordt aan het condoomgebruik daalt met de leeftijd. Dit kan gekoppeld worden aan het gegeven dat de relaties van jongeren langer duren naarmate ze ouder worden. De duur van de relatie is één van de belangrijkste redenen om geen condoom te gebruiken. Daarnaast wil de meerderheid van de jongeren tijdens hun laatste coïtus vooral een zwangerschap voorkomen. Deze zaken zouden dus kunnen verklaren waarom het condoomgebruik daalt en het pilgebruik stijgt met de leeftijd. Tenslotte rapporteren jongens over het algemeen vaker dat er een condoom gebruikt wordt dan meisjes, ondanks hun zelfde attitude ten aanzien van condoomgebruik. Dit werd ook in de literatuur gevonden (Maes & Vereecken, in Sensoa, 2005; Rutgers Nisso Groep, 2008). Dit zou verklaard kunnen worden door de leeftijd van de partners van jongens en meisjes. Meisjes hebben namelijk, meer dan jongens, oudere partners (Brugman et al., 1995; de Graaf et al., 2005), en hoe ouder, hoe minder het condoom wordt gebruikt.

Net als Nederlandse jongeren (Brugman et al., 1995; de Graaf et al., 2005, Rutgers Nisso Groep, 2008) hebben Vlaamse studenten een relatief permissieve attitude ten aanzien van seks. De overgrote meerderheid heeft er geen problemen mee dat een jongen en een meisje vrijen als ze veel voor elkaar voelen, een vaste relatie hebben, trouwplannen hebben of getrouwd zijn. Een kleine 20%, maar vooral jongeren uit het BSO, keurt ook seks goed zonder gevoelens. Dit roept natuurlijk bedenkingen op. Indien jongeren het niet belangrijk vinden dat er gevoelens zijn wanneer je seks hebt, zullen ze misschien sneller met iemand naar bed gaan en met een groot aantal verschillende mensen seksueel contact hebben. Hierdoor worden ze vaker blootgesteld aan eventuele risicosituaties. In de literatuur (Fulpen et al., 2002) en in onze onderzoeksresultaten merken we tevens op dat de attitude ten aanzien seks permissiever wordt met het ouder worden.

Een deel van de Vlaamse jongeren vindt, net zoals Nederlandse jongeren (de Graaf et al., 2005, Rutgers Nisso Groep, 2008) dat jongens en meisjes verschillende rechten en plichten hebben op vlak van seksualiteit. Dit zou kunnen leiden tot heel wat misverstanden en risicogedrag. Genderrollen creëren namelijk verwachtingen ten aanzien van de andere sekse (De Wit et al., 2004). Zo kan het meisje bijvoorbeeld verwachten dat de jongen voor het condoom zorgt, maar die jongen kan daar helemaal anders over denken. Hierdoor kunnen jongeren in situaties geraken waarin ze risico's lopen op zwangerschap, soa's en HIV. Uit ons onderzoek blijkt tevens dat jongeren uit het BSO erg conservatief ingesteld zijn op het vlak van genderrollen. De genderrol-attitude wordt wel permissiever met de leeftijd. Dit kan verband houden met de stijging van het pilgebruik met de leeftijd, waardoor de verantwoordelijkheid voor veilig vrijen steeds meer bij het meisje komt te liggen en jongeren dus andere verwachtingen creëren.

Recent onderzoek in België (Dewaele, 2006) liet zien dat homoseksualiteit nog door veel jongeren niet getolereerd wordt. Ook in onze resultaten werd er geen volledige acceptatie van homoseksualiteit teruggevonden. Een relatie tussen twee mensen van hetzelfde geslacht wordt nog door de grote meerderheid aanvaard. Twee mannen die zoenen of geslachtsgemeenschap hebben wordt niet getolereerd door ongeveer een kwart. Bij twee vrouwen ligt dit percentage aanzienlijk lager. Dit is waarschijnlijk eerder een weerspiegeling van een seksueel ideaalbeeld dan een holebivriendelijke houding (Dewaele, 2006).

Overeenkomstig de bevindingen van Dewaele (2006) keuren vooral jongens een relatie of geslachtsgemeenschap tussen twee mensen van dezelfde sekse af. Meisjes vinden dit vooral vreemd, maar hebben er geen probleem mee. Jongeren uit het BSO hebben de meest homonegatieve attitude. Dit werd ook in de onderzoeken van Brugman et al. (1995) en Stevens (2001) gevonden. Deze homonegatieve houding van jongeren uit het BSO kan gekoppeld worden hun gender-stereotiepe attitude. Het zou mogelijk kunnen zijn dat niet zozeer het homoseksueel gedrag op zich wordt afgekeurd, maar meer het vertonen van de gedrag dat niet bij iemands sekse past.

Net zoals in 1995 (Van Hove et al.) schatten Vlaamse jongeren in 2009 hun kennisniveau over wat betreft seksualiteit redelijk hoog in. Ongeveer negen op de tien jongeren denkt (heel) goed geïnformeerd te zijn, terwijl er nog heel wat mythes, verkeerde opvattingen en misverstanden leven bij jongeren, zoals hieronder zal blijken.

Jongeren hebben wel een goede basiskennis over de overdracht van HIV en soa's. Net zoals in andere onderzoeken wordt gevonden (Bayingana et al. 2006; De Voorzorg, 2004; Rutgers Nisso Groep, 2008; Van Hove et al.,1995), weet de meerderheid dat HIV overgedragen kan worden door te vrijen zonder condoom en door intraveneus druggebruik. Bijna negen op de tien jongeren weet ook dat de pil niet beschermt tegen HIV of het risico op HIV niet verkleint. Toch denkt ongeveer drie op de tien jongens en twee op de tien meisjes dat jezelf wassen na het vrijen helpt tegen de overdracht van soa's en HIV. Tenslotte denkt ongeveer een kwart van de jongeren dat je ook met HIV besmet kan worden via een wc-bril. Deze laatste bevindingen zijn minder positief dan in andere studies (Bayingana et al. 2006; De Voorzorg, 2004 ; Rutgers Nisso Groep, 2008; Van Hove et al.,1995).

De kennis over vruchtbaarheid en (het correct gebruik van) anticonceptie blijkt, net zoals uit andere studies (Medistrat, 2002; Van Hove et al., 1995) onvoldoende te zijn. Zo weet vier op de tien jongens en vijf op de tien meisjes niet dat een jongen zich moet terugtrekken voordat de erectie verdwenen is. Een relatief groot deel van de jongeren denkt dat een meisje niet zwanger kan worden wanneer de jongen niet klaarkomt. Tenslotte denkt bijna de helft van de jongeren dat je door het nemen van de pil verdikt.

Er moet wel vermeld worden dat jongeren die zeggen voldoende geïnformeerd te zijn, effectief ook minder fouten maken en dus dat jongeren hun eigen kennis relatief goed inschatten.

Het kennisniveau van jongeren stijgt met de leeftijd, zo blijkt uit dit onderzoek. Net zoals uit het onderzoek van de Graaf et al. (2005) is gebleken dat meisjes beter geïnformeerd zijn dan jongens. Overeenkomstig de bevindingen uit andere studies onderzoek (Van Hove et al., 1995) hebben jongeren uit het BSO de minste kennis over seksualiteit, gevolgd door jongeren uit het TSO. Dit

zijn ook de jongeren die het meest ervaring hebben met seksueel gedrag en het meest risicogedrag vertonen, waardoor preventie vooral bij hen belangrijk wordt.

Uit dit onderzoek is tevens het belang van een goede seksuele voorlichting en opvoeding van jongeren gebleken. Hoe hoger het kennisniveau van jongeren, hoe beter ze zich beschermen tijdens hun eerste en laatste coïtus, hoe vaker en consequenter zij gebruik maken van voorbehoedsmiddelen en hoe meer belang ze hechten aan het gebruik van een condoom bij een vaste partner.

HOOFDSTUK 5: CONCLUSIE EN SLOTBESCHOUWINGEN

1. Conclusie

Er is een groot tekort aan wetenschappelijk onderzoek naar het seksueel leven van Vlaamse jongeren op basis waarvan preventie- en gezondheidsmedewerkers goede initiatieven kunnen opzetten en campagnes kunnen uitvoeren. Daarom hebben wij getracht dit seksueel leven in kaart te brengen met behulp van een zelfgeconstrueerde vragenlijst. In totaal vulden 1443 Vlaamse jongeren tussen 14 en 20 jaar uit alle richtingen van het Vlaams Secundair Onderwijs deze vragenlijst in. Vooraf hebben we zes onderzoeksvragen gedefinieerd met betrekking tot verschillende aspecten van seksualiteit.

De eerste vraag bevroeg de ervaring met seksueel gedrag en de leeftijd waarop jongeren hun eerste ervaring opdoen. Uit onze resultaten kunnen we besluiten dat een meerderheid ervaring heeft met de minder intieme vormen van seksualiteit, masturbatie en orale seks. Bijna de helft heeft tevens ervaring met geslachtsgemeenschap. De eerste ervaringen met de verschillende vormen van seksualiteit worden door de meerderheid opgedaan tussen 13 en 15 jaar. Voor geslachtsgemeenschap is dat iets later, namelijk 15,25 jaar.

Onze tweede onderzoeksvraag betrof het beschermings- en risicogedrag van jongeren. Ons onderzoek toonde aan dat de grote meerderheid van de jongeren relatief consequent gebruik maakt van voorbehoedsmiddelen en zich zodoende vrij goed beschermt tegen zwangerschappen. Het condoomgebruik ligt een stuk lager met als gevolg dat Vlaamse jongeren toch een vrij hoog risico lopen op soa's en HIV.

De derde onderzoeksvraag bevroeg de ervaring en beleving van (seksuele) relaties. Bijna alle jongeren hebben ervaring met verkering. De meerderheid van de Vlaamse jongeren vrijt enkele keren per week en is tevreden over hun seksleven.

Ten vierde bevroegen we de attitudes van jongeren ten aanzien van enkele onderwerpen. Bijna alle jongeren vinden het belangrijk een condoom te gebruiken bij zowel een vaste als nieuwe partner. Onze resultaten lieten een vrij permissieve houding zien ten aanzien van seks en genderrollen. Verder wordt homoseksualiteit door de meeste jongeren nog als vreemd ervaren, vooral wanneer het gaat om twee mannen.

De seksuele beleving van jongeren was onze vijfde onderzoeksvraag. De grote meerderheid van de jongeren, en vooral jongens, heeft een positieve beleving van seks. Verder heeft de meerderheid, maar ook vooral jongens, een positief seksueel zelfbeeld.

Onze laatste onderzoeksvraag bevroeg de kennis over seksualiteit en de subjectieve inschatting van deze kennis. Uit onze resultaten konden we besluiten dat de basiskennis over soa's, HIV, zwangerschap en vruchtbaarheid wel aanwezig is, maar dat nog te veel jongeren verkeerde opvattingen en ideeën hebben. Toch vindt de meerderheid zich (heel) goed geïnformeerd over deze onderwerpen.

Een opmerkelijke bevinding was toch dat vooral jongeren uit het BSO, maar ook jongeren uit het TSO een grote risicogroep blijken te zijn. Zij hebben veel en op jonge leeftijd ervaring met seksueel gedrag, beschermen zich relatief slecht, hebben de meest negatieve houding ten aanzien van condoomgebruik, staan permissief ten aanzien van seks en zijn relatief slecht geïnformeerd.

2. Slotbeschouwingen

Dit onderzoek was een primeur voor Vlaanderen. We hebben in dit onderzoek een aantal zaken blootgelegd die zeker en vast de moeite waard zouden zijn om verder te onderzoeken.

De kennis van jongeren op het vlak van seksualiteit lijkt op sommige vlakken nog ruim onvoldoende te zijn. Dit doet ons natuurlijk denken aan het belang van de seksuele en relationele vorming op school. Een eerste zaak die men in dit verband zou kunnen onderzoeken is hoe nuttig en hedendaags jongeren deze vorming ervaren en wat ze in deze lessen willen leren. Een tweede onderzoeksspoor zou kunnen leiden naar de vraag van waar jongeren hun informatie vandaan halen, hoe correct deze informatie is en hoe correct jongeren denken dat deze informatie is. Tenslotte kan tevens gekeken worden via welke informatiekanalen jongeren het liefst informatie krijgen om zo in te spelen op hun behoeften.

Daarnaast zou de afname van diepte-interviews ons kunnen helpen om bepaalde bevindingen van dit onderzoek een plaats te geven. Zo zou een interview over de risico-inschatting op soa's en HIV ons kunnen helpen om de attitude ten aanzien van condoomgebruik beter te kaderen.

Tenslotte werden er in het onderzoek van de Graaf et al. (2005) nog heel wat invloeden gevonden van niet-demografische gegevens (zoals gezinsklimaat, praten over seks met ouders en vrienden, perceptie dat vrienden ervaren zijn) op onder andere ervaring met seksueel gedrag en anticonceptiegebruik. Ook dit zou een goed aanknopingspunt vormen voor verder onderzoek.

Dit onderzoek heeft dus zeker een aantal antwoorden geboden, maar heeft ook nieuwe vragen doen rijzen.

Tot slot een kritische terugblik op het uitgevoerde onderzoek. Ondanks de grote steekproef, leent ook dit onderzoek zich aan een aantal tekortkomingen. Eerst en vooral was de vragenlijst enkel op internet te raadplegen, waardoor er een ongewild een bepaalde doelgroep aangesproken werd. Er werd wel getracht dit te compenseren door directies van scholen zoveel mogelijk aan te sporen de vragenlijst klassikaal op school te laten invullen. Toch roept een internetvragenlijst vragen op met betrekking tot de representativiteit en betrouwbaarheid van de resultaten. Een vergelijking met de werkelijke schoolpopulatie liet ons op het eerste zicht grote gelijkenissen zien met de steekproef, maar dit werd echter niet getoetst.

Ten tweede blijkt uit de literatuur (Klaï, 2005) dat termen binnen het domein van de seksualiteit (zoals geslachtsgemeenschap en vrijen) niet voor iedereen een eenduidige omschrijving hebben. In de vragenlijst werd getracht om bepaalde termen te definiëren, maar we kunnen niet met zekerheid zeggen dat alle jongeren de vragen op eenzelfde manier hebben geïnterpreteerd. Het is ook denkbaar dat het woordgebruik voor bepaalde jongeren te complex was.

Ten slotte klinkt het effect van "sociale wenselijkheid" iedereen wel bekend in de oren. Mensen beantwoorden vragen vaak volgens maatschappelijk en sociaal gewenste normen en waarden. Denk maar aan idealen die vooropgesteld worden ten aanzien van lichamelijk voorkomen, de

genderrollen of de verschillende invloed die seksuele ervaringen hebben op de reputatie van jongens en meisjes (dubbele seksuele moraal). Al deze zaken kunnen een invloed gehad hebben op de antwoorden van jongeren.

Referenties

- Bayingana, K., Demarest, S., Gisle, L., Hesse, E., Miermans, P.J., Tafforeau J. & Van der Heyden J. (2006). *Gezondheidsenquête België 2004*. Brussel: WIV.
- Berten, H., & Van Rossem, R. (2007). *A case of reciprocal determinism: HIV/AIDS Knowledge and sexual risk behavior among adolescents in Flemish secondary schools*. Geraadpleegd op 12 mei 2009, via http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/1/8/3/5/4/p183540_index.html
- Brugman, E., Goedhart, H., Vogels, T., & van Zessen, G. (1995). *Jeugd en seks 95, resultaten van het nationale scholierenonderzoek*. Utrecht: SWP.
- Den Boon, C. A., & Geeraerts, D. (2005). *Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal*. Utrecht: Van Dale Lexicografie
- Dewaele, A. (2006). *Het discours van jongeren over gender en holebiseksualiteit. Over flexen, players en metroseksuelen*. Hasselt / Antwerpen: Steunpunt Gelijkekansenbeleid. Geraadpleegd op 5 mei 2009, op <http://www.gelijkekansen.be/bijlagen/Discours%20eindrapport%20versie%201.pdf>
- De Wit J., Slot W., Van Aken M. (2004). *Psychologie van de adolescentie*. Baarn: HBUitgevers.
- Dumez, C., Kesters, M., Van Ham, P. (1998). *Relatie(v)aardig. Over kinderen en jongeren, relaties en seksueel misbruik, preventie en hulpverlening*. Leuven-Appeldoorn: Garant.
- Fulpen, M. van, Bakker, F., Breeman, L., Poelman, J., Schaatsma, H., & Vanwesenbeeck, I. (2002). *VMBO-scholieren, seksualiteit en seksuele vorming: een effectonderzoek naar de vernieuwde versie van het lespakket 'Lang leve de liefde'*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.
- Graaf, H. de, Meijer, S., Poelman, J. & Vanwesenbeeck, I. (2005). *Seks onder je 25e. Seksuele gezondheid van jongeren anno 2005*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep/ Soa Aids Nederland.
- Hublet, A. (2006). *Gezondheidsenquête: data seksueel gedrag*. Ongepubliceerd rapport. Gent: UGENT.
- Klaï, T. (2005). *Intergenerationeel onderzoek naar de communicatie over seksualiteit: een studie bij ouders en jongeren van 15 tot 21 jaar*. Doctoraatsverhandeling Vrije Universiteit Brussel.
- Klaï, T., & Ponjaert-Kristoffersen, I. (2000). *Kinderen en seksualiteit*. In CSGO Trefpunt (Red.), *Jaarboek seksualiteit, relaties, geboorteregeling 2000* (pp. 24-34). Gent: CGSO Trefpunt.
- Klaï, T., & Vermeire, K. (2006). *La vie sexuelle des jeunes [Elektronische versie]*. *Antenne*, 24 (3) 19-27.

- Medistrat (2002). *Anticonceptie en de pil. Meisjes van 15 tot 20 jaar: de resultaten*. Z.p.: Auteur.
- Richel, C., de Wit, J., Roggen, A., Dörfler, T., de Graaf, H., & Meijer, S. (2007). Seks onder je 25e: homo- en biseksuele jongens [Elektronische versie]. *SOA/AIDS*, jrg. 4 nr. 5.
- Rutgers Nisso Groep (2008). *Trends in seksualiteit in Nederland. Wat weten we anno 2008?*. Geraadpleegd op 11 november 2008, op http://www.rutgersnissogroep.nl/rutgersnissogroep/rng/digitaal/Onderzoekpublicaties_Rutgers_Nisso_Groep_
- Sensoa (2005). *Feiten en cijfers: jongeren en seksualiteit*. Geraadpleegd op 16 juli 2008, op http://www.sensoa.be/pdf/feiten_en_cijfers/jongeren_en_seksualiteit_2005.pdf
- Stevens, F. (2001). 'Is de seksuele revolutie voorbij?' In CGSO (Red.) *Jaarboek Seksualiteit, Relaties, Geboorteregeling 2001 (pp.35-44)*. Gent: CGSO.
- Van Acker, F. (2007). OSUCRE: Online survey creator. Afgehaald 27 augustus 2008, op <http://www.osucree.be>.
- Van de Velde, I., Vermeire, K., & Van den Eynde, S. (2008). *Analyse resultaten gezondheidsenquête 2004*. Geraadpleegd op 9 november 2008, op http://www.sensoa.be/pdf/wetenschap/analyse_gezondheidsenquête.pdf
- Van Hove, E., Carpentier, N., & Knops, N. (1995). *Jongeren, seks en AIDS herbekeken*. Leuven-Apeldoorn: Garant.
- Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (2008). *Onderwijsaanbod in Vlaanderen*. Geraadpleegd op 27 december 2008, op <http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijsaanbod/>
- Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (2008). *Vlaamse Onderwijsstatistieken en publicaties [Data file]*. Geraadpleegd op 13 april 2008, op <http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijsstatistieken/>
- Vogels, T., Buitendijk, S. E., Bruil, J., Dijkstra, N. S. & Paulussen, T.G.W.M. (2002). *Jongeren, seksualiteit, preventie en hulpverlening. Een verkenning van de situatie in 2002*. Leiden: TNO.
- Wereldgezondheidsorganisatie (2002). Definition of sexuality. Geraadpleegd op 5 mei 2009, op <http://www.who.int/reproductive-health/gender/sexualhealth.html#2>

BIJLAGE A:
VRAGENLIJST

Vrije Universiteit Brussel

SENSOA
PRAAT OVER SEKS

wetenschapswinkel.be

Hallo,

Als laatstejaarsstudente in de psychologie aan de Vrije Universiteit Brussel doe ik onder promotorschap van Prof. Dr. Telidja Klai en in samenwerking met Sensoa en De Wetenschapswinkel VUB mijn eindwerk over jongeren, relaties en seksualiteit. Het doel van dit onderzoek is een beeld te krijgen over de ervaringen van jongeren op vlak van relaties en seksualiteit. Hiervoor heb ik jouw medewerking nodig. Ik wil je dan ook vragen deze vragenlijst zo volledig en zo eerlijk mogelijk in te vullen. Het gaat niet over juiste of foute antwoorden, enkel jouw beleving, ervaringen en meningen over relaties en seksualiteit telt. Het invullen van de vragenlijst gebeurt anoniem. Niemand komt dus te weten wat je invulde.

Diegenen die de vragenlijst volledig invulden, kunnen een bioscoopticket winnen. Indien je kans wil maken op een bioscoop ticket kan je na het beantwoorden van de vragenlijst je e-mailadres opgeven.

Bedankt voor je medewerking!!

Sabrina Rodriguez y Canteli

Gegevens over jezelf

Geslacht

- Jongen
- Meisje

Leeftijd ... jaar

Studierichting

- ASO
- TSO
- BSO
- Ander

In het hoeveelste middelbaar zit je?

- 3^{de}
- 4^{de}
- 5^{de}
- 6^{de}
- 7^{de}
- Ander

Origine

- Belg
- EU lidstaat
- Niet EU lidstaat

Levensbeschouwelijke opvatting

- Vrijzinnig
- Katholiek
- Islamitisch
- Ander

Provincie

- Antwerpen
- Brussel
- Limburg
- West Vlaanderen
- Oost Vlaanderen
- Vlaams Brabant
- Ander

Jouw seksuele ervaringen

Heb je al eens een lief gehad?

- Ja
 - o Hoe lang duurde jouw langste relatie? ... weken ... maanden ... jaren
 - o Heb je op dit moment een lief?
 - Ja
 - Hoe lang zijn jullie al samen? ... weken ... maanden ... jaren
 - Is dit je eerste lief?
 - o Ja
 - o Neen
 - Neen
- Neen

	Nee	Ja voor mijn 10de jaar	Ja tussen mijn 10 ^{de} en mijn 12 ^{de} jaar	Ja tussen mijn 13 ^{de} en 15 ^{de} jaar	Ja tussen mijn 16 ^{de} en 18 ^{de} jaar	Ja na mijn 18 ^{de} jaar
Heb je al eens gezoend?						
Heb je je al eens boven je kleren laten strelen?						
Heb je je al eens laten strelen onder de kleren?						
Heb je al eens iemand boven de kleren gestreeld?						
Heb je al eens iemand onder de kleren gestreeld?						
Heb je al eens naakt tegen iemand gelegen?						

Heb je al geslachtsgemeenschap gehad? (inbrengen van de penis in de vagina)

- Ja
 - o Hoe vaak heb jij geslachtsgemeenschap?
 - Elke dag
 - Enkele keren per week
 - 1 keer per week
 - 1 keer per maand
 - Minder dan 1 keer per maand
 - o Hoe tevreden ben jij over je seksleven?
 - Heel tevreden
 - Tevreden
 - Ontevreden
 - Heel ontevreden
 - o Heb je al geslachtsgemeenschap gehad met je **huidig lief**?
 - Ja
 - Hoelang kenden jullie elkaar voordat jullie voor de eerste keer geslachtsgemeenschap gehad hebben? ... weken ... maanden ... jaren

- Waarom heb je met je huidig lief geslachtsgemeenschap gehad? (Meerdere antwoorden mogelijk)
 - Omdat je dan heel dicht bij iemand anders bent
 - Omdat ik me opgewonden voelde
 - Omdat ik verliefd ben
 - Omdat het spannend en avontuurlijk is
 - Omdat mijn lief dit wil
 - Omdat je dan een 'echte' relatie hebt
 - Om te ontdekken hoe het is om te vrijen
 - Omdat iemand je leuk en aantrekkelijk vindt
 - Om het knuffelen en het lekker tegen elkaar aanliggen
 - Ander
 - Hoe vaak hebben jullie geslachtsgemeenschap?
 - Elke dag
 - Enkele keren per week
 - 1 keer per week
 - 1 keer per maand
 - Minder dan 1 keer per maand
 - Ben je tevreden met het aantal keer dat jullie geslachtsgemeenschap hebben?
 - Ja
 - Neen, het mag voor mij meer
 - Neen, het mag voor mij minder
 - Hoe tevreden ben jij met je seksleven?
 - Heel tevreden
 - Tevreden
 - Ontevreden
 - Heel ontevreden
- Neen
 - Waarom niet?
 - Omdat we elkaar nog niet lang genoeg kennen
 - Omdat mijn lief dat nu niet wil
 - Omdat ik er nog niet klaar voor ben
 - Het is er gewoon nog niet van gekomen
 - Ander
- Op welke leeftijd heb je voor het eerst geslachtsgemeenschap gehad? ... jaar
- Hoe lang kende je de persoon waarmee je voor het eerst geslachtsgemeenschap had? ...weken ... dagen ... maanden ... jaren
- Waarom heb je geslachtsgemeenschap gehad? (Meerdere antwoorden mogelijk)
 - Omdat je dan heel dicht bij iemand anders bent
 - Omdat ik me opgewonden voelde
 - Omdat ik verliefd was
 - Omdat het romantisch is
 - Omdat het spannend en avontuurlijk is
 - Omdat mijn lief dit wou
 - Omdat je dan een relatie hebt
 - Om te ontdekken hoe het is om te vrijen
 - Omdat iemand je leuk en aantrekkelijk vind
 - Om het knuffelen en het lekker tegen elkaar aanliggen
 - Ander
- Heb je al eens een one-night stand gehad? (1 keer geslachtsgemeenschap met iemand gehad, zonder daarna een relatie te hebben)
 - Ja
 - Neen
 - Ik weet niet wat dat betekent

- Gebruik je een voorbehoedsmiddel wanneer je geslachtsgemeenschap hebt?
 - Ja, altijd
 - Meestal wel
 - Neen, nooit

- Gebruik je een condoom wanneer je geslachtsgemeenschap hebt?
 - Ja altijd
 - Waarom (Meerdere antwoorden mogelijk)
 - Om zwangerschap te voorkomen
 - Om soa/HIV te voorkomen
 - Omdat mijn lief dat wil
 - Omdat mijn ouders/arts het mij hebben aangeraden
 - Omdat het zo hoort
 - Ander
 - Ja, meestal
 - Waarom (Meerdere antwoorden mogelijk)
 - Om zwangerschap te voorkomen
 - Om soa/HIV te voorkomen
 - Beide bovenstaande
 - Omdat mijn lief dat wil
 - Omdat mijn ouders/arts het mij hebben aangeraden
 - Omdat het zo hoort
 - Ander
 - Neen, nooit
 - Waarom niet? (Meerdere antwoorden mogelijk)
 - Ik gebruik meestal een ander anticonceptie
 - Vrijen met een condoom is minder lekker
 - Ik heb/had al een lange relatie
 - Mijn lief wil dit niet
 - We hebben ons laten testen op soa/HIV
 - Ander

- Heb je bij je **eerste** geslachtsgemeenschap een anticonceptie- of voorbehoedsmiddel gebruikt?
 - Ja
 - Heb je hierover op voorhand gesproken met je lief?
 - Ja
 - Neen
 - Welk voorbehoedsmiddel heb je gebruikt tijdens je **eerste** keer? (Meerdere antwoorden mogelijk)
 - Mannencondoom
 - Vrouwencondoom
 - De anticonceptiepil
 - Vaginale ring
 - Spiraaltje
 - Minipil
 - Prikpil
 - Anticonceptiepleister
 - Coïtus interruptus (man trekt de penis terug, net voordat hij klaarkomt)
 - Ander
 - Waarom? (Meerdere antwoorden mogelijk)
 - Om zwangerschap te voorkomen
 - Om de overdracht van seksueel overdraagbare aandoeningen te voorkomen
 - Ander

- Neen Waarom niet?
 - We hebben het daar niet over gehad
 - Omdat we ervan uitgingen dat we beide geen seksueel overdraagbare aandoening hadden
 - Omdat ik geen anticonceptiemiddel had
 - Omdat het onverwacht was, ik was er niet op voorbereid
 - Omdat we elkaar vertrouwden
 - Omdat ik niet naar de dokter durf
 - Omdat we ons hebben laten testen op soa en AIDS
 - Ik wilde wel een anticonceptiemiddel gebruiken, maar mijn partner niet
 - Mijn partner wilde een anticonceptiemiddel gebruiken, maar ik niet
 - We wilden een kind
 - Ander
 - Ik weet niet of er een voorbehoedsmiddel gebruikt werd
- Heb je bij je **laatste** geslachtsgemeenschap een anticonceptie- of voorbehoedsmiddel gebruikt?
 - Ja
 - Welke? (Meerdere antwoorden mogelijk)
 - Mannencondoom
 - Vrouwencondoom
 - De anticonceptiepil
 - Vaginale ring
 - Spiraaltje
 - Minipil
 - Prikpil
 - Anticonceptiepleister
 - Coitus interruptus (man trekt de penis terug, net voordat hij klaarkomt)
 - Ander
 - Waarom?
 - Om zwangerschap te voorkomen
 - Om de overdracht van seksueel overdraagbare aandoeningen te voorkomen
 - Ander
 - Neen Waarom? (Meerdere antwoorden mogelijk)
 - We hebben het daar niet over gehad
 - Omdat we ervan uitgingen dat we beide geen seksueel overdraagbare aandoening hadden
 - Omdat ik geen anticonceptiemiddel had
 - Omdat het onverwacht was, ik was er niet op voorbereid
 - Omdat we elkaar vertrouwden
 - Omdat ik niet naar de dokter durf
 - Omdat we ons hebben laten testen op soa en AIDS
 - Ik wilde wel een anticonceptiemiddel gebruiken, maar mijn partner niet
 - Mijn partner wilde een anticonceptiemiddel gebruiken, maar ik niet
 - Ik wil een kind
 - Ander
 - Ik weet niet of er een voorbehoedsmiddel gebruikt werd
- Met hoeveel mensen heb je al geslachtsgemeenschap gehad?
 - 1
 - 2
 - 3 - 5
 - 6 of meer

- Neen
 - o Waarom nog niet? (Meerdere antwoorden mogelijk)
 - Ik wil eerst een tijdje verkering hebben
 - Het is er gewoon nog nooit van gekomen
 - Ik wil eerst verliefd zijn
 - Ik heb daar geen behoefte aan
 - Er was nog nooit iemand met wie ik dat wilde
 - Ik vind dat eng
 - Ik wil dat niet voordat ik getrouwd ben
 - Mijn ouders vinden dat niet goed
 - Er was nooit iemand die dat ook met mij wilde
 - Ik val alleen op mensen van mijn eigen sekse
 - Ander

Heb je reeds ervaring gehad met orale seks (beffen en pijpen)

Ja

- o Op welke leeftijd heb daar voor het eerst ervaring mee gehad?
- o Gebruik je een condoom wanneer je aan orale seks doet?
 - Ja
 - Neen
 - De eerste ke(e)r(en) wel, daarna niet meer

- Neen

- Ik weet niet wat dit betekent

Heb je al eens gemasturbeerd?

- Ja

- o Wanneer heb je voor het eerst gemasturbeerd?
 - Voor mijn 10^{de}
 - Tussen mijn 10de en mijn 12^{de}
 - Tussen mijn 13de en mijn 15^{de}
 - Tussen mijn 16de en 18^{de}
 - Na mijn 19^{de}
- o Hoe vaak doe je dit?
 - Meerdere keren per week
 - 1 keer per week
 - 1 keer per maand
 - Minder dan 1 keer per maand
 - Ik heb het slechts 1 keer geprobeerd

- Neen

- Ik weet niet hoe dat moet

- Ik weet niet wat het betekent

Wat denk jij ervan?

Duid het antwoord aan waarmee jij het meest akkoord gaat

Wat vind je ervan wanneer een jongen en een meisje geslachtsgemeenschap hebben indien zij				
	Helemaal niet goed	Eigenlijk niet goed	Eigenlijk wel goed	Helemaal goed
Zij niet veel voor elkaar voelen				
Zij veel voor elkaar voelen / zich aangetrokken voelen tot elkaar				
Zij een vaste verkering hebben				
Zij trouwplannen hebben				
Zij getrouwd zijn				

Geef je mening over volgende uitspraken

	Ik vind dit NIET OK	Ik vind dit vreemd, maar ik heb er geen probleem mee	Ik vind dit OK
Een relatie tussen twee vrouwen of twee mannen			
Wat vind je over twee mannen die elkaar zoenen			
Wat vind je over twee vrouwen die elkaar zoenen			
Wat vind je over twee mannen die seks hebben			
Wat vind je over twee vrouwen die seks hebben			

Geef je mening over volgende uitspraken

	Helemaal akkoord	Eerder akkoord	Eerder niet akkoord	Helemaal niet akkoord
De jongen moet voor een condoom zorgen, niet het meisje				
Een jongen hoort een meisje te versieren, niet andersom				
De jongen moet het meisje verleiden wanneer ze seks gaan hebben, niet andersom				
Jongens mogen sneller seks hebben dan meisjes				
Voor een meisje is het belangrijker dan voor jongens om maagd te blijven tot ze trouwt				
Ik vind het belangrijk een condoom te gebruiken wanneer ik seks heb met een nieuw lief				
Ik vind het belangrijk altijd een condoom te gebruiken, ook met een vast lief				

Wat weet jij erover?

Geef je mening over volgende uitspraken

	Helemaal akkoord	Eerder akkoord	Eerder niet akkoord	Helemaal niet akkoord
Ik ben goed geïnformeerd over de overdracht van seksueel overdraagbare aandoeningen, HIV en AIDS				
Ik ben goed geïnformeerd over anticonceptie				
Ik ben goed geïnformeerd over vruchtbaarheid				

Duid aan of volgende uitspraken juist of fout zijn

	Juist	Fout
Wanneer je de eerste keer geslachtsgemeenschap hebt, kan je niet zwanger worden		
De pil beschermt niet tegen AIDS		
Meisjes bloeden altijd bij de eerste geslachtsgemeenschap		
Met een condoom ben je beschermd tegen de meeste seksueel overdraagbare aandoeningen en HIV		
Wanneer een jongen niet klaarkomt tijdens het vrijen, kan het meisje niet zwanger worden		
Door het nemen van de pil kan je onvruchtbaar worden		
Door het nemen van de pil verdik je		
Met een condoom ben je beschermd tegen zwangerschap		
Als je de pil neemt ben je beschermd tegen zwangerschap		
De pil verkleint de kans dat je HIV of een andere soa oploopt		
Als je geen lichamelijke klachten hebt, kan je geen soa hebben		
Je wassen na het vrijen helpt tegen het oplopen van een seksueel overdraagbare aandoening, HIV of AIDS		
Seksueel overdraagbare aandoeningen of geslachtsziekten gaan niet vanzelf over		
Twee condooms over elkaar aandoen is extra veilig		
Wanneer je een condoom gebruikt tijdens het vrijen, moet de jongen zich na het klaarkomen terugtrekken voordat de erectie is verdwenen		
Condooms hebben een vervaldatum		
Je kan besmet raken met AIDS wanneer je iemand die AIDS heeft tongzoent		
Je kan besmet worden met HIV door geen condoom te gebruiken tijdens het vrijen		
Het is mogelijk dat je besmet word met HIV wanneer je drugs spuit (intraveneus)		
Je kan besmet worden met HIV via een wc-bril		

Seksuele oriëntatie

Hoe beschouw je jezelf?

- Heteroseksueel
- Homoseksueel
- Biseksueel
- Ik weet het niet

Antwoord ja of neen

	Ja	Nee	Ik weet het niet
Zou je ooit verliefd kunnen worden op iemand van hetzelfde geslacht			
Heb je ooit al gefantaseerd over personen van hetzelfde geslacht			
Heb je ervaring met het vrijen met iemand van hetzelfde geslacht			
Zou je ooit willen vrijen met iemand van hetzelfde geslacht			

Wat vindt jij ervan?

Geef je mening over volgende uitspraken

	Akkoord	Niet akkoord
Ik vind seks vies		
Ik vind seks belangrijk in een relatie		
Ik vind seks leuk / prettig		
Ik denk erg vaak aan seks		
Ik wil veel dingen uitproberen op het vlak van seks		
Ik vind mezelf aantrekkelijk		
Ik vind mezelf te dun		
Ik vind mezelf te dik		
Ik ben tevreden over mijn geslachtsdelen		
Ik voel me onzeker op seksueel vlak		

Waar haal jij je informatie?

- Van wie / waar haal jij het meest informatie over seks? (Meerdere antwoorden mogelijk)
 - o Vrienden
 - o Vriendinnen
 - o Moeder
 - o Vader
 - o Specifieke leerkracht (bijvoorbeeld: leerlingenbegeleider)
 - o Broer
 - o Zus
 - o In de lessen op school
 - o Internetsites
 - o Televisieprogramma's
 - o Tijdschriften (bijvoorbeeld: Flair)
 - o Film
 - o Telefoonlijnen (bijvoorbeeld: Kinderen en Jongeren Telefoon)
 - o Informatiecentrum (bijvoorbeeld: Jongeren Advies Centrum)
 - o Ander

- Over welke onderwerpen zou je graag meer willen weten? (Meerdere antwoorden mogelijk)
 - o Hoe het vrijen leuker / toffer / lekkerder maken
 - o Hoe veilig vrijen
 - o Hoe versier ik een jongen / meisje
 - o Informatie over zwangerschap
 - o Informatie over mijn lichaam
 - o Informatie over relaties
 - o Informatie over AIDS en soa
 - o Informatie over seksspeeltjes
 - o Informatie over hoe ik seksuele handelingen moet uitvoeren
 - o Informatie over standjes
 - o Ander

- Hoe wil jij die informatie het liefst krijgen? (meerdere antwoorden mogelijk)
 - o Boeken
 - o Internet
 - o Media
 - o Vrienden
 - o Vriendinnen
 - o Televisie
 - o Moeder
 - o Vader
 - o Ouders
 - o Leerkracht
 - o Lessen op school

NIET VERPLICHT: Indien je kans wil maken op een bioscoopticket, vul dan hier een e-mailadres in waarop wij je kunnen contacteren indien jij gewonnen hebt:

Bedankt voor je medewerking!

BIJLAGE B:
SCHEMATISCHE WEERGAVE VAN HET KWANTITATIEF
ONDERZOEKSI NSTRUMENT

Topic	Uitbreiding	Antwoordschaal
Persoonlijke gegevens	Geslacht Leeftijd Studierichting Middelbaar Origine Levensbeschouwelijke opvatting postcode Provincie	Meerkeuze Open vraag Meerkeuze Meerkeuze Meerkeuze Meerkeuze Open vraag Meerkeuze
Seksuele ervaringen	Relatie Ervaring met seksueel gedrag Geslachtsgemeenschap Leeftijd eerste geslachtsgemeenschap Anticonceptiegebruik	Meerkeuze 6 punt Likertschaal Meerkeuze Open vraag Meerkeuze
Attituden	Seks Homoseksualiteit Genderrol	4 punt Likertschaal 3 punt Likertschaal 4 punt Likertschaal
Kennis	Perceptie eigen kennis Kennisvragen	4 punt Likertschaal Meerkeuze
Seksuele oriëntatie	Homoseksuele gevoelens en gedragingen	Meerkeuze
Beleving	Beleving van seks Seksueel zelfbeeld	Meerkeuze Meerkeuze
Informatiebronnen en behoefte	Informatiebronnen Informatiebehoefte Informatie verkrijgen	Meerkeuze Meerkeuze Meerkeuze

BIJLAGE C:
EERSTE E-MAIL GESTUURD NAAR SCHOLEN

Geachte heer/mevrouw,

Ik ben een laatstejaarsstudenten psychologie aan de Vrije Universiteit te Brussel. In samenwerking met de Wetenschapswinkel en Sensoa en onder promotorschap van prof. dr. Telidja Klai voer ik in het kader van mijn eindwerk een grootschalig kwantitatief onderzoek uit naar het seksueel leven van jongeren. Vlaanderen kent geen recent grootschalig onderzoek van die aard. Voor de ontwikkeling van preventie initiatieven is dit echter van groot belang.

Om data te bekomen van jongeren omtrent hun seksueel leven stellen wij online een vragenlijst beschikbaar. Deze vragenlijst is bedoeld voor jongeren van 14 tot en met 20 jaar. In het voorjaar (eind februari-maart) 2009 zal deze vragenlijst online staan.

Om een representatieve steekproef mogelijk te maken, vragen wij u of het mogelijk is om uw leerlingen op de hoogte te brengen van deze vragenlijst en eventueel de vragenlijst te integreren in een les of een project relationele en seksuele vorming.

Wij hopen van harte dat u onze vraag in overweging neemt. Wij sturen u begin 2009 nog een mail met de precieze datum en het adres van de site waarop de vragenlijst online staat. Alvast bedankt voor uw medewerking!

Met de meeste hoogachting,

Sabrina Rodriguez y Canteli

BIJLAGE D:
TWEEDE E-MAIL GESTUURD NAAR SCHOLEN

Geachte heer/mevrouw,

Zoals ik in december 2008 aangekondigd heb, ben ik een laatstejaarsstudente Psychologie aan de VUB. Onder promotorschap van Dr. Prof. Klai en in samenwerking met de Wetenschapswinkel en Sensoa doe ik mijn thesis over het seksueel leven van jongeren.

Om data te bekomen van jongeren omtrent hun seksueel leven stellen wij vanaf nu online een vragenlijst beschikbaar. Deze vragenlijst is bedoeld voor jongeren van 14 tot en met 20 jaar en is terug te vinden op volgende link: <http://pehelp.vub.ac.be/slj/>

Om een representatieve steekproef mogelijk te maken, vragen wij u of het mogelijk is om uw leerlingen op de hoogte te brengen van deze vragenlijst en eventueel de vragenlijst te integreren in een les of een project relationele en seksuele vorming.

De vragenlijst zal tot ongeveer 10 april beschikbaar blijven.

Indien jullie de vragenlijst eerst zelf wensen door te nemen, kan dat. Mogen wij u dan vragen om bij leeftijd de letter X in te vullen zodat jullie gegevens gemakkelijk verwijderd kunnen worden uit de datafile?

De jongeren die de vragenlijst invullen, maken kans op een bioscoopticket.

Ik hoop van harte dat u mijn vraag in overweging neemt en bedank u alvast voor uw medewerking.

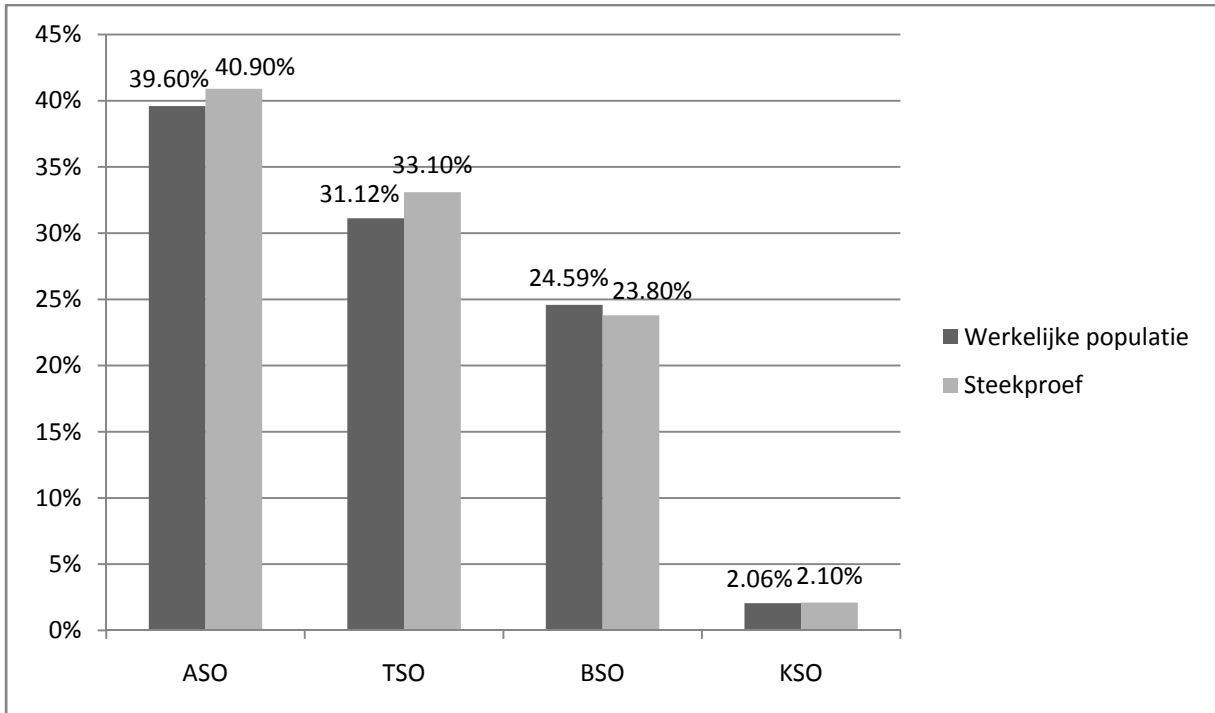
Met de meeste hoogachting,

Sabrina Rodriguez y Canteli

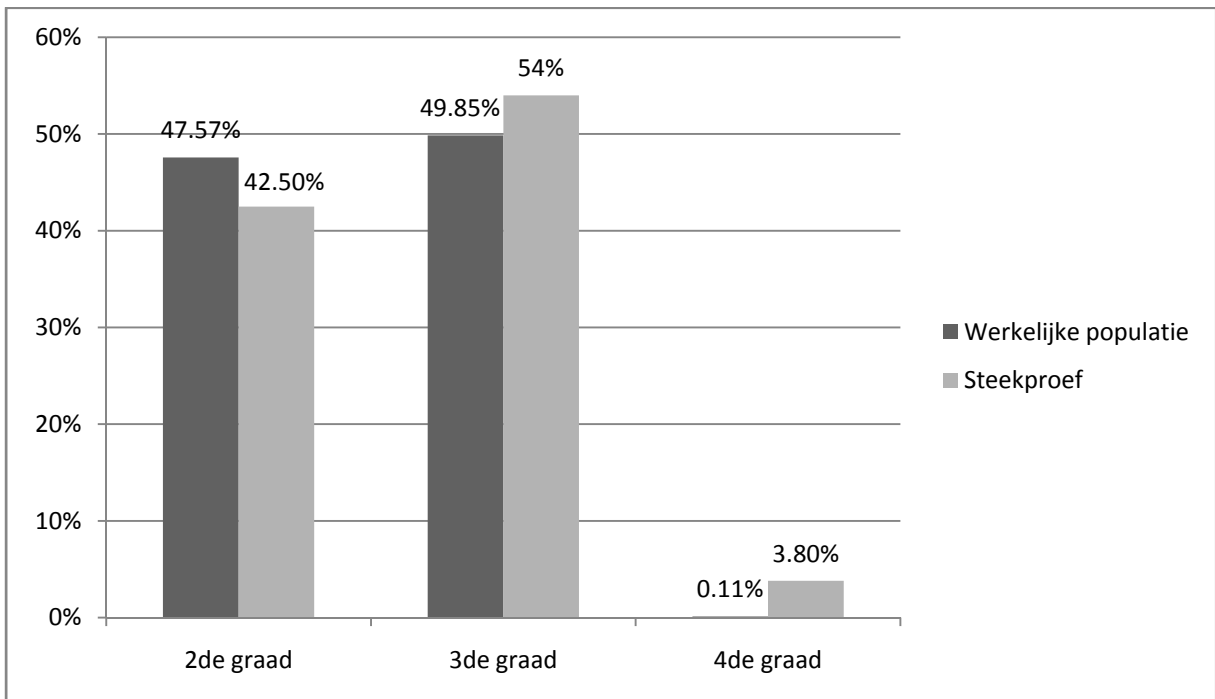

BIJLAGE E:
VERGELIJKING ONDERZOEKSPOPULATIE MET
WERKELIJKE POPULATIE IN HET SECUNDAIR
ONDERWIJS

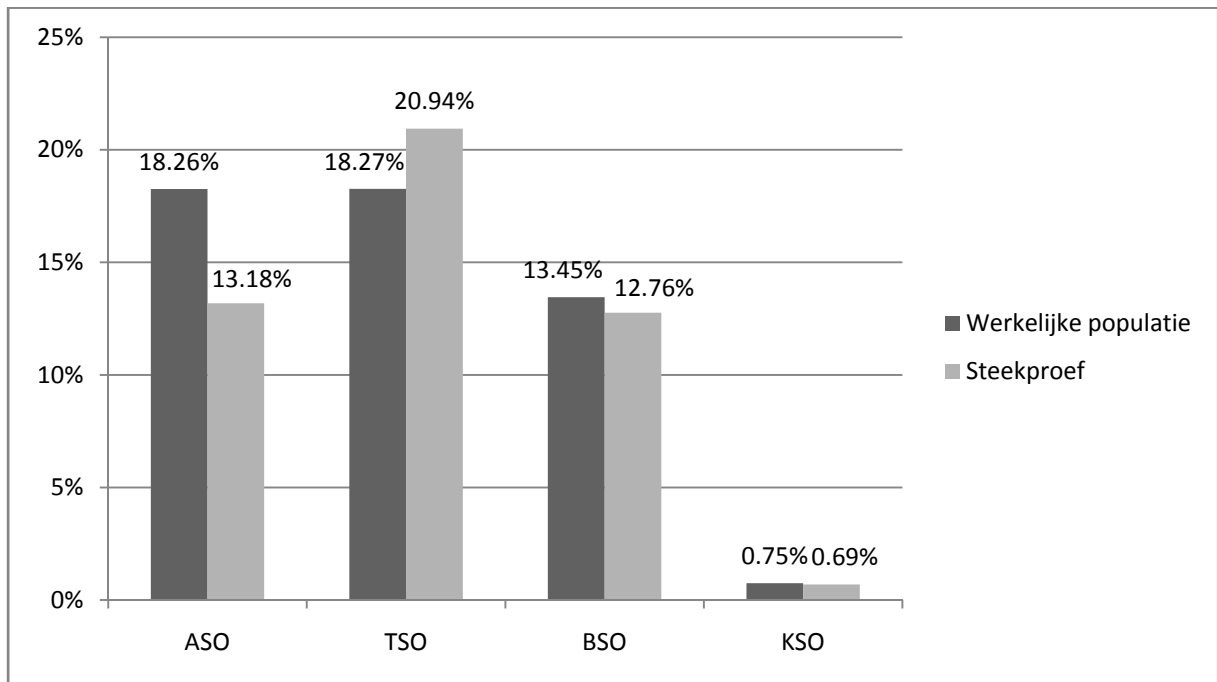
Figuur A: Aantal leerlingen per studierichting

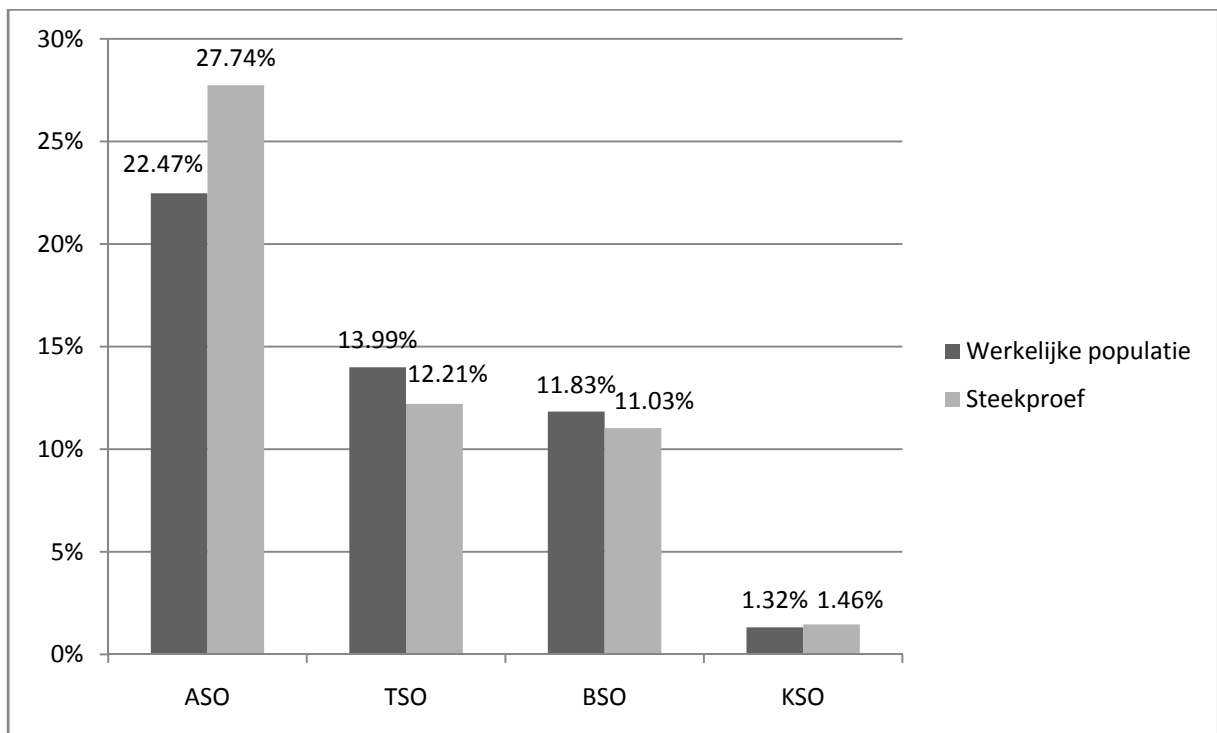
Figuur B: Aantal leerlingen per graad

Figuur C: Aantal jongens per studierichting

Figuur D: Aantal meisjes per studierichting

BIJLAGE F:
FACTORANALYSE

Attitude ten aanzien van seks

Na factoranalyse werden 2 factoren weerhouden, namelijk permissieve attitude ten aanzien van seks en conservatieve attitude ten aanzien van seks. Samen verklaren beide factoren na een varimax-rotatie 54,646% van de totale variantie. De eerste factor verklaart 35,908% van de variantie en de tweede factor 18,738%.

De variabelen die opgenomen werden in de factor 'permissieve attitude ten aanzien van seks' en de lading op de component worden in hieronder weergegeven:

Wat vind je ervan wanneer een jongen en een meisje geslachtsgemeenschap hebben indien

Zij niet veel voor elkaar voelen (.303)

Zij veel voor elkaar voelen / zich aangetrokken voelen tot elkaar (.679)

Zij een vaste verking hebben (.254)

De variabelen die opgenomen werden in de factor 'conservatieve attitude ten aanzien van seks' en de lading op de component worden in hieronder weergegeven:

Wat vind je ervan wanneer een jongen en een meisje geslachtsgemeenschap hebben indien

Zij trouwplannen hebben (.936)

Zij getrouwd zijn (.737)

Attituden ten aanzien van genderrollen

Na factoranalyse werd er één factor weerhouden voor attitude ten aanzien van genderrollen. Deze factor verklaart 37,753% van de totale variantie. De variabelen die opgenomen werden in de factor 'Attitude ten aanzien van genderrollen' en de lading op de component worden in hieronder weergegeven:

De jongen moet voor een condoom zorgen, niet het meisje (.454)

Een jongen hoort een meisje te versieren, niet andersom (.734)

De jongen moet het meisje verleiden wanneer ze seks gaan hebben, niet andersom (.836)

Jongens mogen sneller seks hebben dan meisjes (.533)

Voor een meisje is het belangrijker dan voor jongens om maagd te blijven tot ze trouwt (.384)

Attituden ten aanzien van homoseksualiteit

Na factoranalyse werden de vragen die peilen naar attitude ten aanzien van homoseksualiteit gereduceerd tot 1 factor. Deze verklaart 58,514% van de totale variantie. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de multivariate samenhang tussen attituden ten aanzien van homoseksualiteit en demografische gegevens. De variabelen die opgenomen werden in de factor 'Attitude ten aanzien homoseksualiteit' en de lading op de component worden in hieronder weergegeven:

Wat vind je over een relatie tussen twee vrouwen of twee mannen (0,796)

Wat vind je over twee mannen die elkaar zoenen (.829)

Wat vind je over twee vrouwen die elkaar zoenen (.712)

Wat vind je over twee mannen die seks hebben (.783)

Wat vind je over twee vrouwen die seks hebben (.696)

Subjectieve inschatting van het kennisniveau

In de vragenlijst werd gepeild naar hoe goed jongeren hun eigen kennisniveau inschatten op het vlak van zwangerschap, vruchtbaarheid, en soa's en HIV. Deze drie vragen konden na factoranalyse gereduceerd worden tot 1 factor. Deze factor verklaart 55,007% van de totale variantie. De variabelen die opgenomen werden in de factor 'Subjectieve inschatting van het kennisniveau' en de lading op de component worden in hieronder weergegeven:

Ik ben goed geïnformeerd over soa's en HIV (.750)

Ik ben goed geïnformeerd over zwangerschap (.706)

Ik ben goed geïnformeerd over vruchtbaarheid (.768)

Beleving van seks

In de vragenlijst werd gepeild naar wat jongeren vinden en denken over seks en hun lichaam. Na factoranalyse konden er 3 factoren weerhouden worden, maar werd geopteerd om slechts 2 factoren te weerhouden. Dit werd gedaan omdat de derde factor slechts 5,466% van de variantie verklaarde. De 2 factoren die hier hoog oplaadden waren 'ik vind mezelf te dik' en 'ik vind mezelf te dun'. Dit zou ons een beeld gegeven hebben van tevredenheid over lichaamsbouw, hetgeen geen meerwaarde voor dit onderzoek geleverd zou hebben. De eerste factor die weerhouden werd, is 'beleving van seks'. Deze factor verklaart 13,707% van de variantie. De tweede factor 'seksueel zelfbeeld' verklaart 10,062% van de variantie. Samen verklaren beide factoren 23,769% van de totale variantie na een varimax-rotatie.

De variabelen die opgenomen werden in de factor 'beleving van seks' en de lading op de component worden in hieronder weergegeven:

Ik vind seks vies (-.388)

Ik vind seks belangrijk in een relatie (.453)

Ik vind seks leuk / prettig (.642)

Ik denk erg vaak aan seks (.459)

Ik wil veel dingen uitproberen op het vlak van seks (.541)

De variabelen die opgenomen werden in de factor 'seksueel zelfbeeld' en de lading op de component worden in hieronder weergegeven:

Ik vind mezelf aantrekkelijk (0,457)

Ik vind mezelf te dun (0,218)

Ik vind mezelf te dik (-0,581)

Ik ben tevreden over mijn geslachtsdelen (0,499)

Ik voel me onzeker op seksueel vlak (-0,355)

BIJLAGE G:
FREQUENTIETABELLEN

Tabel G1: Leeftijd eerste ervaring met verschillende vormen van seksueel gedrag naar sekse (%)

	Zoenen		Masturbatie		Laten strelen boven	
	J	M	J	M	J	M
Voor 10 ^{de}	21,0	10,4	11,5	8,6	7,0	2,3
10 – 12	31,1	27,2	48,0	24,6	20,0	9,5
13 – 15	39,1	54,3	38,8	56,3	60,1	66,5
16 – 18	8,0	8,0	1,7	10,1	12,3	21,6
Na 18 ^{de}	0,8	0,2	0,0	0,4	0,5	0,2

	Laten strelen onder		Gestreeeld boven		Gestreeeld onder	
	J	M	J	M	J	M
Voor 10 ^{de}	2,5	1,3	5,0	1,6	3,2	1,3
10 – 12	11,3	4,3	18,0	8,8	9,1	3,7
13 – 15	63,4	63,4	61,3	66,2	62,8	62,6
16 – 18	22,2	30,8	15,0	23,2	24,2	31,8
Na 18 ^{de}	0,6	0,2	0,7	0,2	0,6	0,6

	Naakt tegen iemand aanliggen		Orale seks		Geslachts- gemeenschap	
	J	M	J	M	J	M
Voor 10 ^{de}	2,2	1,5	1,5	1,2	0,3	0,3
10 – 12	5,0	1,5	3,7	1,5	2,3	2,7
13 – 15	52,5	54,5	52,4	55,8	54,2	53,9
16 – 18	38,6	41,8	39,3	39,0	42,8	43,2
Na 18 ^{de}	1,7	0,7	3,0	2,5	0,3	0,0

Tabel G2: Leeftijd eerste ervaring met verschillende vormen van seksueel gedrag naar studierichting (%)

	Zoenen				Masturbatie			
	ASO	TSO	BSO	KSO	ASO	TSO	BSO	KSO
Voor 10 ^{de}	9,9	14,3	26,2	3,3	9,0	9,1	13,8	12,0
10 – 12 jaar	25,8	32,6	29,6	23,3	35,6	44,8	31,0	44,0
13 – 15 jaar	53,4	46,0	38,0	60,0	48,5	43,3	48,3	36,0
16 – 18 jaar	10,3	6,	5,9	10,0	6,4	2,8	6,9	8,0
Na 18 ^{de}	0,6	0,2	0,3	3,3	0,5	0,0	0,0	0,0

	Laten strelen boven				Laten strelen onder			
	ASO	TSO	BSO	KSO	ASO	TSO	BSO	KSO
Voor 10 ^{de}	2,7	5,7	6,0	0,0	1,6	1,7	2,6	0,0
10 – 12 jaar	10,1	16,7	18,1	14,3	4,6	10,5	8,4	0,0
13 – 15 jaar	64,9	63,8	60,2	71,4	62,4	61,9	66,8	63,0
16 – 18 jaar	21,8	13,8	15,1	14,3	30,8	26,0	21,5	37,0
Na 18 ^{de}	0,4	0,0	0,7	17,1	0,5	0,0	0,7	0,0

	Gestreeld boven				Gestreeld onder			
	ASO	TSO	BSO	KSO	ASO	TSO	BSO	KSO
Voor 10 ^{de}	2,1	3,7	4,7	0,0	2,0	2,2	2,6	0,0
10 – 12 jaar	9,4	15,8	15,6	10,3	3,9	7,8	7,8	0,0
13 – 15 jaar	64,8	64,3	61,1	72,4	60,7	63,6	65,1	55,6
16 – 18 jaar	23,3	16,0	17,9	17,2	32,9	25,8	23,8	44,4
Na 18 ^{de}	0,5	0,2	0,7	0,0	0,6	0,6	0,7	0,0

	Orale seks				Geslachtsgemeenschap			
	ASO	TSO	BSO	KSO	ASO	TSO	BSO	KSO
Voor 10 ^{de}	1,6	0,0	2,9	0,0	0,5	0,0	0,5	0,0
10 – 12 jaar	2,4	2,0	2,9	4,8	2,7	1,7	2,9	5,3
13 – 15 jaar	53,2	55,9	53,4	57,1	51,6	50,4	62,7	31,6
16 – 18 jaar	40,4	38,7	38,8	33,3	45,2	47,8	33,3	63,2
Na 18 ^{de}	2,4	3,5	1,9	4,8	0,0	0,0	0,5	0,0

Tabel G3: Leeftijd eerste ervaring met verschillende vormen van seksueel gedrag naar geloofsovertuiging (%)

	Zoenen		Masturbatie		Laten strelen boven	
	Katholiek	Vrijzinnig	Katholiek	Vrijzinnig	Katholiek	vrijzinnig
Voor 10 ^{de}	12,2	19,2	7,5	12,9	2,9	6,1
10 – 12 jaar	28,2	30,6	34,2	42,2	11,6	17,7
13 – 15 jaar	50,0	43,1	53,3	39,7	65,2	62,4
16 – 18 jaar	9,2	6,5	4,7	5,2	19,9	13,6
Na 18 ^{de}	0,5	0,6	0,3	0,0	0,5	0,2

	Laten strelen onder		Gestreed boven		Gestreed onder	
	Katholiek	Vrijzinnig	Katholiek	Vrijzinnig	Katholiek	vrijzinnig
Voor 10 ^{de}	1,8	1,3	2,7	3,6	2,5	1,5
10 – 12 jaar	5,2	10,5	9,9	17,1	3,7	9,1
13 – 15 jaar	59,2	68,2	64,6	63,0	58,9	67,5
16 – 18 jaar	33,3	19,7	22,1	16,1	33,9	21,7
Na 18 ^{de}	0,6	0,2	0,7	0,2	1,0	0,2

	Naakt tegen iemand aanliggen		Orale seks		Geslachtsgemeenschap	
	Katholiek	vrijzinnig	Katholiek	Vrijzinnig	Katholiek	Vrijzinnig
Voor 10 ^{de}	2,3	1,6	1,2	1,8	0,3	0,3
10 – 12 jaar	2,0	4,0	1,7	2,7	2,3	2,4
13 – 15 jaar	45,7	61,0	47,6	61,2	44,9	61,6
16 – 18 jaar	48,7	32,4	45,8	32,5	52,1	35,7
Na 18 ^{de}	1,3	1,1	3,7	1,8	0,3	0,0

Tabel G4: Voorbehoedsmiddel- en condoomgebruik naar demografische gegevens (%)

	Voorbehoedsmiddel			Condoom		
	Altijd	Meestal	Nooit	Altijd	Meestal	Nooit
Jongens	60,9	27,4	11,7	37,3	34,7	28,0
Meisjes	77,6	15,0	7,4	26,1	33,4	40,5
ASO	78,4	16,7	5,0	33,9	30,8	35,3
TSO	73,2	18,7	8,1	35,7	31,9	32,3
BSO	57,8	26,0	16,2	22,8	38,8	38,3
KSO	72,2	27,8	0,0	27,8	44,4	27,8
Katholiek	71,5	18,4	10,0	32,4	34,3	33,3
Vrijzinnig	70,7	20,7	8,5	29,6	32,6	37,8
14	52,9	23,5	23,5	41,2	29,4	29,4
15	77,5	17,5	5,0	47,5	27,5	25,0
16	73,2	20,9	5,9	37,0	33,8	29,2
17	67,9	23,3	8,8	26,5	37,2	36,3
18	74,3	16,2	9,5	29,1	29,7	41,2
19	57,4	21,3	21,3	14,9	38,3	46,8
20	50,0	31,3	18,8	6,3	56,3	37,5

Tabel G5: Anticonceptiegebruik tijdens de eerste keer naar demografische gegevens (%)

	Ja	Neen	Ik weet het niet
Jongens	78,9	16,7	4,3
Meisjes	85,0	14,2	0,8
ASO	85,1	13,1	1,8
TSO	87,2	11,1	1,7
BSO	73,4	22,7	3,9
KSO	88,9	11,1	0,0
Katholiek	85,4	13,0	1,6
Vrijzinnig	81,4	16,2	2,4
14	52,9	47,1	0,0
15	82,3	16,5	1,3
16	82,6	15,5	1,9
17	84,2	13,5	2,3
18	85,1	11,5	3,4
19	78,7	19,1	2,1
20	68,8	25,0	6,3

Tabel G6: Anticonceptiegebruik tijdens de laatste geslachtsgemeenschap naar demografische gegevens (%)

	Ja	Neen	Ik weet het niet
Jongens	73,7	23,0	3,3
Meisjes	84,3	14,9	0,8
ASO	83,3	14,9	1,8
TSO	83,4	15,3	1,3
BSO	69,6	27,5	2,9
KSO	100	0,0	0,0
Katholiek	79,9	18,8	1,3
Vrijzinnig	81,2	16,4	2,4

Tabel G7: ervaring met relaties naar demografische gegevens

	Ervaring met verkering (% ja)	Op dit moment verkering (% ja)	Duur van de langste relatie (gemiddeld aantal maanden)
Jongens	89,3	38,3	9,5
Meisjes	87,6	54,8	11,4
14 jaar	80,5	29,8	7,9
15 jaar	86,9	38,7	9,1
16 jaar	88,0	43,6	9,1
17 jaar	90,2	50,1	10,6
18 jaar	90,9	61,1	13,0
19 jaar	93,3	59,6	19,1
20 jaar	88,9	50,0	9,0
ASO	83,2	45,7	9,6
TSO	91,0	45,1	10,2
BSO	93,9	50,2	12,4
KSO	93,5	58,6	10,8
Katholiek	86,2	46,5	9,32
Vrijzinnig	93,4	47,1	10,83

Tabel G8: Frequentie van geslachtsgemeenschap demografische variabelen

	Elke dag	Enkele keren per week	1 keer per week	1 keer per maand	Minder dan 1 keer per maand
Jongens	3,4	38,4	20,5	15,2	22,8
Meisjes	5,0	42,7	28,1	10,1	14,1
ASO	2,7	32,7	33,6	14,1	16,8
TSO	2,2	44,2	22,9	13,0	17,7
BSO	8,3	47,5	16,7	9,3	18,1
KSO	5,3	21,1	31,6	15,8	26,3
14 jaar	11,8	5,9	29,4	23,5	29,4
15 jaar	2,5	31,3	18,8	16,3	21,3
16 jaar	2,0	41,8	24,8	14,4	17,0
17 jaar	3,3	38,8	38,5	11,7	17,8
18 jaar	8,3	47,9	25,0	6,9	11,8
19 jaar	6,4	48,9	21,3	14,9	8,5
20 jaar	0,0	50,0	6,3	12,5	31,3
Katholiek	4,9	37,5	28,7	12,1	16,9
Vrijzinnig	3,7	45,7	21,9	10,8	17,9

Tabel G9: attitude ten aanzien van condoomgebruik naar demografische gegevens

Ik vind het belangrijk een condoom te gebruiken bij een nieuw lief

	Helemaal akkoord	Eerder akkoord	Eerder niet akkoord	Helemaal niet akkoord
Jongens	66,7	23,6	7,5	2,2
Meisjes	70,4	19,8	6,9	2,9
ASO	76,3	16,7	4,8	2,2
TSO	68,4	22,6	7,8	1,3
BSO	55,8	28,0	10,9	5,3
KSO	66,7	30,0	3,3	0,0
Katholiek	70,7	19,9	7,0	2,3
Vrijzinnig	64,5	24,8	8,0	2,8
14 jaar	85,7	10,3	2,4	1,6
15 jaar	75,8	18,9	3,2	2,1
16 jaar	67,5	23,9	4,6	4,0
17 jaar	66,6	22,5	9,1	1,8
18 jaar	64,3	22,2	11,6	1,9
19 jaar	43,3	33,3	20,0	3,3
20 jaar	38,9	33,3	16,7	11,1

Ik vind het belangrijk een condoom te gebruiken ook bij een vast lief

	Helemaal akkoord	Eerder akkoord	Eerder niet akkoord	Helemaal niet akkoord
Jongens	76,3	16,7	4,8	2,2
Meisjes	68,4	22,6	7,8	1,3
ASO	50,5	23,4	21,8	4,3
TSO	37,9	24,4	30,1	7,6
BSO	31,4	22,2	32,2	14,2
KSO	25,8	38,7	25,8	9,7
Katholiek	44,4	23,3	25,8	6,5
Vrijzinnig	34,2	26,4	29,7	9,7
14 jaar	72,2	16,7	9,5	1,6
15 jaar	54,4	22,8	18,1	4,6
16 jaar	43,2	22,8	25,4	8,6
17 jaar	32,8	28,2	32,8	6,2
18 jaar	28,5	23,2	35,3	13,0
19 jaar	11,7	25,0	41,7	21,7
20 jaar	11,1	16,7	55,6	16,7

Tabel G10: Attituden ten aanzien van seks

Wat vind je ervan indien een jongen en een meisje seks hebben als	Helemaal goed	Eigenlijk wel goed	Eigenlijk niet goed	Helemaal niet goed
Ze niet veel voor elkaar voelen	5,6	12,3	48,4	33,7
Veel voor elkaar voelen	65,3	30,2	3,6	0,9
Een vaste relatie hebben	84,5	12,8	2,0	0,7
Trouwplannen hebben	87,0	8,6	3,1	1,3
Getrouwd zijn	92,9	3,8	1,9	1,4

Tabel G11: Attituden ten aanzien van genderrollen

	Helemaal akkoord	Eerder akkoord	Eerder niet akkoord	Helemaal niet akkoord
De jongen moet voor het condoom zorgen, niet het meisje	19,5	47,3	22,9	10,2
Een jongen hoort een meisje te versieren, niet andersom	10,6	29,2	39,1	21,2
De jongen moet het meisje verleiden wanneer ze seks gaan hebben, niet andersom	6,1	19,4	46,3	28,2
Jongens mogen sneller seks hebben dan meisjes	4,9	10,4	37,7	47,0
Voor meisjes is het belangrijker dan voor jongens om maagd te blijven tot ze trouwt	7,1	19,6	32,8	40,4

Tabel G12: Attituden ten aanzien van homoseksualiteit

	Ik vind niet OK	Ik vind dit vreemd, maar ik heb er geen problemen mee	Ik vind dit OK
Relatie tussen twee vrouwen of twee mannen	10,3	44,9	44,7
Twee mannen die elkaar zoenen	19,0	53,6	27,4
Twee vrouwen die elkaar zoenen	7,6	43,5	48,9
Twee mannen die geslachtsgemeenschap hebben	24,5	52,3	23,2
Twee vrouwen die geslachtsgemeenschap hebben	9,7	48,4	41,8

Tabel G13: Beleving van seks

	Akkoord	Niet akkoord
Ik vind seks vies	2,5	97,5
Ik vind seks belangrijk in een relatie	80,3	19,7
Ik vind seks leuk / prettig	92,8	7,2
Ik denk erg vaak aan seks	59,3	40,7
Ik wil veel dingen uitproberen op het vlak van seks	79,5	20,5

Tabel G14: Seksueel zelfbeeld naar sekse (%)

	Akkoord	
	J	M
Ik vind mezelf aantrekkelijk	53,9	43,0
Ik vind mezelf te dun	22,3	11,7
Ik vind mezelf te dik	20,5	43,4
Ik ben tevreden over mijn geslachtsdelen	85,5	69,7
Ik ben onzeker op seksueel vlak	35,6	48,0

Tabel G15: Subjectieve inschatting van kennisniveau naar sekse (%)

	Helemaal akkoord		Eerder akkoord		Eerder niet akkoord		Helemaal niet akkoord	
	J	M	J	M	J	M	J	M
Ik ben goed geïnformeerd over de overdracht van seksueel overdraagbare aandoeningen, HIV en AIDS	69,5	67,6	27,3	27,7	2,5	4,1	0,7	0,5
Ik ben goed geïnformeerd over anticonceptie	60,6	68,6	29,2	25,7	7,3	4,6	2,9	1,1
Ik ben goed geïnformeerd over vruchtbaarheid	65,2	66,2	30,3	27,4	4,1	5,6	0,4	0,8

- Medistrat (2002). *Anticonceptie en de pil. Meisjes van 15 tot 20 jaar: de resultaten*. Z.p.: Auteur.
- Richel, C., de Wit, J., Roggen, A., Dörfler, T., de Graaf, H., & Meijer, S. (2007). Seks onder je 25e: homo- en biseksuele jongens [Elektronische versie]. *SOA/AIDS*, jrg. 4 nr. 5.
- Rutgers Nisso Groep (2008). *Trends in seksualiteit in Nederland. Wat weten we anno 2008?*. Geraadpleegd op 11 november 2008, op http://www.rutgersnissogroep.nl/rutgersniso_groep/rng/digitaal/Onderzoekpublicaties_Rutgers_Nisso_Groep_
- Sensoa (2005). *Feiten en cijfers: jongeren en seksualiteit*. Geraadpleegd op 16 juli 2008, op http://www.sensoa.be/pdf/feiten_en_cijfers/jongeren_en_seksualiteit_2005.pdf
- Stevens, F. (2001). 'Is de seksuele revolutie voorbij?' In CGSO (Red.) *Jaarboek Seksualiteit, Relaties, Geboorteregeling 2001 (pp.35-44)*. Gent: CGSO.
- Van Acker, F. (2007). OSUCRE: Online survey creator. Afgehaald 27 augustus 2008, op <http://www.osucree.be>.
- Van de Velde, I., Vermeire, K., & Van den Eynde, S. (2008). *Analyse resultaten gezondheidsenquête 2004*. Geraadpleegd op 9 november 2008, op http://www.sensoa.be/pdf/wetenschap/analyse_gezondheidsenquete.pdf
- Van Hove, E., Carpentier, N., & Knops, N. (1995). *Jongeren, seks en AIDS herbekeken*. Leuven-Apeldoorn: Garant.
- Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (2008). *Onderwijsaanbod in Vlaanderen*. Geraadpleegd op 27 december 2008, op <http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijsaanbod/>
- Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (2008). *Vlaamse Onderwijsstatistieken en publicaties [Data file]*. Geraadpleegd op 13 april 2008, op <http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijsstatistieken/>
- Vogels, T., Buitendijk, S. E., Bruil, J., Dijkstra, N. S. & Paulussen, T.G.W.M. (2002). *Jongeren, seksualiteit, preventie en hulpverlening. Een verkenning van de situatie in 2002*. Leiden: TNO.
- Wereldgezondheidsorganisatie (2002). Definition of sexuality. Geraadpleegd op 5 mei 2009, op <http://www.who.int/reproductive-health/gender/sexualhealth.html#2>